

ARTHUR CONAN DOYLE

PUSTOLOVINE

**SHERLOCKA
HOLMESA
KRIVOTVORITELJI**



znanje

Zagrebačka naklada



**PUSTOLOVINE
SHERLOCKA
HOLMESA**

KRIVOTVORITELJI

Preveli:
Hrvoje Maligec
Mario Jović
Dražen Česi

NASLOVI IZVORNIKA:

Arthur Conan Doyle: THE DISAPPEARANCE OF LADY FRANCES CARFAX

Arthur Conan Doyle: ARTHUR CONAN DOYLE: THE ADVENTURE OF
THE CARDBOARD BOX

Theo van Blankensee: THE ADVENTURE OF LONDON COUNTERFEITERS





Arthur Conan Doyle:
Nestanak lady Frances Carfax

“ A li zašto turska?” upita Sherlock Holmes netremice zureći u moju čizmu. Baš sam bio zavaljen u trstenu fotelju i noga koja je virila potaknula je njegovu uvijek budnu pažnju.

“Engleska”, odgovorih pomalo iznenađeno. “Nabavio sam ih u *Latimer 'su*, u Oxford Streetu.”

Holmesu je na licu titrao umorni, strpljivi smješak.

“Kupka!” reče. “Kupka! Zašto pretjerano opuštajuća i skupa turska radije nego naša lokalna, osvježavajuća inačica?”

“Zato što se zadnjih par dana osjećam staro i reumatično. Turska kupka je ono što nazivamo alternativnom medicinom - svježi početak, pročišćuje tijelo.”

“Usput, Holmese”, dodao sam, “uopće ne sumnjam da je veza između mojih čizama i turske kupke savršeno sama po sebi jasna jednom logičnom umu, ali ipak bih ti bio veoma zahvalan kad bi mi na nju ukazao.”

“Tijek misli nije osobito zakukuljen, Watsone”, reče Holmes uz vragolast smješak. “Pripada istom onom elementarnom razredu dedukcije na koji bih ti morao ukazati kako bih upitao tko je s tobom dijelio kočiju dok si se ujutro vozio.”

“Ne vjerujem da je zoran prikaz ujedno i objašnjenje”, rekoh pomalo oporim glasom.

“Bravo, Watsone! Veoma logična i dostojanstvena primjedba. Da vidimo, koji su bili ključni trenutci? Za početak, onaj posljednji - kočija. I sam vidiš da imaš neke mrlje na lijevom rukavu i ramenu kaputa. Da si sjedio u središtu dvokolice vjerojatno ne bi imao nikakvih mrlja, a kad bi i imao zasigurno bi bile simetrične. Stoga, jasno je da si sjedio na strani. Stoga, jednako je jasno da si imao društvo.”

“To je vrlo očito.”

“Neobično banalno, nije li?”

“Ali čizme i kupka?”

“Opet, dječja igra. Imaš naviku vezanja čizama na jedinstven način. Vidim da su ovom prilikom vezane složenom dvostrukom mašnom što nije tvoja

uobičajena metoda vezanja. Dakle, nosio si ih vani. Tko ih je zavezao? Postolar - ili dječak u kupki. Nije baš vjerojatno da se radi o postolaru, budući da su čizme prilično nove. Pa, što nam onda preostaje? Kupka. Sasvim jednostavno, zar ne? Ipak, sve u svemu, turska je kupka služila svrsi.”

“Zbog čega to?”

“Rekao si da si tamo otišao jer trebaš promjenu. Dopusti mi da pretpostavim kako si ju upravo dobio. Što misliš o Lausanni, dragi moj Watsone - prva klasa sa svim troškovima na kraljevskoj razini u potpunosti pokrivena?”

“Sjajno! Ali kojim povodom?”

Holmes se zavali u stolicu i izvadi si bilježnicu iz džepa.

“Jedna od najopasnijih vrsta ovoga svijeta”, reče, “jest žena bez cilja i prijatelja. Ona je najranjivija i često najkorisnija među smrtnicima, ali je neizbježan pokretač zločina kod drugih ljudi. Besspomoćna je. Uvijek je u pokretu. Ima dovoljno sredstava da je nose od zemlje do zemlje i od hotela do hotela. Izgubljena je, često koliko i nije, u labirintu mračnih pansiona i kućica za najam. Ona je zalutala kokoš u svijetu punom lisica. Kad propadne u zemlju, rijetki žale. Veoma se bojim da nije neko zlo snašlo i *lady* Frances Carfax.”

Osjetio sam olakšanje ovim naglim spuštanjem iz općeg u pojedinačno. Holmes baci pogled u svoje bilješke.

“*Lady* Frances”, nastavi, “je jedina preživjela iz izravne loze posljednjeg *earla* od Ruftona. Posjedi su, kako se možda sjećaš, naslijeđeni po muškoj liniji. Ostavljena je s ograničenim sredstvima, ali i nekim veoma značajnim srebrnim španjolskim nakitom sa zanimljivo rezanim dijamantima za koje je prilično vezana - i previše vezana, budući da je odbila ostaviti ih svome bankaru i uvijek ih nosi sa sobom. Prilično patetična osoba, ta *lady* Frances, vrlo lijepa žena još u cvatu srednjih godina a opet, nekim čudnim zaokretom, posljednja ostavština onoga što je pred samo dvadeset godina bila dobra prilika.”

“Pa onda, što joj se dogodilo?”

“Ah, što se dogodilo *lady* Frances? Je li živa ili mrtva? Tu nastaje naš problem. Ona je dama posebnih navika i posljednje četiri godine ima nepromijenjen običaj da svakog drugog tjedna piše gospođici Dobney, svojoj

staroj guvernanti koja je već dugo u mirovini i živi u Camberwellu. Upravo mi se ta gospođica Dobney obratila. Već je oko pet tjedana prošlo bez ijedne riječi. Posljednje je pismo iz hotela *National* u Lausanni. Čini se da je *lady* Frances otišla odavde bez pozdrava. Obitelj je zabrinuta i budući da je neizmjereno bogata neće štediti ni novčića ako mi možemo razriješiti slučaj.”

“Je li gospođica Dobney naš jedini izvor informacija? Sigurno je bilo i drugih s kojima se dopisivala?”

“Ima jedan s kojim ne možemo promašiti, Watsone. To je banka. Usamljene žene moraju živjeti i njihove su štedne knjižice zapravo njihovi dnevници.

Bankovnim se poslovima bavi u *Silvester*’su. Bacio sam pogled na njen račun. Posljednji je ček platio njen račun u Lausanni, ali bio je pozamašan i vjerojatno ju ostavio s dovoljno novca. Od tad napisan je još samo jedan ček.”

“Kome, i gdje?”

“Gospođici Marie Devine. Nema ničega što bi nam moglo otkriti gdje je ček napisan. Unovčen je u *Credit Lyonnais* u Montpellieru pred manje od tri tjedna. Radi se o sumi od pedeset funti.”

“A tko je ta gospođica Marie Devine?”

“I to sam uspio otkriti. Gospođica Marie Devine bila je sluškinja *lady* Frances Carfax. Zašto joj je uplatila taj ček još uvijek nismo dokučili. Ipak, ne sumnjam da će nam tvoja istraga uskoro rasvijetliti slučaj ”

“MOJA istraga!”

“Otud i ona zdravstvena ekspedicija u Lausannu. Znaš i sam da nikako ne mogu napustiti London dokle god je stari Abrahams u takvom smrtnom strahu za svoj život. Dakle, za svaki slučaj najbolje bi bilo da ne napuštam državu. Scotland Yard osjeća se usamljeno bez mene i to stvara nezdravo oduševljenje u zločinačkim krugovima. Idi onda, dragi moj Watsone, i ako će moj skromni savjet ikad biti toliko vrijedan da stoji dva penija po riječi, danonoćno ti stoji na raspolaganju na kraju Kontinentalne žice.”

Dva dana kasnije nalazio sam se u hotelu *National* u Lausanni gdje sam s velikom ljubaznosti primljen kod gospodina Mosera, dobro poznatog direktora. *Lady* Frances je, kako sam saznao, odsjela ovdje na nekoliko tjedana. Prilično se sviđala svima onima koji su je upoznali. Nije prešla

četrdesetu. Još je uvijek bila privlačna i na njoj se jasno vidjelo kako je u mladosti bila veoma ljupka žena. Gospodin Moser nije znao ništa o nekom vrijednom nakitu, ali sluge su primijetile da je teški kofer u njenoj sobi uvijek savjesno zaključan. Marie Devine, sobarica, bila je popularna koliko i njena gospodarica. Zapravo je bila u vezi s jednim od glavnih konobara u hotelu i nije bilo teško doći do njene adrese. Bila je to Rue de Trajan 11 u Montpellieru. Sve sam to pribilježio i imao osjećaj da ni sam Holmes ne bi bio uspješniji u prikupljanju informacija.

Samo je jedan kutak ostao u mraku. Niti jedna luč koju posjedujem nije mogla rasvijetliti razlog njenog iznenadnog odlaska. Bila je veoma sretna u Lausanni. Sve je ukazivalo na to da je sezonu namjeravala provesti u svojoj luksuznoj sobi s pogledom na jezero. A ipak, nenadano je otišla jednog dana i za sobom ostavila besmisleni uplatu rente za cijeli tjedan. Samo Jules Vibart, sobaričin ljubavnik, imao je nekakvo objašnjenje. Povezao je odlazak s posjetom visokog, tamnog čovjeka crne brade dva ili tri dana prije samog događaja. "Divljak - pravi divljak!" uzviknuo je Jules Vibart. Čovjek je imao sobu negdje u gradu. Vidjeli su ga kako ozbiljno razgovara s *Madame* za vrijeme šetnje uz jezero. Nakon toga je i nazvao. Odbila je vidjeti se s njim. Bio je Englez, ali njegovo je ime ostalo nepoznanica. *Madame* je napustila mjesto odmah nakon toga. Jules Vibart i, važnije, njegova draga smatrali su da su ovaj poziv i odlazak uzrok i posljedica. Samo o jednoj stvari Jules nije ništa rekao. Bio je to razlog zbog kojeg je Marie ostavila svoju gospodaricu. O tome nije mogao ili nije htio reći ništa. Ako sam htio znati nešto o tome, morao sam otići u Montpellier i sam ju pitati.

Tako je završilo prvo poglavlje moje istrage. Drugo je bilo posvećeno mjestu koje je *lady* Frances Carfax potražila nakon Lausanne. Očito je u tome bilo tajnovitosti, što je potvrdilo zamisao da je otišla s namjerom skidanja nekoga s vrata. Zašto njena prtljaga ne bi inače otvoreno bila adresirana na Baden? I prtljaga i ona došle su do Rajnskih toplica nekom vijugavom rutom. Tako sam otišao u Baden nakon što sam Holmesu poslao izvještaj o svim svojim postupcima i kao odgovor zaprimio telegram pohvale napola humorističnog karaktera.

U Badenu nije bilo teško slijediti trag. *Lady* Frances odsjela je u *Englischer Hofu* na dva tjedna. Dok je odsjedala tamo stekla je poznanstvo

nekog doktora Shlessingera i njegove supruge, misionara iz Južne Amerike. Kao i većina usamljenih dama, *lady* Frances u religiji je nalazila utjehu i zanimaciju. Shlessingerova osobita ličnost, njegova potpuna predanost i činjenica da se oporavljao od bolesti koju je zadobio izvršavajući svoje apostolske dužnosti duboko ju je pogodila. Pomogla je gospođi Shlessinger u njegovanju svetca u oporavku. Provodio je svoje dane, kako mi je to opisao direktor, u stolici za odmaranje na verandi s po jednom brižnom damom na svakoj strani. Radio je na karti Svete zemlje s posebnim naglaskom na Midjansko kraljevstvo o kojem je pisao monografiju. Naposljetku, kad mu se zdravlje već prilično poboljšalo, on i žena vratili su se u London i *lady* Frances otišla je s njima u njihovom smjeru. To je bilo pred samo tri tjedna i direktor od tada nije čuo ništa novo. Što se tiče Marie, ona je otišla nekoliko dana prije u rijeci suza nakon što je obavjestila druge sobarice da zauvijek napušta službu. Doktor Shlessinger prije odlaska platio je račun cijele družine.

“Usput”, reče najmodavac naposljetku, “niste jedini prijatelj *lady* Frances Carfax koji se sada raspituje o njoj. Pred samo tjedan dana ili blizu tome istim je poslom ovdje bio jedan drugi čovjek”

“Je li rekao svoje ime?” upitah.

“Nikako; ali bio je Englez, iako prilično neuobičajene pojave.”

“Divljak?” upitah, povezujući informacije na način svog čuvenog prijatelja.

“Upravo tako. To ga dobro opisuje. Onako krupan, bradat i opaljen suncem izgleda više kao da bi pristajao u seosku kolibu nego u pomodni hotel. Žestok i težak čovjek, čini mi se, od onih zbog kojih bih zažalio kad bih im stao na put.”

Misterij se već počeo rješavati sam od sebe kako su likovi postajali jasniji dok se magla dizala. Ovdje smo imali tu dobru i pobožnu ženicu koju od mjesta do mjesta proganja jedna zlokobna i nepopustljiva ličnost. Bojala ga se, inače ne bi pobjegla iz Lausanne. On ju je još uvijek pratio. Prije ili kasnije će je sustići. Ili ju je već sustigao? Je li TO bila tajna njene stalne šutnje? Zar je dobri ljudi koji su s njome putovali nisu mogli zaštititi od njegova nasilja i ucjene? Koja je strahovita svrha, koji duboki plan ležao iza ovog dugog progona? Bio je to problem kojeg sam trebao riješiti.

Holmesu sam pisao kako bih pokazao kako sam brzo i sigurno došao do

korijena cijele stvari. Kao odgovor dobio sam molbu da opišem Shlessingerovo lijevo uho. Holmesovo poimanje humora je začudno i ponekad uvredljivo pa nisam ni obraćao pažnju na njegovu u krivo vrijeme odaslanu šalu i već sam stigao u Montpellier u svojoj potrazi za sobaricom, Marie, prije nego što je odgovor stigao.

Nisam imao teškoća u pronalasku bivše sluškinje i saznavanju svega što mi je mogla reći. Bilo je to predano biće koje je svoju gospodaricu ostavilo samo nakon što se uvjerilo da je u dobrim rukama i zbog toga što je njeno nadolazeće vjenčanje u svakom slučaju moralo dovesti do odvajanja. Njena je gospodarica, priznala je nevoljko, prema njoj bila razdražljiva dok su obitavale u Badenu i čak ju je jednom ispitivala kao da je sumnjala u njenu iskrenost što je odvajanje učinilo lakšim nego što bi ono inače bilo. *Lady Frances* poklonila joj je pedeset funta kao dar za vjenčanje. Kao i ja, i Marie je na čovjeka koji joj je gospodaricu otjerao iz Lausanne gledala nevoljko. Vlastitim ga je očima vidjela kako vrlo nasilno hvata gospođu za struk dok su šetali uz jezero. Vjerovala je da je upravo zbog straha od tog čovjeka *lady Frances* pristala na Shlessingerovu pratnju do Londona. Nikad o tome nije pričala s Marie, ali brojni su je mali znakovi uvjerili da joj gospodarica živi u stanju stalne živčane napetosti. Toliko je daleko došla u svome izlaganju kad se odjednom dignula iz stolice lica ispunjenog iznenađenjem i strahom. “Pogledajte!” uzviknula je. “Nitkov nas još uvijek prati! Ono je čovjek o kojem sam pričala.”

Kroz otvorenu dnevnu sobu vidio sam velikog, crnomanjastog čovjeka čekinjaste brade kako polagano hoda središtem ulice promatrajući pozorno kućne brojeve. Bilo je očito da je, kao i ja, na sobaričinom tragu. Brzo reagirajući, izletio sam na ulicu i oslovio ga.

“Vi ste Englez”, rekao sam.

“I što ako jesam?” upitao je pogledavši me odbojnim pogledom.

“Mogu li vas upitati za vaše ime?”

“Ne, ne možete”, rekao je odlučno.

Situacija je bila napeta, ali izravan je način obično najbolji.

“Gdje je *lady Frances Carfax*?” upitao sam.

Pogledao me začuđeno.

“Što ste napravili s njome? Zašto ste je progonili? Inzistiram na odgovoru!” rekao sam.

Čovjek me pogledao s bijesom i nadnio se nad mene poput tigra. Jedva sam se zadržao na mjestu, ali čovjek je imao željezni stisak i bio je životinjski bijesan. Njegova je ruka bila na mome vratu i osjetila su mi već skoro ugasla kad je iz kabarea na drugoj strani ulice izašao neobrijani francuski radnik s toljagom u rukama i precizno udario mog napastovatelja po ruci što ga je natjeralo da odstupi. Nakratko je zastao izgarajući od bijesa nesiguran bi li trebao nastaviti svoj napad. Onda je zarežavši od bijesa otišao u kolibu iz koje sam ja upravo izašao. Ja sam ostao zahvaliti svome spasitelju koji je stajao pokraj mene na cesti.

“Pa dobro, Watsone”, reče, “uspio si napraviti popriličan džumbus! Mislim da bi bilo bolje da sa mnom pođeš u London noćnim vlakom.”

Sat nakon toga, Sherlock Holmes je sjedio u mojoj hotelskoj sobi uobičajeno odjeven. Njegovo objašnjenje iznenadnog i pravovremenog dolaska bilo je krajnje jednostavno, jer čim je zaključio da može napustiti London odlučio me presresti na sljedećoj očitij staciji mog putovanja. Prerušen kao radnik sjedio je u kabareu čekajući na moj dolazak.

“Proveo si neuobičajeno temeljitu istragu, dragi moj Watsone”, reče. “Na prvi se pogled ne mogu sjetiti ni jedne jedine sitnice koju si izostavio. Krajnji je rezultat tvoga djelovanja to da si sve natjerao na oprez, a pritom ništa nisi otkrio.”

“Vjerojatno ni ti ne bi bio ništa bolji”, ogorčeno sam odgovorio.

“Nema tu ‘vjerojatno’. Ja JESAM bio bolji. Ovdje je časni Philip Green, čovjek koji s tobom odsjeda u hotelu, i možemo ga smatrati početnom točkom uspješnije istrage.”

Ceduljica je došla na poslužavniku, a slijedio ju je isti onaj bradati nasilnik koji me napao na ulici. Počeo je čim me ugledao.

“Što je ovo, gospodine Holmes?” upitao je. “Dobio sam vašu poruku i došao. Ali kakve veze ovaj čovjek ima s našim slučajem?”

“Ovo je moj stari prijatelj i suradnik, doktor Watson, i pomaže nam u ovom poslu.”

Stranac je pružio glomaznu, opaljenu ruku uz nekoliko riječi isprike.

“Nadam se da vas nisam ozlijedio. Kad ste me optužili da sam joj nanio neko zlo izgubio sam kompas. Istina, ovih dana nisam uopće odgovoran. Živci su mi veoma tanki. Ali nisam uspio pratiti događaje. Ono što za

početak želim znati, gospodine Holmes, jest kako ste vi uopće saznali za moje postojanje.”

“U dodiru sam s gospođom Dobney, guvernantom *lady Frances*.”

“Stara Susan Dobney s noćnom kapicom! Dobro je se sjećam.”

“I ona se sjeća vas. Bilo je to u danima prije - prije no što ste zaključili da bi bilo bolje otići u Južnu Afriku.”

“Ah, vidim da znate cijelu moju priču. Ne trebam ništa skrivati od vas. Kunem vam se, gospodine Holmes, da na svijetu nije nikad bilo muškarca koji je ženu volio tako svesrdnom ljubavlju kakvom sam ja ljubio Frances. Bio sam divalj mladić, znam - ne gori od ostalih moga kova. Ali njene su misli bile čiste kao suza. Nije na sebi mogla nositi ni sjenku grubosti. I onda, kad je došla saslušati o stvarima koje sam radio, nije imala ništa više za reći. A opet me voljela - to je ono neobično u svemu ovome - voljela me dovoljno jako da ostane sama sve svoje svetačke dane samo zbog mene. Kad su godine prošle i kad sam zaradio novac u Barbertonu mislio sam da bih ju mogao potražiti i smekšati. Načuo sam da je još uvijek neudana, našao je u Lausanni i pokušao sve što sam mogao. Malo je oslabila, mislim, ali volja joj je ostala snažna i kad sam je ponovno nazvao otišla je iz grada. Pratio sam je u Baden i nakon nekog vremena saznao da joj se tamo nalazi i sobarica. Ja sam grub čovjek, tek stigao iz grubog života, i kad je doktor Watson odlučio razgovarati sa mnom izgubio sam kontrolu na trenutak. Ali, za ime Božje, recite mi što se dogodilo s *lady Frances*.”

“Na nama je da to otkrijemo”, reče Sherlock Holmes s osobitom težinom. “Koja je vaša londonska adresa, gospodine Green?”

“Pronaći ćete me u hotelu *Langham*.”

“Mogu li vam u tom slučaju preporučiti da se vratite ondje i budete nam pri ruci u slučaju da vas nešto trebamo? Nemam namjeru pobuđivati lažne nade, ali možete biti sigurni da ćemo učiniti sve što je u našoj moći za sigurnost *lady Frances*. Trenutno ne mogu reći ništa više. Ostavit ću vam ovu cedulju kako biste nas mogli kontaktirati. A sada, Watson, budi ljubazam pa spremi svoje stvari a ja ću nazvati gospođicu Hudson kako će dati sve od sebe za dva gladna putnika sutra u 7:30.”

Telegram nas je čekao kad smo se vratili u naš stan u Baker Streetu, a Holmes ga je pročitao uz usklik pun zanimanja i dobacio mi ga. “Iščupano ili odsječeno”, glasila je poruka poslana iz Badena. “Što je ovo?” upitah.

“To je sve”, odgovori Holmes. “Možda se sjećaš mog naizgled nevezanog pitanja oko lijevog uha onog svetog gospodina. Nisi odgovorio na nj.”

“Napustio sam Baden i nisam to mogao ispitati.”

“Upravo tako. Iz tog razloga poslao sam jednaki upit direktoru *Englischer Hofa*, čiji odgovor leži pred tobom.”

“Na što to ukazuje?”

“Ukazuje na to, dragi moj Watsone, da imamo posla s neobično podmuklim i opasnim čovjekom. Velečasni doktor Shlessinger, misionar iz Južne Amerike, nije nitko drugi doli Holy Peters, jedan od najbeskrupuloznijih nevaljalaca koje je Australija ikad uzgojila - kao mlada zemlja već je zgotovila neke osobite tipove ljudi. Njegova je naročita specijalnost privlačenje usamljenih žena igranjem na kartu njihove religioznosti, a njegova takozvana žena, Engleskinja imena Fraser, vrijedan je suučesnik. Priroda njegovih postupaka navela me na njegov identitet, a ta tjelesna naročitost - gadno je ugrizen za vrijeme neke salunske tučnjave u Adelaideu '89 - potvrdila je moje sumnje. Naša je jadna dama u rukama jednog paklenog para kojem ništa neće stati na put, Watsone. Vrlo je vjerojatno da je već mrtva. Ako nije, nesumnjivo je u nekoj vrsti zatočeništva i nije u mogućnosti pisati gospođi Dobney ili svojim drugim prijateljima. Uvijek je moguće da nikad nije ni stigla u London ili da ga je već napustila, ali ovo prvo je slabo vjerojatno budući da se zbog sustava prijave strancima nije baš lako igrati s policijom na Kontinentu, kao ni ono posljednje, jer ove bitange ne bi uspjele naći neko drugo mjesto na kojem bi bilo jednako lako držati osobu u zatočeništvu. Svi mi instinkti govore da mora biti u Londonu, ali budući da nemamo načina saznati gdje, možemo samo poduzeti uobičajene korake, pojesti večeru i ostati strpljivi. Kasnije popodne odšetat ću izmijeniti pokoji riječ s našim prijateljem Lestradeom iz Scotland Yarda.”

Ali ni redovna policija ni Holmesova mala, ali vrlo učinkovita organizacija nisu bile dovoljne da razriješe taj problem. Među tri milijuna stiješnjenih Londonaca tri osobe koje smo tražili bile su izbrisane kao da nisu nikad ni živjele. Pokušalo se s oglasima, ali bez uspjeha. Pratilo se tragove, ali nisu vodili nikamo. Svaki zločinački resor kojem bi Shlessinger mogao pristupiti zaludu je pretresen. Njegovi su stari kolege bili pod nadzorom, ali nisu mu ni prilazili. A onda, odjednom, nakon tjedna bespomoćne neizvjesnosti, bljesnuo je tračak nade. Sretni privjesak sa safirom stare

španjolske izrade založen je u *Bovingtonsu*, na Westminster Roadu. Zalagač je bio velik, glatko obrijan muškarac svećenička izgleda. Njegovo ime i adresa bili su očito lažni. Uho nije upalo u oko, ali opis je sigurno pripadao Shlessingeru.

Tri je puta naš bradati prijatelj zvao iz Langhama za vijesti - treći put sat vremena nakon ovog svježe postignutog napretka. Odjeća je na njegovom velikom tijelu izgledala sve šira. Činilo se da strahujući vene. "Samo mi dajte nešto za raditi!" bio je njegov stalni usklik. Na kraju Holmes ga je uspio uvjeriti.

"Počeo je zalagati dragulje. Uskoro bismo ga trebali uloviti."

"Ali znači li to da je neko zlo snašlo *lady Frances*?" Holmes teško zavrti glavom.

"Uz pretpostavku da su je do sad držali kao zarobljenicu, očito je da ju ne mogu pustiti bez da unište same sebe. Moramo biti spremni na najgore."

"Što mogu učiniti?"

"Ti ljudi ne znaju vas po viđenju?"

"Ne."

"Moguće je da će u budućnosti otići kod nekog drugog zalagaoničara. U tom slučaju moramo početi ispočetka. S druge strane, cijena je bila dobra i nitko nije postavljao pitanja, pa ako mu novac treba na ruke vjerojatno će se vratiti u *Bovington's*. Dat ću vam bilješku za njih i dopustit će da čekate unutra. Ako se čovjek pojavi pratite ga do doma. Ali bez indiskrecije, i, ponajprije, bez nasilja. Vjerujem vam na čast da nećete napraviti ni koraka bez mog znanja i pristanka."

U dva dana časni Philip Green (bio je, inače, sin poznatog admirala koji je zapovijedao Azovskom flotom u Krimskom ratu) nije nam donio nikakvih novosti. Uvečer trećega uletio je u našu dnevnu sobu blijeda lica, a svaki je mišić njegova moćnog tijela drhturio.

"Imamo ga! Imamo ga!" vikao je.

Zahvaljujući svojoj uznemirenosti bio je nedosljedan. Holmes ga je umirio s nekoliko riječi i posjeo ga u stolicu.

"Hajde sad, prikažite nam slijed događaja", reče.

"Došla je pred samo sat vremena. Ovog puta bila je to žena, ali privjesak koji je donijela bio je sličan onom prošlom. Radi se o visokoj, blijedoj ženi lasičjih očiju."

“To je ona”, reče Holmes.

“Napustila je ured i pratio sam je. Išla je Kennington Roadom, a ja sam je slijedio. Potom, ušla je u neku radnju. Gospodine Holmes, bio je to grobar.”

Moj sudrug se prene. “A da?” upita onim treperavim glasom koji otkriva usplamtjelu dušu iza sivog, hladnog lica.

“Razgovarala je sa ženom iza pregrade. Ušao sam za njom. Čuo sam je kako govori nešto poput ‘Već je kasno’. Ispričavala se. ‘Trebao bi ubrzo biti ovdje,’ odgovorila je. ‘Trajalo je duže nego inače.’ Obje su stale i pogledale me, pa sam postavio neka pitanja i izašao van.”

“Sjajno ste to izveli. Što je onda bilo?”

“Žena je izišla, ali ja sam se sakrio u ulazu. Mislim da sam joj pobudio sumnju, budući da je pogledala oko sebe. Onda je pozvala kočiju i ušla. Sreća me poslužila pa sam ušao u drugu i slijedio je. Sišla je u Poultney Square 36 u Brixtonu. Prošao sam pokraj, izašao iz kočije na uglu i promatrao kuću.”

“Jesi li ikoga vidio?”

“Svi su prozori bili zamračeni osim jednog na donjem katu. Zavjesa je bila navučena, pa nisam mogao vidjeti unutra. Stajao sam ondje, razmišljajući što bi valjalo učiniti sljedeće, kad je stigla pokrivena kočija i dva čovjeka s njom. Sišli su, uzeli nešto iz kočije i odnijeli to uz stepenice do vrata. Gospodine Holmes, bio je to lijes.”

“Ah!”

“U tom trenutku htio sam nasrnuti unutra. Vrata su se otvorila kako bi propustila te ljude i njihov teret. Žena je otvorila. Ali dok sam stajao tamo spazila me krajičkom oka i mislim da me prepoznala. Vidio sam je kako ulazi i u žurbi zatvara vrata. Sjetio sam se svog obećanja, i evo me ovdje.”

“Napravili ste odličan posao”, reče Holmes zapisujući neke riječi na otrgnuti komadić papira. “Po zakonu ne možemo učiniti ništa bez naloga, pa ćete najbolje poslužiti svrsi ako odnesete ovu ceduljicu vlastima i dobijete ga. Moglo bi biti određenih teškoća, ali mislim da će prodaja nakita biti dovoljna. Lestrade će se pobrinuti za detalje.”

“Ali mogli bi je ubiti u međuvremenu. Što bi lijes značio, i kome bi bio namijenjen ako ne njoj?”

“Napravit ćemo sve što je u našoj moći, gospodine Green. Nećemo gubiti ni trenutka. Ostavite stvar u našim rukama. A sad, Watson”, dodao je nakon

što je naš klijent izjurio napolje, “on će pokrenuti redovne snage. Mi, po običaju, pripadamo izvanrednima i moramo povući vlastite poteze. Situacija me veoma pogodila, i toliko je očajna da su i najekstremniji potezi opravdani. Ne smijemo izgubiti ni trenutka da dođemo na Poultney Square.”

“Pokušajmo razjasniti situaciju”, reče dok smo se vozili kraj zgrade Parlamenta i Westminsterškog mosta. “Ti nitkovi dovukli su ovu nesretnu ženu u London, nakon što su je odvojili od njene vjerne sobarice. Ako je i napisala neka pisma, bila su presretna. Preko nekog suradnika došli su do namještene kuće. Kad su se jednom našli unutra, zatočili su je i ušli u posjed vrijednog nakita koji je od početka bio njihov cilj. Već su ga polako počeli prodavati, što im se čini sigurnim budući da nemaju razloga misliti da je itko zainteresiran za daminu sudbinu. Ako je ikad puste, prijavit će ih. Dakle, ne smije biti puštena. Ali ne mogu je vječno držati pod ključem. Znači, ubojstvo im je jedino rješenje.”

“To se čini vrlo očitim.”

“Sad idemo drugim pravcem zaključivanja. Kad pratiš dva različita toka misli, Watsone, naći ćeš preklapanja na nekim mjestima koja bi te trebala približiti istini. Sad ćemo početi ne od gospođe nego od lijesa pa prema natrag. Taj događaj, bojim se, bez sumnje potvrđuje da je mrtva. Također, ukazuje na pravovjeran ukop popraćen propisnom medicinskom i službenom potvrdom. Da je gospođa ubijena na očit način, bila bi zakopana u rupi u dvorištu. Ali u ovom slučaju, sve je otvoreno i po zakonu. Što to znači? Zasigurno su je poslali u smrt načinom koji je zavarao liječnika i simulirao prirodan kraj - vjerojatno trovanjem. A opet, čudno je da su dopustili liječniku da joj priđe a da nije njihov suradnik, što nije baš uvjerljiva pretpostavka.”

“Možda su krivotvorili liječnički nalaz?”

“To je opasno, Watsone, jako opasno. Ne, teško da su to napravili. Požuri, taksistu! Ovo je očito grobar, budući da smo prošli zalagaoničara. Hoćeš li ući, Watsone? Tvoje pojava izaziva povjerenje. Pitaj u koliko se sati sutra održava sprovod za Poultney Square.”

Zaposlenica mi je bez oklijevanja odgovorila da će se održati u osam ujutro. “Vidiš, Watsone, nikakva tajna; sve na dlanu! Na neki način zakonska je forma zadovoljena pa misle da nemaju razloga za strah. Dobro, preostao

nam je samo izravni napad. Jesi li naoružan?”

“Moj štap!”

“Dobro, dobro, bit ćemo dovoljno jaki. ‘Tko brani pravdu, trostruko je naoružan.’¹ Jednostavno si ne možemo priuštiti da čekamo na policiju ili se držati zakonska četiri zida. Možeš ići, taksistu. A sad, Watson, zajedno ćemo iskušati svoju sreću, kao što smo to ponekad radili i prije.”

Pozvonio je na vrata velike mračne kuće u središtu Poultney Squarea. Odmah se otvorila i lik visoke žene ocrtao se naspram zamagljenog predvorja.

“Da, što želite?” upitala je oštro, zureći u nas kroz mrak.

“Želio bih razgovarati s doktorom Shlessingerom”, reče Holmes.

“Ovdje nema takve osobe”, odgovori i pokuša zatvoriti vrata, no Holmes je spriječi stopalom.

“Dobro, onda želim vidjeti čovjeka koji ovdje živi, kako god da se zvao”, reče Holmes snažnim glasom.

Oklijevala je. Potom otvori vrata uz tresak. “Dobro, uđite!” reče. “Moj muž ne boji se susreta s bilo kime na ovom svijetu.” Zatvorila je vrata iza nas i uvela nas u dnevnu sobu nadesno od hodnika, pojačavajući plin dok nas je ostavljala. “Gospodin Peters bit će ovdje za minutu”, reče.

Njene su riječi bile doslovce točne, budući da smo se jedva imali vremena osvrnuti oko sebe u prašnom i moljcima izjedenom stanu u kojem smo se našli kad su se vrata otvorila i veliki, glatko obrijani ćelavac laganim je korakom ušetao u sobu.

Imao je veliko crveno lice visećih obraza i općenito je davao dojam tupe dobronamjernosti kojeg su narušavala okrutna, zla usta.

“Ovdje se zasigurno radi o nekoj greški, gospodo”, reče blagim, umirujućim glasom. “Mislim da vas je netko naveo na krivi put. Možda ako probate dalje niz ulicu.”

“To bi bilo to; nemamo vremena za gubljenje”, reče odlučno moj partner. “Vi ste Henry Peters iz Adelaidea, onedavno i poštovani doktor Shlessinger iz Badena i Južne Amerike. Siguran sam u to koliko i u to da se zovem Sherlock Holmes.”

Peters, kako ga od sada zovem, usmjeri teški pogled u svog nezanemarivog progonitelja. “Vaše me ime nimalo ne plaši, gospodine

Holmes”, reče hladno. “Kad je nečija savjest mirna ne možete ga uznemiriti. Kojim ste poslom u mojoj kući?”

“Želio bih znati što ste napravili s *lady* Frances Carfax koju ste sa sobom odvukli iz Badena.”

“Bilo bi mi veoma drago kad biste mi rekli gdje bi se gospođa mogla nalaziti”, hladno odgovori Peters. “Duguje mi nešto oko sto funti, i nemam ništa čime bih to mogao pokriti doli nešto bezvrijednih privjesaka na koje će trgovac teško i pogledati. Prilijepila se za mene i gospođu Peters u Badenu - činjenično je da sam tad koristio drugo ime - i držala se uz nas dok nismo došli do Londona. Platilo sam njen račun i kartu. Kad smo stigli u London, pobjegla je i ostavila nam ove, kao što rekoh, zastarjele dijamante kako bi pokrila svoj dug. Pronađite je, gospodine Holmes, i bit ću vaš dužnik.”

“I *misl*im je pronaći”, reče Sherlock Holmes. “Prolazit ću kroz ovu kuću dokle kod je ne pronađem.”

“Imate li nalog?”

Holmes izvuče revolver iz svoga džepa. “Ovo će poslužiti dokle god ne nađem neki bolji.”

“Dakle, vi ste najobičniji provanik.”

“Tako biste me mogli nazvati”, reče Holmes veselo. “I moj je sudrug opasan lupež. I zajedno ćemo proći kroz vašu kuću.”

Naš protivnik otvori vrata.

“Dovedi policajca, Annie!” reče on. Čulo se šuštanje ženskih suknja niže niz hodnik i vrata su se zalupila.

“Vrijeme nam je ograničeno, Watson”, reče Holmes. “Ako nas pokušate zaustaviti, Peterse, sigurno ću vas ozlijediti. Gdje je onaj lijes koji je nedavno stigao u vašu kuću?”

“Zašto trebate lijes? Koristi se. Tijelo je unutra.”

“Moram vidjeti tijelo.”

“Ne namjeravam pristati na to.”

“Ni ne morate.” Brzim pokretom Holmes ga odgurne na stranu i uđe u hodnik. Polutovorena vrata stajala su točno pred nama. Ušli smo. Bila je to blagovaonica. Na stolu, ispod napola zapaljenog svijećnjaka, ležao je lijes. Holmes pojača plin i podigne poklopac. Dolje u lijesu ležala je neka mršava figura. Niti jednim mogućim procesom mučenja, izgladnjivanja ili bolesti ova iscrpljena ruina nije mogla biti još uvijek lijepa *lady* Frances. Na

Holmesovom licu vidjelo se čuđenje, ali i olakšanje.

“Hvala Bogu!” promrmljao je. “To je netko drugi.”

“Ah, ovog ste puta gadno pogriješili, gospodine Sherlock Holmes”, reče Peters, koji nas je slijedio u sobu.

“Tko je mrtva žena?”

“Pa, ako baš morate znati, radi se o staroj njegovateljici moje žene, imena Rose Spender, koju smo našli u ambulanti ubožnice u Brixtonu. Donijeli smo je ovamo, pozvali doktora Horsoma iz Firbank Villas 13 - ne zaboravite zapisati si adrese, gospodine Holmes - i s pažnjom je njegovali kao i svi pošteni kršćani. Trećeg je dana umrla - papiri kažu od starosti - ali to je samo liječnikovo mišljenje, a vi ipak znate bolje. Za sprovod smo zadužili *Stimson and Co.* iz Kennington Rooda, koji će je pokopati sutra u osam sati. Možete li naći ijednu rupu u tome, gospodine Holmes? Napravili ste smiješnu pokrešku, i možda to još uspijete shvatiti. Ne znam što bih dao za fotografiju trenutka kad ste otvorili onaj poklopac očekujući da ćete naći *lady Frances Carfax* i našli samo staru, jadnu devedesetogodišnjakinju.”

Holmesov izraz lica bio je po običaju nerazlučiv njegovu supamiku, ali stisnute su šake izdale priličnu iziritiranost.

“Proći ću cijelu kuću.”

“Hoćete li zaista!” uzvikne Peters dok su ženin glas i teški koraci odzvanjali hodnikom. “Uskoro ćemo vidjeti. Ovim putem, gospodine. Ovi su se ljudi nasilno probili u moju kuću i ne mogu ih se riješiti. Pomozite mi ih izbaciti.”

Narednik i policajac stajali su u predvorju. Holmes izvadi svoju ispravu iz kofera.

“Ovo su moje ime i adresa. A ovo je moj prijatelj, doktor Watson.”

“Blagoslovljeni budite, gospodine, dobro vas znamo”, reče narednik, “ali ne smijete biti ovdje bez naloga.”

“Naravno da ne. To u potpunosti razumijem.”

“Uhitite ga!” uzvikne Peters.

“Znamo gdje treba položiti ruke na gospodina ako ga se traži”, reče narednik uzvišeno, “ali mislim da biste trebali otići, gospodine Holmes.”

“Da, Watson, trebali bismo otići.”

Minutu kasnije ponovno smo bili na ulici. Holmes je bio hladan kao i uvijek, ali ja sam kuhao od ljutnje i poniženja. Narednik nas je slijedio.

“Meni je žao, gospodine Holmes, ali takav je zakon.”

“Upravo tako, naredniče, drugačije niste ni mogli postupiti.”

“Pretpostavljam da je razlog vaše prisutnosti bio opravdan. Ako ima išta što bih mogao učiniti -”

“Radi se o nestaloj gospodi. naredniče, i pretpostavljamo da je u toj kući. Očekujem nalog u skoro vrijeme.”

“Tada ću promatrati sumnjivce, gospodine Holmes. Ako se išta važnoga dogodi, zasigurno ću vam to javiti.”

Bilo je tek devet sati, i odmah smo bili na tragu. Prvo smo se odvezli u ambulantu ubožnice u Brixtonu gdje smo saznali da je jedan dobrotvorni par zvao pred nekoliko dana, tvrdeći da je neka slaboumna žena njihova bivša sluškinja, i dobili su dozvolu da je uzmu sa sobom. Nitko nije bio osobito začuđen kad su čuli da je u međuvremenu preminula.

Liječnik je bio naš sljedeći cilj. Pozvali su ga, našao je ženu koja umire od čiste starosti, vidio ju kako odlazi i po uobičajenoj proceduri potpisao dokumente. “Uvjeravam vas da je sve bilo u savršenom redu i da nije bilo mjesto nikakvoj prevari”, reče. Ništa u kući nije mu upalo u oko kao sumnjivo doli činjenice da ljudi njihovog položaja nemaju nikakva sluge. Toliko smo saznali od liječnika.

Naposlijetku krenuli smo prema Scotland Yardu. Bilo je nekih teškoća u proceduri dobivanja naloga. Otezanje nije bilo moguće izbjeći. Magistratov potpis možda nećemo moći dobiti do sljedećeg jutra. Ako Holmes nazove oko devet može sići s Lestradeom i utjecati na to. I tako je dan završio, osim što je naš prijatelj narednik blizu ponoći nazvao da je vidio treperenje svjetala, ali nitko nije napustio niti ušao u kuću. Mogli smo samo moliti se za strpljenje i čekati sutrašnji dan.

Sherlock Holmes bio je prenervozan za razgovor i preumoran za spavanje. Kad sam ja odlazio, mnogo je pušio, smeđe su mu obrve bile spojene i svojim je dugim prstima lupkao po naslonima za ruke dok je u mislima prevrtao svako moguće rješenje naše zagonetke. Nekoliko puta u toku noći čuo sam ga kako se mota po kući. Naposljetku, baš nakon što su me ujutro probudili, sjurio se u moju sobu. Bio je u kućnoj halji, ali njegovo su blijedo lice i duboki podočnjaci svjedočili o besanoj noći.

“Za koje je vrijeme zakazan sprovod? Osam, zar ne?” upita željnim

glasom. “Pa, sad je 7:20. Dobri gospode, Watsone, što se dogodilo sa svim onim mozgom što mi ga je Bog podario? Brzo, čovječe, brzo! Radi se o životu i smrti - stotinu šansi za smrt spram jedne za život. Nikada si neću oprostiti ako smo zakasnili, nikada!”

Nije prošlo ni pet minuta a već smo bili u dvokolici jureći niz Baker Street. Ali ipak je već bilo dvadeset pet do osam dok smo prolazili pokraj Big Bena i odzvonilo je osam kad smo se spuštali Brixton Roadom. Ali i ostali su kasnili baš kao i mi. Deset minuta poslije zakazanog sata mrtvačka su kola još uvijek stajala pred kućnim vratima i baš u trenutku kad je naš zapjenjeni konj stao, trojica ljudi pojavila su se na pragu noseći lijes. Holmes pojuri prema naprijed i zagradi im put.

“Nosite ga natrag!” uzvikne, polažući ruku na prsa prvoga od njih. “Nosite ga natrag istog časa!”

“Kog vraga sad želite? Još vas jednom pitam, gdje vam je nalog?” derao se pobješnjeli Peters crvenog lica koje se blistalo iza lijesa.

“Nalog je na putu. Lijes će ostati u kući dok ne dođe.”

Zapovjednost Holmesova glasa imala je učinka na nosače. Peters je odmah nestao u kući, a oni su poslušali nove naredbe. “Brzo, Watsone, brzo! Tu je odvijač!” zavikao je kad se lijes našao na stolu. “Ovaj je za tebe, šefe! Tvoj sam sluga ako se poklopac otvori u minuti! Ne postavljaš pitanja - samo radi! Dobro je! Sljedeći! Ajmo još! Sad povucite sve zajedno! Ide! Ide! Ah, evo ga napokon.”

Zajedničkim snagama skinuli smo poklopac. Kad smo to napravili iznutra se osjetio jak, omamljujuć miris kloroforma. Unutra je ležalo tijelo glave zamotane u vatu koja je bila natopljena narkoticima. Holmes ju iščupa i otkrije veličanstveno lice lijepe, duhom ispunjene žene srednjih godina. Istog joj je časa zavukao ruku pod leđa i ispravio je u sjedeći položaj.

“Je li gotova, Watsone? Je li ostala iskra? Sigurno nismo zakasnili!”

Pola se sata činilo da jesmo. Zahvaljujući gušenju ili otrovnim parama narkotika činilo se da je *Iady Frances* već prošla točku nakon koje nema povratka. A onda je napokon, uz pomoć umjetnog disanja, injekcija protuotrova za kloroform i svakog drugog sredstva koje je znanost preporučila, neki zapuh života, neki trzaj kapaka i magljenje ogledalca svjedočili o postupnom vraćanju u život. Dolazila je kočija i Holmes je pogleda odmičući zavjesu. “Evo Lestradea s nalogom”, reče. “Saznat će da

su njegove ptičice pobjegle. A ovdje je i”, doda kad se začuo težak korak kako žurno promiče hodnikom, “netko tko ima veće pravo na njegovanje ove dame nego mi. Dobro jutro, gospodine Green; mislim da što prije pomaknemo *lady* Frances, to bolje. U međuvremenu, sprovod se može nastaviti, a jedna stara gospođa koja još uvijek leži u onom lijesu može na posljednji počinak otići sama.”

“Sjeti se dodati ovu priču u svoje anale, dragi moj Watsone”, reče Holmes te večeri, “može služiti kao primjer privremenog pomračenja kojem izloženi mogu biti i najbritkiji umovi. Takvi su propusti uobičajeni za sve smrtnike, a najveći su oni koji ih mogu prepoznati i popraviti. Na dotično bih priznanje i ja možda mogao polagati pravo. Cijelu me noć progonila misao da je neki trag, neka neobična rečenica, neko zanimljivo opažanje zaobišlo moju pažnju i olako je odbačeno. A onda, odjednom, u jutarnjem sivilu te su mi se riječi vratile. Bila je to primjedba grobarove žene koju nam je dojavio Philip Green. Rekla je, ‘Trebao bi ubrzo biti ovdje. Trajalo je duže nego inače.’ Govorila je o lijesu. Nije bio uobičajen. To može značiti jedino da je rađen po posebnim mjerama. Ali zašto? Zašto? Odmah sam se sjetio njegove dubine i male oronule figure u njegovu dnu. Zašto tako velik lijes za tako malenu osobu? Da bi ostalo mjesta za drugo tijelo. Oba bi bila pokopana s jednim papirima. Sve bi bilo tako očito, samo da moj vid nije bio u magli. U osam sati *lady* Frances bila bi pokopana. Naša je jedina prilika bila zaustaviti lijes prije no što napusti kuću.

Izgledi da ju nađemo bili su mizerni, ali *postojali* su, kao što se i vidi. Ti ljudi nisu nikad, koliko znam, počinili ubojstvo. Na kraju bi mogli prezati od pravog nasilja. Mogli bi je pokopati bez znakova o tome kako je umrla, pa čak i da je bila ekshumirana, za njih bi postojala neka isprika. Nadao sam se da će takve pretpostavke prevladati i kod njih. Cijelu stvar možeš rekonstruirati veoma lagano. Gore si vidio tu užasnu jazbinu u kojoj su jednu damu tako dugo držali. Utrčali su unutra i svladali je kloroformom, odnijeli je dolje, nalii još kloroforma u lijes kako bi osigurali da se ne probudi i zapečatili sanduk. Dovitljiv način, Watsone. Za mene potpuno nov u analima zločina. Ako naš prijatelj, bivši misionar, izbjegne Lestradeovim kandžama, vjerujem da ću čuti o nekim briljantnim zločinima iz njihove buduće karijere.”



Arthur Conan Doyle:
Pustolovina kartonske kutije

Birajući nekoliko tipičnih slučajeva koji bi ilustrirali izuzetne mentalne sposobnosti mojeg prijatelja Sherlocka Holmesa, trudio sam se, u najvećoj mogućoj mjeri, izabrati one koji su sadržavali najmanju količinu senzacionalizma i istovremeno nudili širok teren za njegove talente. Ipak, na nesreću, nemoguće je u potpunosti odvojiti senzacionalizam od zločina i kroničar se nalazi pred izborom hoće li žrtvovati detalje koji su ključni za njegov iskaz i tako iznijeti pogrešnu predodžbu problema, ili je prisiljen koristiti materijal koji su mu slučajnost, a ne izbor, stavili na raspolaganje. Ovim kratkim uvodom vratit ću se svojim bilješkama o slučaju koji je bio neobičan, ali osobito stravičan slijed događaja.

Bio je vruć dan u kolovozu. Baker Street je bio poput pećnice, i odsjaj sunca sa žutih cigala kuće preko puta bio je bolan za oči. Bilo je teško povjerovati kako su ovo bili oni isti zidovi koji su u zimskoj magli bili toliko sumorni. Naše su rolete bile spuštene do pola, i Holmes se ispružio na dvosjedu, i čitao pismo koje je dobio u jutarnjoj pošti. Što se mene tiče, moje služenje vojske u Indiji naviknulo me da bolje podnosim vrućinu od hladnoće, i živa termometra na 32°C nije bila osobit problem. Ali jutarnje novine bile su nezanimljive. Parlament je uskrsnuo. Svi su bili izvan grada, i ja sam čeznuo za močvarama New Foresta ili šljunčanom obalom Southsea. Ispražnjeni bankovni račun natjerao me na odgodu odmora, a što se tiče mojeg prijatelja, ni selo ni more nisu ga nimalo privlačili. Volio se nalaziti u samom središtu pet milijuna ljudi, s njegovim vlaknima koja su se širila i provlačila kroz njih, osjetljiva na svaku sitnu glasinu ili sumnju u neriješeni zločin. Ljubav prema prirodi nije našla svoje mjesto među njegovim brojnim talentima, i jedino kad bi skretao misli s lokalnih gradskih zločinaca bilo bi kad bi tražio njihove kolege po zanatu diljem države.

Shvativši kako je Holmes odveć odsutan za razgovor odložio sam nezanimljive novine, zavalio se u naslonjaču i zamislio se. Odjednom, glas mog prijatelja prekinuo je moje razmišljanje:

“U pravu si, Watson”, rekao je. “To je uistinu krajnje besmislen način rješavanja spora.”

“Krajnje besmislen!” izjavio sam, a onda iznenada shvativši kako je izgovorio moje najdublje misli, uspravio sam se i začuđeno ga pogledao.

“Što je ovo, Holmes?” viknuo sam. “Nešto ovakvo nisam mogao ni zamisliti.”

Razdragano se nasmijao mojoj zbunjenosti. “Sjećaš se”, rekao je, “prije nekog vremena kad sam ti pročitao odlomak iz jedne od Poeovih crtica u kojoj bliska osoba prati neizgovorene misli svog prijatelja, ti si tu stvar jednostavno smatrao pukom autorovom izmišljotinom. Na moju tvrdnju kako je meni takva stvar uobičajena navika bio si u nevjerici.”

“Oh, ne!”

“Možda ne riječima, dragi moj Watson, ali očima da. I kad sam vidio kako ostavljaš novine i počinješ razmišljati, bilo mi je jako drago što sam te imao prigodu čitati, a na kraju i pročitati, kao dokaz naše veze.”

Ali ja sam još uvijek bio daleko od zadovoljnog. “U primjeru koji si mi pročitao”, rekao sam, “osoba je donijela zaključke na temelju ponašanja čovjeka kojeg je promatrala. Ako se dobro sjećam, zapeo je za gomilu kamenja, pogledao u nebo i tako dalje. Ali ja sam šutke sjedio u svom naslonjaču, i do kakvih te to zaključaka moglo dovesti?”

“Nisi pravedan prema sebi. Izrazi lica dani su čovjeku kao način izražavanja emocija, a tvoji funkcioniraju savršeno.”

“Želiš reći kako si kako si mi pročitao misli iz mojih izraza lica?”

/.i'lis ni

J!l ll .1

“Tvojih izraza lica, a osobito iz tvojih očiju. Možda se ne možeš sjetiti kako je počelo tvoje sanjarenje?”

“Ne, ne mogu.”

i ii' m/lLig

“Onda ću ti ja reći. Nakon što si odložio novine, što je bio postupak koji mi je privukao pažnju na tebe, pola si minuite sjedio bezizražajna lica. Onda su se tvoje oči usredotočile na nedavno uramljenu sliku generala Gordona, i po promjeni na tvom licu vidio sam da si počeo razmišljati. Ali to me nije odvelo jako daleko. Pogled ti je zablistao preko neuramljene slike Henryja Warda Beechera koja se nalazi na vrhu tvojih knjiga. Onda si pogledao zid, i naravno, značenje je bilo očito. Pomislio si kako bi, da je portret uramljen, prekrivao onaj prazni prostor i slagao se s onom Gordonovom slikom.”

“Prekrasno si me pratio!” izjavio sam.

“Do sada sam teško mogao zastraniti. Ali tvoje su se misli sada vratile Beecheru, i smrknuto si ga pogledao kao da proučavaš karakter u njegovim crtama lica. Onda ti se pogled ublažio, ali nastavio si ga gledati, i lice ti je bilo zamišljeno. Prisjećao si se incidenata iz Beecherove karijere. Jako sam dobro znao kako to nisi mogao učiniti bez prisjećanja na misiju koju je poduzeo za Sjever tijekom Građanskog rata, a kad sam vidio kako su ti usne stisnute, oči blistave i šake stisnute, bio sam potpuno siguran kako razmišljaš o srčanosti koja je s obje strane pokazana u tom očajničkom sukobu. Ali onda, lice ti se rastužilo; odmahnuo si glavom. Razmišljao si o žalosti i stravi i beskorisnom gubitku života. Ruka ti je kliznula prema tvojoj staroj rani i na usnama ti je zatitrao osmijeh, koji mi je pokazao kako je apsurdna strana te metode rješavanja međunarodnih problema izronila u tvom umu. U tom sam se trenutku složio s tobom da je to besmisleno i bilo mi je drago što su moji zaključci bili točni.”

“Apsolutno!” rekao sam. “I sada kada si to objasnio, priznajem da sam zapanjen kao i prije.”

“To je bilo jako površno, dragi moj Watsone, uvjeravam te. Ne bih te smetao, da prije neki dan nisi pokazao nevjericu. Ali ovdje u svojim rukama imam mali problem koji bi se mogao pokazati problematičnijim za rješavanje nego moj mali esej o čitanju misli. Jesi li u novinama primijetio mali članak o neobičnom sadržaju paketa koji je poštom poslan gospođici Cushing iz Cross Streeta u Croydonu?”

“Ne, nisam ništa primijetio.”

“Ah! Onda si ga sigurno previdio. Dobaci mi ih. Evo ga, u financijskom dijelu. Možda bi mogao biti toliko dobar i pročitati ga naglas.”

Uzeo sam novine koji mi je dobacio natrag i pročitao spomenuti članak. Zvao se “Stravični paket”.

“Gospođica Susan Cushing, iz Cross Streeta u Croydonu, postala je žrtva osobito odvratne šale osim ako se s incidentom ne može povezati neko zlokobnije značenje. Poštar je jučer u četmaest sati dostavio mali paket zamotan u smeđi papir. Unutra se nalazila kartonska kutija koja je bila napunjena krupnozrnatom solju. Kad je ispraznila sol gospođica Cushing se prestravila kad je pronašla

dva ljudska uha, navodno prilično nedavno odrezana. Kutija je prekjucer ujutro paketnom poštom poslana iz Belfasta. Pošiljatelj je nepoznat, a stvar je još zagonetnija pošto je gospođica Cushing, koja je pedesetogodišnja usidjelica, vodila uglavnom povučeni život, i imala je mali broj prijatelja ili poznanika, tako da je uistinu rijetko nešto dobivala poštom. Ipak, prije nekoliko godina, kad je živjela u Pengeu, iznajmila je stanove u svojoj kući trojici mladih studenata medicine kojih se ipak morala riješiti radi njihovih bučnih i neurednih navika. Policija misli kako su ti mladići, kojima se zamjerila, gospođici Cushing priredili ovu neslanu šalu s ciljem da ju prestraše slanjem ovih ostataka iz dvorana za seciranje. Ovoj teoriji uvjerljivost daje činjenica kako jedan od spomenutih studenata potječe sa sjevera Irske, i to, koliko se gospođica Cushing sjeća, iz Belfasta. Umeđuvremenu, slučaj se aktivno istražuje, a gospodin Lestrade, jedan od naših najboljih detektiva, zadužen je za hjeqa.”

“Toliko o Daily Chronicleu”, rekao je Holmes kad sam završio s čitanjem. “A sada o našem prijatelju Lestradeu. Jutros sam od njega dobio poruku koja glasi:

‘Mislim kako je ovaj slučaj prilično stvoren za tebe. Svakako se nadamo kako ćemo ga uspjeti riješiti, ali imamo malih problema jer ne znamo otkuda početi. Kontaktirali smo, naravno, poštanski ured u Belfastu, ali tog je dana predano puno paketa, i nemaju način za identifikaciju spomenutog, i ne mogu se sjetiti pošiljatelja. Kutija je duhanska kutija od pola kilograma i nikako nam ne pomaže. Teorija studenata medicine još mi uvijek zvuči najbolje, ali ako bi ti mogao potrošiti nekoliko sati bilo bi mi jako drago da navратиš ovamo. Cijelog ću dana biti ili u kući ili u policijskoj postaji.’

Što kažeš, Watson? Možeš li se oduprijeti vrućini i sa mnom skoknuti do Croydona jer bi slučaj možda mogao završiti u tvojim analima?”

“Žudio sam za nekakvim poslom.”

“Pa, sada ga i imaš. Pozovi našu gazdaricu i reci joj neka nam naruči

fijaker. Vraćam se za trenutak kad se preodjenem i napunim tabakeru.”

Dok smo bili u vlaku padao je pljusak i vrućina je u Croydonu bila puno manja nego u gradu. Holmes je poslao telegram, pa nas je Lestrade, kao i uvijek mršav, dotjeran, nalik na lasicu, čekao na postaji. Petominutna šetnja dovela nas je do Cross Streeta gdje je živjela gospođica Cushing.

Bila je to prilično duga ulica ciglenih dvokatnica, s bijelim kamenim stubama i malim skupinama žena u pregačama koje su čavrljale na vratima. Lestrade se zaustavio na pola puta i pokucao na vrata koja je otvorila mala sluškinja. Gospođica Cushing sjedila je u dnevnoj sobi u koju smo uvedeni. Bila je žena spokojnog lica, velikih, blagih očiju i sijede kose koja joj je padala s obje strane lica. Izlizana presvlaka ležala joj je u krilu, a na stolu pored nje se nalazila košara šarenih svilenih krpa.

“One stravične stvari su u šupi”, rekla je kad je Lestrade ušao. “Želim da ih odnesete odavde.”

“Hoću, gospođice Cushing. Zadržao sam ih ovdje samo kako bi ih moj prijatelj, gospodin Holmes, pogledao u vašoj nazočnosti.”

“Zašto u mojoj nazočnosti, gospodine?”

“Za slučaj ako želi postaviti neka pitanja.”

“Kakva je korist od postavljanja pitanja kad sam vam već rekla kako o tome ne znam ama baš ništa.”

“Upravo tako, gospođice”, rekao je Holmes blagim glasom. “Ne sumnjam kako ste zbog cijele ove stvari bili i više nego nervozni.”

“Upravo tako, gospodine. Ja sam povučena žena i živim povučenim životom. Za mene je novost vidjeti svoje ime u novinama i gledati policiju u mojoj kući. One stvari ne želim ovdje, gospodine Lestrade. Ako ih želite vidjeti morat ćete otići u šupu.”

Bila je to mala šupa u uskom vrtu koji se nalazio iza kuće. Lestrade je ušao i donio žutu kartonsku kutiju, s komadom smeđeg papira i uzicom. Na kraju staze nalazila se klupa i svi smo sjeli dok je Holmes proučavao, jedan po jedan, predmete koje mu je Lestrade dao.

“Uzica je nevjerojatno zanimljiva”, rekao je, podigao ju na svjetlost i pomirisao. “Što misliš o ovoj uzici, Lestrade?”

“Premazana je katranom.”

“Upravo tako. To je komad katranske uzice. Također si, siguran sam, primijetio kako je gospođica Cushing škarama prerezala uzicu, što se može

vidjeti na oba kraja. To je važno.”

“Ja ne vidim važnost”, rekao je Lestrade.

“Važnost leži u činjenici što je čvor nedirnut, a to je prilično osobit čvor.”

“Jako je uredno zavezan. To sam već primijetio”, rekao je Lestrade samodopadno.

“Znači toliko o uzici”, rekao je Holmes uz osmijeh, “sada je na redu omot. Smeđi papir, s istaknutim mirisom kave. Što, to nisi primijetio? Mislim kako u to nema sumnje. Adresa je napisana prilično neurednim rukopisom: ‘Gospođica S. Cushing, Cross Street, Croydon.’ Napisana je olovkom širokog vrha, najvjerojatnije J, i prilično slabom tintom. Riječ ‘Croydon’ je najprije napisana s ‘i’, koje je kasnije promijenjeno u ‘y’. Znači paket je poslao muškarac - rukopis je izrazito muški - slabog obrazovanja i neupoznatog s Croydom. Za sada je dobro! Kutija je žuta duhanska kutija od pola kilograma, s ničim izrazitim osim dva otiska palca na donjem lijevom kutu. Napunjena je krupnom solju kakva se koristi za štavljenje koža ili druge neprofinjene komercijalne svrhe. I u njoj se nalaze dva prilično jedinstvena dodatka.”

Dok je govorio izvadio je dva uha, položio dasku preko koljena i temeljito ih pregledavao dok smo se Lestrade i ja, s njegove lijeve i desne strane, nagnuli naprijed i gledali te stravične ostatke i zamišljeno, koncentrirano lice mog prijatelja. Naposljetku ih je vratio u kutiju i neko vrijeme sjedio duboko zamišljen.

“Primijetio si, naravno”, rekao je naposljetku, “kako uha nisu par.”

“Da, primijetio sam. Ali ako je ovo neslana šala studenata iz dvorana za seciranje, bilo bi im lako poslati dva različita uha kao par.”

“Upravo tako. Ali ovo nije neslana šala.”

“Siguran si u to?”

“Zaključak je u potpunoj suprotnosti s time. U dvoranama za seciranje u tijela se ubrizgava tekućina za balzamiranje. Ova uha ne sadrže nimalo tekućine. Također su svježija. Odrezana su tupim instrumentom, što bi se jako teško dogodilo da je to učinio student. I kad smo već kod toga, karboni ili alkohol bili bi konzervansi koji bi pao na pamet medicinskom umu, sigurno ne krupna sol. Ponavljam kako se ovdje ne radi o neslanoj šali, nego istražujemo ozbiljan zločin.”

Lagano uzbuđenje prostrujalo je kroz mene dok sam slušao riječi svog

prijatelja i ugledao ozbiljnost opasnosti na njegovom smrknutom licu. Činilo se kako je ovaj okrutni uvod na svjetlost dana donio nekakvu neobičnu i neobjašnjivu stravu. Ipak, Lestrade je odmahnuo glavom kao samo napola uvjeren čovjek.

“Postoje problemi s teorijom neslane šale”, rekao je, “ali postoje puno jači razlozi protiv ovog drugog. Znamo da je ta žena proteklih dvadeset godina vodila uglavnom povučen i miran život u Pengeu i ovdje. Tijekom tog vremena rijetko da je preko dana izlazila iz kuće. Zašto bi joj onda bilo koji zločinac poslao dokaze svoje krivnje, pogotovo zato što, osim ako nije savršena glumica, ne razumije cijelu stvar ništa više od nas.”

“To je problem koji moramo riješiti”, odgovorio je Holmes, “i što se mene tiče ja ću smatrati kako je moja teorija točna, i počinjeno je dvostruko umorstvo. Jedno od ovih uha je žensko, manje, ljepše formirano, probušeno za naušnice. Drugo je muško, preplanulo, pjegavo, i također probušeno za naušnicu. To dvoje ljudi su najvjerojatnije mrtvi, jer bismo do sada već čuli njihovu priču. Danas je petak. Paket je poslan u četvrtak ujutro. Znači tragedija se odigrala u srijedu ili utorak ili ranije. Ako je ubijeno dvoje ljudi, tko bi osim ubojice mogao poslati svojih ruku djelo gospođici Cushing? Možemo zaključiti kako je pošiljatelj paketa čovjek kojeg tražimo. Ali sigurno ima dobar razlog za slanje ovog paketa gospođici Cushing. Pa, koji je to razlog? Sigurno kako bi joj dao do znanja da je posao obavljen ili kako bi joj možda nanio bol. Ali u tom slučaju ona zna o kome se radi. Zna li? Sumnjam. Ako je znala, zašto je onda pozvala policiju? Mogla je zakopati uha i nitko nikada ne bi saznao. To bi i učinila da je željela zaštititi zločinca. Ali ako ga ne želi zaštititi dat će nam njegovo ime. To je čvor koji je potrebno raspetljati.” Govorio je piskutavim, brzim glasom, tupo gledao preko ograde vrta, ali sada je munjevito skočio na noge i krenuo prema kući.

“Imam nekoliko pitanja za gospođicu Cushing”, rekao je.

“U tom bih te slučaju mogao ostaviti ovdje”, rekao je Lestrade, “jer trebam obaviti jedan mali poslić. Mislim kako ja više nemam što saznati od gospođice Cushing. Pronaći ćeš me u policijskoj postaji.”

“Navratit ćemo na putu do željezničke postaje”, odgovorio je Holmes. Nekoliko trenutaka kasnije on i ja smo se vratili u dnevnu sobu gdje je ravnodušna dama još uvijek tiho radila na svojoj presvlaci. Spustila ju je u krilo kad smo ušli i pogledala nas svojim iskrenim, prodornim plavim očima.

“Uvjerena sam, gospodine”, rekla je, “kako je ovo pogreška, i kako taj paket nikad nije bio ni namijenjen meni. Već sam nekoliko puta rekla gospodinu iz Scotland Yarda, ali on mi se samo nasmijao. Nemam ni jednog jedinog neprijatelja na svijetu, koliko ja znam, i zašto bi se onda netko toliko ružno našalio sa mnom?”

“Ja također mislim isto, gospođice Cushing”, rekao je Holmes i sjeo pored nje. “Mislim kako je to više nego vjerojatno”, zastao je, a ja sam se iznenadio kad sam vidio kako usredotočeno promatra ženin profil. Iznenadjenje i zadovoljstvo na trenutak su se pojavili na njegovom koncentriranom licu. Iako je, kad je bacila pogled kako bi otkrila uzrok njegove šutnje, postao dostojanstven kao i inače. I ja sam se pažljivo zagledao u njezinu ravnu, sijedu kosu, njezinu malu kapicu, njezine male pozlaćene naušnice, njezino spokojno lice; ali ja nisam mogao vidjeti ništa što bi moglo objasniti očito uzbuđenje mog prijatelja.

“Imam jedno ili dva pitanja”

“Oh, umorna sam od pitanja!” viknula je gospođica Cushing nestrpljivo.

“Imate dvije sestre, mislim.”

“Otkud to znate?”

“Onog trenutka kad sam ušao u sobu iznad kamina sam primijetio portret tri žene, od kojih ste očito vi jedna, dok su vam druge toliko zamjetno slične da ne može biti sumnje u srodstvo.”

“Da, potpuno ste u pravu. To su moje sestre Sarah i Mary.”

“A ovdje pored mog lakta je još jedan portret iz Liverpoola, vaše mlađe sestre, u društvu muškarca koji je po njegovoj odori stjuard. Primijetio sam kako u to vrijeme nije bila udana.”

“Vrlo brzo primjećujete stvari.”

“To mi je posao.”

“Pa, potpuno ste u pravu. Ali nekoliko dana kasnije udala se za gospodina Brownera. Bio je na južnoameričkoj liniji kad su se vjenčali, ali toliko ju je volio da nije mogao podnijeti da ju napušta na toliko dugo, pa se premjestio na liverpoolske i londonske brodove.”

“Ah, na *Conquerora*, možda?”

“Ne, *May Day*, koliko sam posljednje čula. Jim me jednom došao posjetiti ovamo. To je bilo prije no što je prekršio prisegu; ali poslije bi uvijek pio kad bi došao na obalu, a od malo bi pića u potpunosti poludio.

Ah, bio je užasan dan kad je ponovno u ruku uzeo piće. Najprije je došao ovamo, onda se posvađao sa Sarah, a sada kada je Mary prestala pisati ne znamo što se događa s njima.”

Bilo je očito kako je gospođica Cushing došla na temu koja ju je vrlo duboko pogađala. Poput mnogih ljudi koji žive usamljeničkim životom u početku je bila sramežljiva, ali na kraju je postala izuzetno komunikativna. Ispričala nam je brojne detalje o svom šogoru stjuardu, a onda odlutala na temu svojih bivših podstanara, studenata medicine, nadugačko i naširoko nam je opisala njihove nepodopštine, dala nam njihova imena i imena njihovih bolnica. Holmes je sve pažljivo slušao, s vremena na vrijeme ubacivao pitanje.

“A vaša druga sestra, Sarah”, rekao je. “Pitam se, budući ste obje neudane, zašto ne živite zajedno?”

“Ah, ne poznajete Sarahin temperament, inače se ne biste više pitali. Pokušala sam kad sam došla u Croydon, i bile smo zajedno do prije otprilike dva mjeseca, kad smo se morale rastati. Ne želim reći niti jednu jedinu riječ protiv svoje sestre, ali uvijek je nametljiva i teško ju je zadovoljiti, to je Sarah.”

“Rekli ste kako se svađala s vašom rodbinom u Liverpoolu.”

“Da, a jedno su vrijeme bili u najboljim mogućim odnosima. Pa, otišla je tamo živjeti kako bi im bila blizu. A o Jimu Browneru ne može reći ama baš ništa lijepo. Posljednjih šest mjeseci kako je bila ovdje pričala bi samo o njegovom pijenju alkohola i njegovom ponašanju. Uhvatio ju je kako gura nos gdje nije trebala, pretpostavljam, i rekao joj je što ju ide, i to je bio početak.”

“Zahvaljujem, gospođice Cushing”, rekao je Holmes, ustao i naklonio se. “Vaša sestra Sarah živi, mislim da ste rekli, u New Street Wallingtonu? Do viđenja, i jako mi je žao što ste umiješani u slučaj s kojim, kako ste rekli, nemate ama baš nikakve veze.”

Kad smo izašli naišao je fijaker i Holmes ga je zaustavio.

“Koliko je daleko Wallington?” pitao je.

“Samo oko kilometar i pol, gospodine.”

“Izvršno. Uskači, Watsone. Moramo kovati željezo dok je još vruće. Koliko god slučaj bio jednostavan, u vezi s njim postoje jedan ili dva vrlo poučna detalja. Kočijašu, samo se zaustavite kod telegrafskog ureda.”

Holmes je poslao kratki telegram i ostatak vožnje sjedio je u fijakeru, sa šešikom naherenim preko nosa kako bi zaštitio lice od sunca. Naš se kočijaš zaustavio ispred kuće koja se nije mnogo razlikovala od one koju smo netom napustili. Moj je prijatelj rekao kočijašu da čeka i spremio se pokucati kad su se vrata otvorila i ozbiljan mladić u crnom, s jako blistavim šešikom, se pojavio na do vratku.

“Je li gospođica Cushing kod kuće?” pitao je Holmes.

“Gospođica Sarah Cushing teško je bolesna”, rekao je. “Od jučer pati od izuzetno ozbiljnih moždanih simptoma. Kao njezin liječnik ne mogu preuzeti odgovornost i dopustiti nekome da ju posjeti. Predlažem vam da ponovno navratite za desetak dana.” Navukao je rukavice, zatvorio vrata i odmarširao prema cesti.

“Pa, ako ne možemo onda ne možemo”, rekao je Holmes razdragano.

“Možda ti ni ne bi mogla ili ne bi rekla puno.”

“Ne želim da mi išta kaže. Samo sam ju želio pogledati. Ipak, mislim kako sam dobio sve što sam tražio. Kočijašu, odvezite nas u neki pristojan hotel gdje možemo ručati, a poslije toga ćemo skoknuti do policijske postaje i našeg prijatelja Lestradea.”

Zajedno smo uživali u ukusnom ručku za vrijeme kojeg Holmes nije želio pričati o ničemu osim violinama, uzbuđeno je pričao kako je kupio svog Stradivarija, koji je vrijedio barem petsto gvineja, kod židovskog trgovca na Tottenham Court Roadu za pedeset pet šilinga. To ga je dovelo do Paganinija, i sjedili smo sat vremena uz bocu clareta dok mi je pričao anegdotu za anegdotom o tom izuzetnom čovjeku. Već je bilo kasno poslijepodne i žestoka vrućina je pomalo popustila kad smo se našli u policijskoj postaji. Lestrade nas je čekao na vratima.

“Telegram za vas, gospodine Holmese”, rekao je.

“Ha! To je odgovor!” Otvorio ga je, bacio pogled na njega i zgužvao ga u džep. “To je u redu”, rekao je.

“Jesi li štogod otkrio?”

“Otkrio sam sve!”

“Molim!” Lestrade se zbunjeno zagledao u njega. “Šališ se.”

“Nikad u životu nisam bio ozbiljniji. Počinjen je šokantan zločin, i mislim kako sam sada razotkrio svaki njegov detalj.”

“A kriminalac?”

Holmes je napisao nekoliko riječi na poleđini svoje posjetnice i dobacio ju Lestradeu.

“To je ime”, rekao je. “Najranije što ga možeš uhititi jest sutra navečer. Cijenio bih ako uopće nećeš spominjati moje ime u vezi sa slučajem, jer ja biram biti povezan samo s onim zločinima koji stvaraju poteškoće u njihovom rješavanju. Dođi, Watsone.” Zajedno smo izašli iz postaje i ostavili Lestradea da još uvijek razdragana lica zuri u posjetnicu koju mu je Holmes dobacio.

“Slučaj”, rekao je Sherlock Holmes dok smo te večeri uz cigare ćaskali u našem stanu u Baker Streetu, “je jedan u kojem smo, kao u istragama koje si opisao pod naslovom ‘Grimizna studija’ i ‘Znak četvorice’, trebali razmišljati unatrag od posljedica do uzroka. Pisao sam Lestradeu i zatražio ga da nam da detalje koji sada nedostaju, i koje će dobiti tek kad uhvati svog čovjeka. To će sigurno učiniti, jer iako je u potpunosti lišen razuma, kad jednom shvati što treba učiniti uporan je poput buldoga, i uistinu, samo ga je ta upornost dovela do vrha Scotland Yarda.”

“Znači, tvoj slučaj nije završen?” pitao sam.

“U osnovi je prilično završen. Znamo tko je autor te odvratnosti, iako nam je jedna od žrtava još uvijek nepoznata. Naravno, ti si došao do vlastitih zaključaka.”

“Pretpostavljam kako je onaj Jim Browner, stjuard iz Liverpoola, čovjek kojeg sumnjičiš?”

“Oh, to je više od sumnje.”

“A ipak, ja ne mogu vidjeti ništa osim slabih indicija.”

“Ipak, mom umu ništa nije moglo biti jasnije. Dopusti mi da ti navedem glavne korake. Pristupili smo slučaju, sjećaš se, potpuno otvorenog uma, što je uvijek prednost. Nismo formirali nikakve teorije. Jednostavno smo bili tamo kako bismo promatrali i izvodili zaključke iz naših promatranja. Što smo prvo vidjeli? Vrlo povučenu i uglednu ženu koja je izgledala potpuno nevino, bez ijedne tajne, i portret koji mi je pokazao kako ima dvije mlađe sestre. U istom mi je trenu na pamet palo kako je kutija možda bila namijenjena jednoj od njih. Ostavio sam ideju po strani kao nešto što se moglo negirati ili potvrditi kad poželimo. Onda smo otišli u vrt, sjećaš se, i vidjeli smo vrlo poseban sadržaj male žute kutije.”

“Uzica je bila onakva kakvu mornari koriste na brodovima, i odjednom

miris mora postao je osjetan u našoj istrazi. Kad sam primijetio kako je čvor jedan od onih jako popularnih kod mornara, to što je paket poslan iz luke, to što je muško uho bilo probušeno za naušnicu koja je puno uobičajenija kod mornara nego muškaraca s kopna. bio sam poprilično siguran kako se svi glumci u tragediji mogu pronaći među mornarima.”

“Kad sam počeo istraživati adresu na paketu primijetio sam kako je naslovljen na gospođicu S. Cushing. E sada, najstarija sestra bi, naravno, bila gospođica Cushing, i iako je početno slovo njezinog imena ‘S’ ono također može pripadati jednoj od sestara. U tom bismo slučaju našu istragu trebali početi ispočetka. Zbog toga sam otišao do kuće kako bih razjasnio tu stvar. Spremao sam se uvjeriti gospođicu Cushing kako sam siguran da se radi o pogrešci kad sam, sjećaš se, naglo zastao. Stvar je u tome što sam ugledao nešto što me iznenadilo, a istovremeno je značajno suzilo širinu naše istrage.”

“Kao liječnik, svjestan si, Watsone, kako nema dijela tijela koji je toliko različit poput ljudskog uha. Svako je uho u pravilu prilično drugačije i razlikuje se od svih ostalih. U prošlogodišnjem Antropološkom dnevniku pronaći ćeš dva kratka članka o toj temi iz mog pera. Ja sam, zbog toga, proučio uha u kutiji očima stručnjaka i pomno sam zapamtio njihove anatomske osobitosti. Zamisli moje iznenađenje, onda, kad sam gledajući gospođicu Cushing shvatio kako njezino uho savršeno odgovara ženskom uhu koje sam maloprije proučio. Stvar nikako nije mogla biti slučajnost. Isto skraćivanje resice, isto široko zakrivljenje gornjeg dijela, isto zavijanje unutarnje hrskavice. To je po svemu bilo isto uho.”

“Naravno, odmah sam uvidio veliki značaj te činjenice. Bilo je očito kako je u rodu sa žrtvom, najvjerojatnije jako bliskom. Počeo sam s njom razgovarati o obitelji, sjećaš se kako nam je smjesta dala izuzetno vrijedne detalje.”

“Kao prvo, njezina se sestra zove Sarah, i njezina je adresa donedavno bila ista, pa je prilično očito kako je došlo do pogreške i kome je paket bio namijenjen. Onda smo čuli za onog stjuarda, oženjenog za treću sestru, i saznali kako je jedno vrijeme bio toliko intiman s gospođicom Sarah da je ona otišla u Liverpool kako bi bila blizu Brownerovih, ali kasnija svađa ih je razdvojila. Ova je svađa na nekoliko mjeseci prekinula svu komunikaciju, i ako je Browner namjeravao adresirati paket na gospođicu Sarah, nesumnjivo bi to učinio na njezinu staru adresu.”

“I sada se stvar počela prekrasno raspetljivati. Saznali smo za postojanje tog stjuarda, impulzivnog čovjeka, strastvenog - sjećaš se kako je odustao od prilično dobrog položaja kako bi bio bliže svojoj supruzi - a također i podložnog prekomjernom ispijanju alkohola. Imamo razloga vjerovati kako je njegova supruga ubijena, i kako je muškarac - najvjerojatnije mornar - ubijen istovremeno. Ljubomora, naravno, se smjesta pojavljuje kao motiv zločina. A zašto bi ti dokazi nedjela bili poslani gospođici Sarah Cushing? Najvjerojatnije jer je tijekom svog boravka u Liverpoolu imala prste u događajima koji su doveli do tragedije. Primijetit ćeš kako ova brodska linija pristaje u Belfastu, Dublinu i Waterfordu; i tako, uz pretpostavku kako je Browner počinio ovo zlodjelo i smjesta krenuo sa svojim parobrodom, *May Day*, Belfast bi bilo prvo mjesto iz kojeg bi mogao poslati svoj stravični paket.”

“U ovom je stadiju bilo očito moguće i drugo rješenje, i iako sam ga smatrao prilično nevjerojatnim, bio sam odlučan razriješiti ga prije nastavka. Neuspješan ljubavnik mogao je ubiti gospodina i gospođu Browner, i muško je uho moglo pripadati supruhu. Bilo je puno mračnih primjedbi ovoj teoriji, ali bila je moguća. Zbog toga sam poslao telegram mom prijatelju Algaru iz liverpoolske policije, i zamolio ga neka sazna je li gospođa Browner kod kuće i je li Browner otišao *May Dayem*. Onda smo otišli u Wallington posjetiti gospođicu Sarah.”

“Bio sam znatiželjan, ponajprije, vidjeti kakvo je njezino obiteljsko uho. A usput nam je, naravno, mogla dati vrlo značajne informacije, ali nisam to baš očekivao. Sigurno je čula za jučerašnji događaj, pošto je cijeli Croydon brujao o tome, i sigurno je shvatila kome je paket bio namijenjen. Da je željela pomoći pravdi već bi kontaktirala policiju. Ipak, bila nam je dužnost posjetiti ju, pa smo otišli. Saznali smo kako su vijesti o dolasku paketa - jer njezina bolest potječe iz tog vremena - toliko loše utjecale na nju da je dobila migrenu. Bilo je jasnije nego ikada kako ona shvaća njegov puni značaj, ali je bilo jednako jasno kako na njezinu pomoć trebamo pričekati neko vrijeme.”

“Ipak, nismo bili ovisni o njezinoj pomoći. Naši odgovori su nas čekali u policijskoj postaji, jer sam Algara zamolio da ih pošalje tamo. Ništa nije moglo biti jasnije. Kuća gospođe Browner bila je zatvorena više od tri dana, a susjedi su mislili kako je otišla posjetiti rodbinu na jugu. U brodskom je uredu potvrđeno kako je Browner otišao na *May Dayu*, i izračunao sam kako

će sutra navečer uploviti u Temzu. Kad stigne dočekat će ga tupavi, ali odlučni Lestrade, i ne sumnjam kako ćemo dobiti sve preostale detalje.”

Sherlock Holmes se nije razočarao u svoja očekivanja. Dva dana kasnije dobio je podebelu kovertu koja je sadržavala kratku poruku detektiva i nekoliko stranica dokumenta natipkanog na uredskom papiru.

“Lestrade ga je sredio”, rekao je Holmes i pogledao me. “Možda bi te moglo zanimati što ima za reći.”

“DRAGI MOJ GOSPODINE HOLMESE:

Prema planu kojeg smo smislili kako bismo testirali naše teorije (“Ovo ‘mi’ je prilično u redu, Watsone, zar ne?”) jučer u osamnaest sati otišao sam do doka Albert i ukrcao se na S. S. May Day, koji pripada Liverpool, Dublin i London parobrodskoj kompaniji. Raspitavši se, saznao sam kako se na brodu nalazi stjuard po imenu James Browner i kako se cijelo vrijeme putovanja ponašao toliko neobično da ga je kapetan bio prisiljen razriješiti dužnosti. Kad sam se spustio do njegove kabine pronašao sam ga kako pognute glave sjedi na sanduku i ljulja se naprijed-natrag. On je krupan, snažan tip, svježe obrijan, i vrlo preplanuo - nešto poput Aldridgea koji nam je pomogao u aferi s lažnim rubljem. Skočio je na noge kad je čuo tko sam ja, i stavio sam zviždaljku u usta kako bih pozvao pomoć riječne policije koja se nalazila u blizini, ali činilo se kako u njemu nema volje, i šutke je ispružio ruke da mu stavim lisice. Dovedi smo ga u pritvor, a također smo ponijeli i njegov sanduk jer smo mislili kako bi se u njemu moglo nalaziti nešto inkriminirajuće; ali, izuzev velikog oštrog noža kakve imaju svi mornari, naš je trud bio uzaludan. Ipak, shvatili smo kako nam dodatni dokazi neće biti potrebni, jer kad je doveden pred inspektora u postaji poželio je dati punu izjavu, koja je, naravno, zapisana, onda kad ju je davao, od strane našeg stenografa. Natipkali smo tri kopije, od kojih sam priložio jednu. Cijela se stvar, kao što sam od samog početka i mislio, pokazala kao nevjerovatno jednostavna, ali zahvaljujem vam na pomoći tijekom istrage.

Uz najbolje želje i srdačan pozdrav,

G. LESTRADE

“Hmm! Istraga je uistinu bila jednostavna”, dodao je Holmes, “ali mislim kako nije tako mislio o njoj kad nas je pozvao. Ipak, da vidimo što je Jim Browner imao za reći. Ovo je njegova izjava koju je dao inspektoru Montgomeryju u policijskoj postaji Shadwell, i prednost joj je što je doslovna.”

“Imam li što za reći? Da, imam puno toga za reći. Moram od svega toga olakšati dušu. Možete me objesiti ili me možete pustiti. Nije me nimalo briga što ćete učiniti. Reći ću vam kako nisam oka sklopio otkad sam to učinio, i ne vjerujem niti da hoću sve do kraja života. Ponekad vidim njegovo lice, ali uglavnom vidim njezino. Nema trenutka kad jedno ili drugo nisu ispred mene. On je namršten i preplanuo, ali na njezinom je licu iznenađenje. Ah, bijelo janje, mogla je biti iznenađena kad je pročitala smrt na licu koje je rijetko na nju gledalo s ičim drugim osim ljubavi.”

“Ali to je Sarahina krivnja, i neka kletva slomljenog čovjeka padne na nju i neka joj krv istrune u žilama! Nije da se želim opravdati. Znam da sam se vratio piću, poput zvijeri kakva jesam. Ali ona bi mi oprostila; ostala bi uz mene poput priljepka da nam ta žena nije zamračila dom. Jer Sarah Cushing me voljela - to je bit svega - voljela me sve dok njezina iskrena ljubav nije postala otrovna mržnja kad je saznala kako sam više cijenio blatni otisak stopala svoje supruge nego cijelo njezino tijelo i dušu.”

“Bile su ukupno tri sestre. Najstarija je jednostavno bila dobra žena, druga je bila vrag, a treća anđeo. Sarah je imala trideset tri, a Mary dvadeset devet kad smo se vjenčali. Bili smo jednostavno sretni kad smo počeli zajedno živjeti, i u cijelom Liverpoolu nije bilo bolje žene od moje Mary. A onda smo pozvali Sarah na tjedan dana, tjedan je postao mjesec, jedna je stvar dovela do druge, sve dok nije postala jedno od nas.”

“Ja sam u to vrijeme nosio plavu vrpcu kao oznaku izvrsnosti, i stavljali smo malo novaca na stranu, i sve je bilo blistavo poput novog dolara. Bože moj, tko bi ikad pomislio kako će doći do

ovoga? Tko bi to mogao sanjati?”

“Kući sam vrlo često dolazio vikendima, a ponekad, ako je brod bio zadržan radi tereta imao bih cijeli tjedan, i na taj sam način vidio postupke moje šogorice Sarah. Bila je fina visoka žena, tamna i brza i žestoka, s ponosnim držanjem glave, i blistanjem u očima poput iskre. Ali kad je mala Mary bila tamo nikad nisam razmišljao o njoj, kunem se i nadam Božjoj milosti.“

“Ponekad mi se činilo kako voli biti nasamo sa mnom, ili me nagovoriti na šetnju, ali nikad nisam previše razmišljao o tome. Ali jedne su večeri moje oči bile otvorene. Došao sam s broda i saznao kako je moja supruga vani, ali Sarah je bila kod kuće. ‘Gdje je Mary?’ pitao sam. ‘Oh, otišla je platiti neke račune.’ Bio sam nestrpljiv i prešetavao sam se sobom. ‘Ne možeš li bez Mary biti sretan čak ni pet minuta, Jime?’ pitala me. ‘Loš je kompliment za mene što me ne uspijevaš primijetiti u tom toliko kratkom vremenu.’ ‘U redu je, djevojko’, rekao sam i ljubazno pružio ruku prema njoj, ali ona ju je u trenu uhvatila objema svojima, i gorjele su kao u groznici. Pogledao sam joj u oči i tamo sam vidio sve. Nije bilo potrebe da govori, ja također. Namrštio sam se i izvukao ruku. Onda je neko vrijeme šutke stajala pored mene, pa je podignula ruku i potapšala me po ramenu. ‘Vjerni stari Jim!’ rekla je, i s nekom vrstom podrugljivog smijeha napustila sobu.”

“Pa, od tog me trenutka Sarah mrzila svim srcem i dušom, a ona je također žena koja može mrziti. Bio sam budala što sam joj dopustio da se poveže s nama - neopisiva budala - ali nikad Mary nisam rekao ni riječ jer sam znao kako bi ju to rastužilo.

Svari su uglavnom bile kao i prije, ali nakon nekog vremena počeo sam shvaćati kako se i sama Mary počela mijenjati. Oduvijek je bila toliko puna povjerenja i toliko nevina, ali sada je postala čudna i sumnjičava, željela je znati gdje sam bio i što sam radio, od koga sam dobivao pisma, i što sam imao u džepovima, i tisuće sličnih sitnica. Dan za danom postajala je čudnija i iritantnija, i često smo se bezrazložno svađali. Bio sam prilično zbunjen svime time. Sarah me sada izbjegavala, ali ona i Mary su bile jednostavno nerazdvojne. Sada mi je jasno kako je mutila i spletkarila i trovala

um moje supruge protiv mene, ali ja sam bio toliki slijepac da to tada nisam mogao shvatiti. Onda sam skinuo svoju plavu vrpcu i ponovno počeo piti, ali mislim kako to ne bih učinio da je Mary bila ista kao i uvijek. Sada je imala neki razlog da joj se gadim, i jaz među nama postajao je sve veći i veći. A onda se umiješao onaj Alec Fairbairn i stvari su postale tisuću puta crnje.”

“Prvi je put došao u moju kuću kako bi posjetio Sarah, ali uskoro je posjećivao nas, jer on je bio srdačan čovjek i stvarao je prijatelje kamo god bi došao. Bio je pristao, razmetljiv tip, pametan i lukav, koji je vidio pola svijeta i mogao je pričati o tome što je vidio. Bio je dobro društvo, to neću zanijekati, i imao je uljudne manire za mornara, tako da sam pomislio kako je sigurno postojalo vrijeme kad je bolje poznao krmu od pramca. Mjesec je dana dolazio u moju kuću i ni jednom mi nije palo na pamet kako bi iz njegovog smutljivog, prepredenog ponašanja mogla nastati neka nevolja. A onda me jedna stvar naposljetku natjerala da posumnjam, i od toga je dana moj mir zauvijek nestao.”

“To je također bila samo sitnica. Neočekivano sam došao u dnevnu sobu i kad sam se pojavio na vratima na licu moje supruge ugledao sam svjetlost dobrodošlice. Ali kad je vidjela o kome se radi smjesta je izbljedjela, i okrenula se s izrazom razočaranja. To mi je reklo sve. Nije bilo nikoga osim Aleca Fairbaima čiji je korak mogla zamijeniti s mojim. Da sam ga onda ugledao ubio bih ga, jer sam oduvijek bio poput luđaka kad su me obuzele emocije. Mary je u mojim očima ugledala vražju svjetlost i pojurila je naprijed s rukama na mom rukavu. ‘Nemoj, Jime, nemoj!’ reklaje. ‘Gdje je Sarah?’ pitao sam. ‘U kuhinji’, odgovorila je. ‘Sarah’, rekao sam kad sam ušao unutra, ‘onaj tip Fairbairn više nikad neće zamračiti vratamo je kuće.’ ‘Zašto ne?’ pitala je. ‘Zato što sam ja tako rekao.’ ‘Oh’, rekla je, ‘ako moji prijatelji nisu dovoljno dobri za ovu kuću, onda ni ja također nisam dobra za nju.’ ‘Možeš činiti što god poželiš’, odgovorio sam joj, ‘ali ako se Fairbairn ponovno pojavi ovdje poslat ću ti jedno njegovo uho za uspomenu.’ Moje lice ju je prestravilo, mislim, jer nije rekla ni riječ, i iste je večeri napustila moju kuću.”

“Pa, sada ne znam je li bio paklenski plan te žene, ili je mislila kako me može okrenuti protiv vlastite supruge ohrabrujući ju na neposlušnost. U svakom slučaju, unajmila je kuću samo dvije ulice dalje i počela mornarima iznajmljivati sobe. Fairbairn je običavao odsjedati tamo, i Mary bi išla tamo kako bi sa sestrom i s njim popila čaj. Ne znam koliko je često išla, ali jednog sam ju dana pratio, i kad sam projurio kroz vrata Fairbairn je pobjegao preko vrta poput kukavičkog tvora što je i bio. Prisegnuo sam svojoj supruzi kako ću ju ubiti ako ju još jednom pronađem u njegovom društvu, i odveo sam ju sa sobom, uplakanu i drhtavu, i bijelu poput komada papira. Među nama više nije bilo ni tračka ljubavi. Mogao sam vidjeti kako me mrzi i boji me se, i kad me pomisao na to otjerala piću, onda me također i prezirala.”

“Sarah je shvatila kako u Liverpoolu ne može povezati kraj s krajem, pa se vratila, koliko sam shvatio, kako bi živjela sa sestrom u Croydonu, a kod kuće su stvari išle kao i obično. A onda je došao ovaj posljednji tjedan i sav jad i bijeda.”

“Bilo je ovako. Trebali smo *May Dayem* krenuti na sedmodnevno putovanje, ali bačva od tristo litara se oslobodila i razvalila nam jednu dasku na oplati, pa smo morali ostati u luci još dvanaest sati. Otišao sam s broda i došao kući misleći kakvo će to iznenađenje biti za moju suprugu, i nadao se kako će joj možda biti drago što me vidi nakon toliko malo vremena. Misao je bila u mojoj glavi kad sam skrenuo u svoju ulicu, i u tom me trenutku prestigao fijaker, a ona je bila unutra, sjedila je pored Fairbairna, razgovarali su i smijali se, nisu ni pomislili na mene dok sam ja stajao i gledao ih s pločnika.”

“Kažem vam, i dajem vam riječ, kako od tog trenutka nisam bio svoj, i kad pogledam unatrag sve je poput maglovitog sna. U posljednje sam vrijeme poprilično pio, i te dvije stvari zajedno zamračile su mi mozak. Sada mi nešto bubnja u glavi, poput čekića na doku, ali tog mi se jutro činilo kako cijela Niagara tutnji i grmi u mojim ušima.”

“Pa, okrenuo sam se i potrčao za fijakerom. U ruci sam imao teški hrastov štap i kažem vam da mi se otpočетка smračilo pred

očima; ali dok sam trčao također sam postao lukaviji, i malo sam zaostao kako me ne bi vidjeli. Uskoro su se zaustavili na željezničkoj postaji. Oko blagajna je bila prilična gužva, pa sam im se približio bez da su me vidjeli. Kupili su karte za New Brighton. Ja također, ali ušao sam tri vagona iza njih. Kad smo stigli hodali su niz Parade, a ja nikad nisam bio dalje od sto metara od njih. Naposljetku sam vidio kako su unajmili čamac jer je dan bio jako vruć, i pomislili su, nesumnjivo, kako će na vodi biti svježije.”

“To je bilo kao da su mi uskočili u šake. Bila je lagana maglica, i niste mogli vidjeti dalje od par stotina metara. I ja sam unajmio čamac i krenuo za njima. Mogao sam vidjeti sjenu njihovog čamca, ali išli su brzo gotovo poput mene, i sigurno su bili dobru milju od obale kad sam ih sustigao. Magla je posvuda oko nas bila poput zavjese, i nas smo troje bili u njezinom središtu. Bože moj, hoću li ikad zaboraviti njihova lica kad su vidjeli tko se nalazi u čamcu koji im se približavao? Ona je vrisnula, a on je zamahnuo veslom na mene poput ludaka, jer sigurno je vidio smrt u mojim očima. Izmaknuo sam se i pogodio ga svojim štapom i razbio mu glavu poput jajeta. Poštedio bih ju, možda, unatoč svoj svojoj ludosti, ali ona ga je zagrlila, jecala i zazivala ga ‘Alec.’ Ponovno sam zamahnuo i legla je pored njega. Bio sam poput divlje zvijeri koja je okusila krv. Da je Sarah bila tamo, Boga mi, pridružila bi im se. Izvukao sam nož, i - pa, eto! Dovoljno sam rekao. Osjetio sam nekakvo divljačko zadovoljstvo kad sam pomislio kako će se Sarah osjećati kad dobije ovakve uspomene na posljedice njezinog petljanja. Onda sam tijela vezao za čamac, probušio dno i čekao dok nisu potonuli. Jako sam dobro znao kako će vlasnik pomisliti da su se izgubili u magli i otplovili na otvoreno more. Oprao sam se, vratio na kopno i svoj brod bez da je itko i posumnjao što se dogodilo. Te sam noći pripremio paket za Sarah Cushing, i idućeg sam ga dana poslao iz Belfasta.”

“Eto, imate cijelu istinu. Možete me objesiti, ili sa mnom raditi što god poželite, ali ne možete me kazniti onako kako sam već kažnjen. Ne mogu zatvoriti oči i ne vidjeti ona dva lica kako me gledaju - zure u mene kao što su zurili kad se moj čamac pojavio iz

magle. Ubio sam ih brzo, ali oni mene ubijaju polagano; i ako ću to morati trpjeti još jednu noć prije jutra ću biti ili lud ili mrtav. Nećete me samog staviti u ćeliju, gospodine? Imajte milosti, i neka vam na vaš dan agonije bude onako kako ćete se vi danas ophoditi prema meni.”

“Što ovo znači, Watson?” pitao je Holmes ozbiljno dok je odlagao papire. “Koja je svrha ispunjena ovim krugom jada, nasilja i straha? To sigurno vodi nekakvom kraju, inače našim svemirom upravlja slučajnost, što je nezamislivo. Ali koja je svrha? Ovo je ogroman tekući vječni problem od čijeg je odgovora ljudski um daleko kao što je oduvijek i bio.”



Theo van Blankensee:
Krivotvoritelji

1. POGLAVLJE

Blagajnik Engleske banke nikada ne griješi

Pred jednom od mnogobrojnih blagajni Engleske banke, ispred kojih su se uvijek gurale tisuće i tisuće ljudi, sjedokosi čovjek silno je uzrujan. Ne samo svojim odijelom, već i čitavim svojim bićem odavao je pravoga malograđanina.

Dugi okrajci njegova poput čokolade smeđeg kaputa lepršali su od prebrzog hodanja, a španjolskom trstikom, urešenom velikim srebrnim drškom, udarao je nestrpljivo po podu.

“Kako to samo traje dugo, ovdje se uistinu postupa s ljudima kao da vrijeme nije novac.”

“Što vam je gospodine?” upita ga bankovni podvornik koji se ovuda šeće i održava red. “Jeste li se na što potužili?”

“Potužio? Imao bih zacijelo razloga.

Uručio sam ček, a već četiri minute čekam svoj novac.

Pomislite samo, četiri minute to je čitava vječnost!”

“Ali molim vas, gospodine, ne vidite li, da tu još mnogo ljudi čeka svoj novac?”

“Četiri minute nije predugo, zar ne, jer ček treba provjeriti knjigovodstvo, a zatim se mora ispitati njegova ispravnost.”

“Ispravnost! Charles Knox nije varalica, gospodine moj. Ako ja uručim ček, onda je taj sigurno ispravan.”

“Koliku svotu dižete?”

“To vas se, doduše, ništa ne tiče, dragi moj gospodine, ali podižem 120 funti sterlinga, to nije malenkost.”

Podvornik se nasmije.

“Za Englesku banku to je zaista malenkost,” odvrati, “ali čekajte samo mirno, dok vas prozovu. Onda će vam tih vaših 120 funti sterlinga u gotovini uredno isplatiti.”

“Najljepše zahvaljujem na savjetu, najpokornije zahvaljujem!” poviče Charles Knox, a njegovo se lice zažari sve do sijede kose.

“To sam si sve sam mogao kazati, aj, aj, tu je doista vruće, upravo je glupo što ovdje tako griju.”

“Zar vam se i to ne sviđa?” upita ponovno podvornik. “Eto vidite, a sva druga gospoda se tuže da se ovdje ne grije.”

“Potpuno sam ravnodušan prema drugoj gospodi.”

“U vašim žilama valjda teče riblja krv.”

“Ne mogu podnijeti tu vrućinu. Molim vas, otvorite prozor.”

“Ne smijem, to je strogo zabranjeno. Prozori se u našoj banci otvaraju samo nakon radnog vremena.”

“Ali ja želim da otvorite prozor!” poviče Knox i udari šakom o obližnji stol tako da su se svi papiri uokolo razletjeli.

“I ja sam engleski državljanin te imam potpuno pravo slobodno disati!”

“Taj čovjek je lud!” promrmlja podvornik okrenuvši leđa ljutom posjetitelju.

“Prostak! Blesan!” poviče za njim Knox, no podvornik se nije na to osvrtao već slegne ramenima i nasmiješi se.

U svojoj se praksi susretao s mnogim čudacima koji su iz cijelog svijeta dolazili ovamo. Tako se priučio strpljivosti i mirnoći.

Knox se, međutim, oslobodio čekanja jer je s jedne blagajne začuo glas: “Charles Knox!”

“Evo me”, odvrati čovjek u kaputu smeđem poput čokolade.

“No, hoćete mi možda ljubazno ustupiti mjesto, čuli ste da je upravo prozvano moje ime, ili ste možda vi prije na redu?”

Suhonjavi, elegantno odjeveni gospodin, kojem je Knox izgovorio ove riječi odstupi natrag i promrmlja nekoliko nerazumljivih riječi koje sigurno nisu zvučale kao kompliment.

Knox stupi pred blagajnu.

“Vi ste Charles Knox?” upita blagajnik.

“Ako zaista znate moje ime, onda morate znati gospodine, da sam ja Charles Knox!”

“Charles Knox, slastičar iz ulice Cable. Koliku vam svotu moram isplatiti?”

“120 funti.”

“Želite li, molim, zlato ili novčanice?”

“Primam što mi date.

Veselit ću se kad izađem iz ovih prevrućih prostorija. Ovdje bih mogao još i umrijeti.”

“Novčanice, dakle”, reče činovnik i počne brojiti. “120 funti sterlinga!” poviče blagajnik nakon što je izbrojio. “Budite tako ljubazni, odstupite sa strane i pustite sljedećeg gospodina koji je na redu.”

“Ali, molim lijepo, dopustit ćete valjda da prebrojim isplaćenu svotu!” poviče bijesno slastičar. “Mislite li da sam ja dijete koje povjerljivo pušta da mu netko da u ruke što želi?”

Deset, dvadeset, četrdeset, šezdeset, sto, sto i deset, sto dvadeset, ha, ha, eto nas, i doista ste deset sterlinga previše isplatili.”

“Žalim, nešto ste pomutili.” odvrati hladnokrvno blagajnik, “Engleska se banka nikad ne zabuni!”

“Ne zabuni se nikad!” poviče Charles Knox i razgrne svoj prsluk, “uvjerite se da ovdje umjesto 120 leži 130 funti sterlinga. Budite tako dobri i uzmite naočale, ako ste možda kratkovidni, što je to, kolika je to svota, što još ovdje pred vama leži?”

“Sto trideset funti sterlinga”, odvrati blagajnik. “Ali, budući da ste imali isplatiti samo sto dvadeset, deset ste mi dali više.”

“Nije tako, isplatio sam sto dvadeset funti, odakle je ta prekobrojna novčanica, to ne znam, a i ne tiče me se. Budite tako dobri...”

“Molim vas, uzmite tih deset funti natrag.”

“Ne, gospodine, to ne želim učiniti jer sam dobro izbrojio.”

“Želite mi, dakle, nešto pokloniti?” poviče Knox, a lice mu se zažari poput cinobera.

“Meni, najimućnijem londonskom slastičaru? To je uvreda, ja sam Englez i ne trpim da mi itko što poklanja!”

“A ja sam blagajnik Engleske banke, i ne griješim pri brojenju novca. Molim vas...”

“Tužit ću vas i to smjesta!”

“Molim..., pa to vam je dopušteno.”

“Odvedite me do guvernera, hoću razgovarati s guvernerom Engleske banke. Neću da mi netko turi u ruke deset funti koje nisu moje, želim poći do guvernera.”

“Smith, odvedite toga gospodina do guvernera. Stvar je svršena.”

“Ali, gospodine Knox”, reče podvornik, izvukavši čovjeka sa smeđim kaputom iz mnoštva ljudi.

“Primirite se, valjda nećete radi takve sitnice poći guverneru.

Uzmite tih deset funti i popijte nešto za taj novac.”

Charles Knox ga pogleda tako bijesno kao da ga je htio na komade rastrgati, a onda reče sasvim kratko: “Odvedite me guverneru, o drugome nemate što sa mnom razgovarati, ipak bih rado vidio može li čovjek u slobodnoj Engleskoj dobiti svoja prava, ili možda mislite da me guverner neće primiti?”

“Guverner prima svakog onog koji se želi na nešto pritužiti”, odvrati podvornik, “a naša je dužnost, u takvom slučaju, da onoga koji ima pritužbu odmah do guvernera i odvedemo.”

“Pa, onda, dakle, vodite me! Zašto me ne vodite, zašto stojite ovdje kao da ste guverner vi sam? Zar da se možda vama pritužim?”

“Grubijan,” promrmlja podvornik, “molim, pođite za mnom.

Vrpolji se kao da su ga prikratili za sto tisuća funti, a kad tamo našao je deset funti i još se zbog toga buni.”

Knox je čvrsto koračao za njim sve do drugog krila ogromne zgrade Engleske banke, a zatim su se popeli po stubama prekrivenim sagovima, kroz širok hodnik, u predsoblje.

U toj dvorani, koja je solidno starinski uređena, nalazilo se četrdesetak ljudi.

Svi su bili elegantno odjeveni, većina ih je nosila kožnatu mapu pod pazuhom, a došli su izvijestiti guvernera o važnim stvarima koje se događaju u najvećoj banci na svijetu.

“Čujete li, poslužniče.” poviče Knox pri ulasku, “nemojte misliti da ću možda čekati, moja se pritužba mora smjesta riješiti.”

“Molim, to će se i dogoditi”, reče mladi čovjek koji stupi pred Knoxa.

“Ja sam tajnik gospodina guvernera, pa vas molim da mi kažete radi čega izražavate pritužbu. Možda bih vam ja to mogao riješiti.”

Podrugljiv smiješak s Knoxova lica bio je odgovor na te riječi.

“Vi? No, vi baš izgledate tako kao da biste tu stvar mogli riješiti. Ovako se važna stvar nije dogodila otkako postoji Engleska banka, razumijete li me?”

“Odmah ću vas najaviti gospodinu guverneru”, odvrati tajnik i stupi mirno natrag.

Ali Knox se morao ipak još neko vrijeme strpjeti. To je vrijeme koristio za šetnju predsobljem gore-dolje, promatrajući osobe koje su tu čekale.

Mladi tajnik, koji je prije s njim razgovarao, sjedne za stol proučavajući neki spis. Tajnik je bio mlad i lijep, elegantan, visok, pravilnoga i malo bljeđeg lica te plavog, malenog brka.

Vrata se iznenada otvore, a u sobu stupi mlada gospođa u elegantnom odijelu i koprenom pokrivenim licem.

Čim ju mladi tajnik opazi, digne se, pođe joj u susret i stane uz nju blizu vratiju.

Ondje su nešto šaputali.

Ali, u isti se čas otvore i druga vrata i u sobu uđe visok, bijelobradi gospodin u crnom dugom kaputu, a s njim i drugi, u napadnoj zlatno izvezenoj odori.

“Molim, to je prevelika čast, gospodine guverneru,” reče gospodin u zlatno izvezenoj odori.

“Vi ste me ispratili, molim da se sada vratite u svoju sobu.”

“Molim, gospodine ministre, to je moja dužnost. Dakle, budite pozdravljeni, i budite uvjereni da je stvar Brazila kod nas u najboljim rukama.”

Guverner stisne brazilskom ministru ruku, a onda ugleda tajnika i gospođu.

I taj silnik Engleske banke ne progovori ni riječ svome tajniku, ali se ovaj ipak nakloni i reče, kao ispričavajući se:

“Moja sestra, gospodine guverneru.”

Savršeni se kavalir nakloni mladoj gospođi, koja je u isti čas podigla svoju koprenu i tako raskrila lice dražesne ljepote.

Nakon toga se guverner ponovno vratio u svoju sobu.

I čudnim nekim načinom Charles Knox nije više iznenada osjećao nikakva nagnuća, da čim brže pođe za njim ili da se progura do njega. Baš protivno tome, gospodin Knox se stane čim bliže vratima, posegne u džep svoga

kaputa i izvuče neki mali predmet, sakrivši ga u desnoj šaci.

Međutim, mlada djevojka i tajnik su prestali razgovarati, a gospođica je krenula kako bi izašla van.

Ali u tom času, kad je došla do vrata, pred nju stupi Charles Knox i reče cereći se:

“Dopustite gospođice, ovdje ste se zamrljali bijelom bojom, malo ću vas obrisati, sramota je da se čovjek u ovoj banci može tako zaprljati.”

I prije nego što je mlada gospođa mogla to spriječiti, on rukom prijede preko njezinih leđa. Taj Charles Knox sigurno je veliki šaljivčina jer je zelenom kredom koju je držao u ruci nacrtao križ na njezinim leđima.

“Molim, molim, ne trebate se zahvaljivati”, reče zatim i odstupi duboko se naklonivši.

“Vrlo sam rado to učinio, u meni je izrazit osjećaj za čistoću, pa ne mogu trpjeti da netko na svom odijelu ima prašine.

Uostalom, zovem se Charles Knox, slastičar sam u ulici Cable. Zacijelo ste već probali moje slastice.”

“To je neki čudak”, prišapne djevojka svome bratu. Mladi tajnik slegne ramenima i pokaže iza leđa gospodina Knoxa neki znak dotaknuvši si čelo.

“Dakle, upućen si!” prišapne mu u taj čas djevojka, užurbano. “Noćas!”

“Noćas,” odvrati tajnik, “ali tiho, ni riječi više, mogao bi nas tko promatrati.”

Mlada dama ode.

“No, što je dakle sa mnom, gospodine tajniče?” začuje se sada Knoxov glas. “Tu stojim već čitav sat, guverner trčkara po cijeloj zgradi, a Englez koji se hoće potužiti ne može do njega da s njim porazgovara.”

“Odmah ću vas najaviti”, reče tajnik. “Guverner je imao važan sastanak s ministrom iz Brazila “No, a tko vam kaže da ja nisam također ministar”, upita Knox.

“Ah, Brazil, to je takva državica da se s njom ne bismo smjeli ni u što upuštati.”

Kako bi se riješio neugodnog tipa, tajnik se uputi u guvernerovu sobu i brzo se vrati s riječima: “Gospodine Charles Knox, gospodin guverner vas očekuje.”

“No napokon” reče Knox i povuče svoj baršunasti prsluk, “već je i krajnje vrijeme. Recite mi, gospodine tajniče, kako se titulira guverner?”

“*Milord* ili Vaša poglavitost.”

“Hvala lijepo, to sam doduše i sam znao, ali je moje načelo: Svakom čovjeku ono što ga ide. Kako se vi zovete, gospodine tajniče?”

Tajnik se začudi tome pitanju, ali ipak mirno uzvрати:

“Zovem se William Brocks.”

“Jeste li možda Brocksov sin koji je jednoć u uuci Fulton..”

“Nisam, nisam, nikako nisam, moj je otac kao i ja, činovnik Engleske banke, jedan od dvadeset četvorice ravnatelja.”

“Aha, zato ste vi tako brzo postali tajnik. No, ne ljutite se, čuli ste da me guverner očekuje. Ja sam uljudniji nego on pa neću pustiti da me čeka tako dugo kao što sam ja njega.”

Vrata mu otvori neki čovjek koji nije nosio uniformu već je u svom dugom crnom kaputu izgledao vrlo gospodski.

Knox pređe preko praga i pozdravi nekim suviše staromodnim naklonom.

“Zatvorite vrata!” dovikne vrataru.

“Mislite li da imam želju dobiti reumu, gospodine guverneru, *milorde*, htjedoh reći.”

I uz te riječi sam zatvori vrata.

Guverner nevoljko podigne glavu s papirima prekrivenog stola.

“Molim, budite kratki, imate li se možda na što pritužiti?”

“Tiho, *milorde*”, šapne Knox, a s njegova lica isčezne svaki trag bezazlenosti i bedastoće.

“Nosim krinku, ja sam Sherlock Holmes, detektiv.”

I brzom kretnjom Sherlock skine sivu vlasulju i stavi je zajedno sa šeširom na stolicu.

2. POGLAVLJE

Gospoda sa zelenim križem

“Moram vas, *milorde*, zamoliti da mi oprostite,” nastavi Sherlock Holmes brzim i tihim glasom, “što sam si na taj način prokrčio put do vaše sobe, ali poznato je da se samo onaj koji ima iznijeti kakvu pritužbu o poslovanju banke, smjesta dovodi pred vas i ne upućuje u razne druge institucije.”

“Veseli me što smo se upoznali,” reče guverner pružajući mu ruku, “ali ipak ne mogu razabrati što vas dovodi k meni.”

“Činjenica, *milorde*,” odgovori Sherlock Holmes, “da je čitav London, da, takoreći čitava Engleska preplavljena krivotvorenim zlatnicima što ih izdaje Engleska banka.”

“To je, nažalost, istina,” odvrati guverner, “ta mi činjenica nije nepoznata, a bankovni detektivi grozničavo nastoje ući u trag zločincima.”

“Nastoje,” reče detektiv, “ali koliko znam, do sada sasvim bezuspješno.”

“I to moram, nažalost, priznati.”

“Ali sad sam se ja zainteresirao za tu stvar pa sam otkrio nešto sasvim čudno.”

“Ali, što bi to moglo biti?” upita guverner gotovo radosno. “Gospodine Holmes, ne trebam vam niti kazati da bismo vam dugovali najveću zahvalu i nagradu kad biste nam pomogli.”

“Zbog toga i jesam ovdje, *milorde*, ali dopustite da za sada o samom otkriću ne kažem niti jedne riječi jer obično o takvim stvarima govorim tek onda kad su potpuno zrele.”

“A što vas je dovelo k meni?” upita sad guverner.

“Htio bih da mi neke stvari objasnite. To možete jedino vi jer vam inače ne bih dosađivao, vjerujte mi.”

“Molim, sjednite gospodine Holmes, i pitajte što god želite. Za vas imam

vremena koliko god hoćete.”

“Bit ću kratak jer znam da ste preopterećeni poslom.”

“Počelo je prije tri mjeseca.

Ne možemo, dakako, ispitati svaku pojedinu novčanicu, koja se opet vraća u banku.

Ali mi to činimo odmah, stavljajući od tisuću zlatnika što ih primamo, dva, tri na zlatnu vagu, ili ih mikroskopski pretražujemo.

Uglavnom, banka mora računati s tim, da joj krivotvoritelji kvare posao, ali je u posljednje vrijeme krivotvoreni zlatni novac tako strašno učestao, da je banka ugrožena.”

“U to sam upućen”, reče Holmes. “O kojem se zlatnom novcu poglavitito radi?”

“Gotovo isključivo o komadima od po pet sovereigna ².

Krivotvoritelji vrlo rado izrađuju takav novac, dakle novac prilično velike vrijednosti, jer svaki takav komad vrijedi pet funti sterlinga.”

“Po čemu se krivotvoreni novac razlikuje od pravoga?”

“Težina je dakako jednaka,” odvrati guverner, “jer krivotvoritelji polažu na to uvijek osobitu važnost, pošto većina ljudi, kad primaju zlatan novac, u ruci ga važu. Ali oni postižu jednaku težinu slabijom i bezvrijednom smjesom kovine.

A krivotvoritelji imaju i loš stroj za obrublivanje.

Naši su strojevi izvanredno precizni pa kod nas na rubu kovanog zlatnog novca nema ni zareza premalo niti previše. Našli smo da zubi kod krivotvorenog novca nisu tako savršeni.”

“Hoćete li biti tako dobri, gospodine guverneru, da mi kažete gdje se čuva vaša zaliha zlata?”

“I sami znate,” odvrati guverner Engleske banke, “jer je to svuda poznato, da golemo bogatstvo kojim banka upravlja, a dijelom sama posjeduje, čuvamo u podzemnim podrumima.

Ondje su postavljeni veliki željezni ormari u kojima su spremljene banknote i zlato.

Prilikom isplata velikih svota novac se doprema gore na malim kolicima.”

“Zar samo jedan činovnik upravlja tim novcem?”

“Ne samo jedan, nego više njih,” odgovori guverner, “jer banknote, zlato i srebro imaju svog posebnog ravnatelja.”

“Imaju li ti ravnatelji i ključeve željeznih ormara?”

“Zacijelo da, ali moram dodati da se brave mogu otvoriti samo tajnim mehanizmom, a taj mehanizam poznat je jedino ravnatelju dotičnog odjela. Ja, primjerice, ne bih mogao otvoriti niti jednu bravu jer ne znam tajnu šifru koja ide uz koju ključanicu.

Ako koji ravnatelj promijeni svoju lozinku, dužan ju je smjesta napisati i predati u zapečaćenoj kuverti.”

“A gdje se spremaju te kuverte?”

“Kod mene”, odgovori guverner. “Čim mi ravnatelj donese novu lozinku, pogledam je li pečat i omot u kojem se nalazi stara lozinka netaknut. Onda ga spalim, ne saznajući sadržaj, te spremim novi.”

“Ravnatelji su, dakako, sve sami iskusni činovnici.”

“To je samo po sebi jasno”, odvrati guverner. “Povjerava im se toliki novac pa oni moraju biti iznad svake sumnje.”

“Biste li mi možda htjeli reći tko je sada ravnatelj zlatnog blaga?”

“Dakako, s veseljem, gospodin Brocks.”

“Ah, to je tajnik u predsoblju.”

“Ne, nije, momak u predsoblju je William Brocks, sin ravnatelja Edwarda Brocksa.

Rado zapošljavamo sinove naših činovnika,” nastavi guverner, “jer smo mišljenja da je banka dužna skrbiti za obitelji svojih vjernih i iskušanih zaposlenika. A zatim, na taj način odgajamo čitave činovničke obitelji koje su sasvim, potpuno upućene u našu bankarsku službu.”

“Vaše je, dakle, razmišljanje, *milorde*,” reče Sherlock Holmes, “da su krivotvoreni zlatni novci, što sada preplavljaju čitavu Englesku, došli izvana u banku? Shvatite me dobro! Vi mislite da banka izdaje samo ispravan zlatni novac i da za nj s vremena na vrijeme prima krivi.”

“Drugačije i ne može biti”, na to će guverner. “Pomislite samo, gospodine Holmes, sav kovani novac čitave Engleske u našim je rukama. Naša se kovačnica novca uvijek najtočnije kontrolira i nalazi se baš uvijek u besprijekornom stanju. Ali, mi se ne možemo ničim od toga zaštititi, da ljudi uplaćuju falsifikate, iako su naši blagajnici vrlo sposobni, te katkad krivotvoreni novac i otkriju. A pokraj golemog posla i brzine kojom se mora

poslovati, sasvim je nemoguće prepoznati svaki falsifikat.”

“Dopustite mi, gospodine guverneru, da o tom našem slučaju imam svoje sasvim drugačije mišljenje”, nastavi Sherlock Holmes. “Mislim, naime, sasvim pouzdano, da je Engleska banka posrednik između krivotvoritelja i klijenata.”

“Ah,” reče guverner, “što hoćete time reći?”

“Mislim da je sav krivotvoreni zlatni novac koji kola Engleskom, izdan ovdje kod vas. Ovdje, u banci, i to iz vaših podzemnih podruma.

A sad još jedno pitanje gospodine guverneru. Na koji način vam kovačnica doprema zlato?”

“Najprije vas upozoravam da se zlatnici kuju ovdje, to jest u našoj zgradi, a zatim odgovaram na vaše pitanje. Zlatni se novac donosi u naše podrumne vrećama od kojih svaka sadržava tisuću komada od po pet sovereigna.”

“Kako činovnik može biti siguran da se u svakoj vreći uistinu nalazi tisuću komada?”

“Vreće se važu, zatim se čine i pokusi, to jest, vreća se otvori, a novac se prebroji.”

“Hvala, gospodine guverneru, saznao sam dosta. Želite li da krivotvoritelje otkrijem?”

“O tome nema sumnje, nema rasprave,” odvrati guverner, “banka je raspisala i veliku nagradu onomu koji otkrije trag krivotvoritelja.”

“Onda vas molim za dozvolu da jednu noć prespavam u podzemnim podrumima, to jest ne da prespavam već da probdijem, ukratko, tražim dozvolu za boravak ondje, da smijem biti dolje.”

“Radosno primam vašu ponudu za pomoć kod otkrivanja lopova, ali vam i moram reći da vaše maloprije spomenuto sredstvo neće dovesti do željena cilja”

“A zašto ne, gospodine guverneru?”

“Jer u podrumima svake noći bdije mnoštvo naših vlastitih detektiva koji su svi naoružani revolverima.”

“A vi mislite da ja neću vidjeti više nego što oni vide? Pa dobro, dajte da pokušamo.”

“To nisam rekao. Ali pomislite, gospodine Holmes, ne bi li bilo prenapadno kad bih vas unutra zaposlio?”

“Zacijelo, ali već znam način kako me najbolje možete prokrijumčariti da

činovnici i detektivi ništa ne opaze.”

“Onda mi recite na koji način, pa ćemo odmah biti na čisto.”

“Stvar je vrlo jednostavna, gospodine guverneru. Priopćite činovnicima da ćete u podrum, i to u odjel zlata, spremite veliki sanduk, pun tajnih papira.

U tom ću se sanduku sakriti i provesti u njemu noć.”

“Ako se tome naporu želite podvrći, onda to s radošću pozdravljam. Međutim, uvjeravam vas da dolje u podrumu nećete ništa otkriti što bi bilo u bilo kakvoj vezi s krivotvoriteljima.”

“Dobro, ali naš dogovor stoji?” upita Sherlock Holmes.

“Svakako, gospodine Holmes.”

“Onda vas molim, gospodine guverneru, da naručite veliki sanduk u koji ću se moći udobno smjestiti.

Tijekom sutrašnjeg dana razglasite da ćete sami skupiti i spremite tajne bankovne papire. Kad u banci prestaje radno vrijeme?”

“U pet sati poslije podne.”

“Znači, u to vrijeme nema više ni tajnika u predsoblju?”

“Nema.”

“Onda me očekujte sutra poslije podne. Doći ću, a vi ćete onda narediti da se sanduk otpremi u podrum.”

“Potpuno se slažemo. Ja vam još jednom ponavljam da ćemo vam dugovati veliku zahvalnost otkrijete li trag krivotvoritelja. A da banka ne šteti s nagradom to se podrazumijeva samo po sebi.”

Onda stisnu jedan drugom ruku. Sherlock Holmes stavi na glavu svoju vlasulju, uzme šešir i španjolsku trstiku, te otvarajući vrata poviče jasnim i bučnim glasom, kojim je govorio i prije kao nestrpljivi Charles Knox:

“Hvala lijepo, gospodine guverneru!

Ukorit ćete, dakle, blagajnika. Drugo što i nisam tražio.

Deset funti, što mi je prekobrojno isplaćeno, darovat ću u dobrotvorne svrhe. Preporučam se, *milorde!*”

Sherlock Holmes izađe opet u predsoblje. Kad je ovdje sreo mladog tajnika Williama Brocksa, potapša ga srdačno po ramenu i reče mu: “Guverner je pravi gospodin, dao mi je potpuno za pravo. Slijedite njegov primjer, mladiću! Ostajte zbogom!”

I čudak s kaputom smeđim poput čokolade isčezne.

Brzo potrči niz stube i ostavi banku iza sebe izašavši kroz vrata koja

vode u ulicu Bishopgate.

Pođe uz tu ulicu i snažno se sudari s nekim dječakom koji je raznosio novine na uglu s ulicom Church.

Charles Knox zgrabi tog dječaka za ruku i odvuče ga u pokrajnju ulicu. Prolaznici su mislili da će ga tu pošteno izlupati.

Ali čim je Sherlock Holmes bio s dječakom na samo i neopažen, upita ga brzim i tihim glasom: “Jesi li vidio mladu damu kojoj sam na leđima nacrtao zeleni križ?”

“Jesam, gospodine Holmes, vidio sam ju.”

“I odmah si znao značenje tog zelenog križa?”

“Željeli ste da pođem za njom. Šuljao sam se za njom kao njena sjena.”

“A kamo je pošla?”

“Ona uopće nije pješačila.”

“Dakle, vozila se? A ti si je unatoč tome slijedio?”

“Smjestio sam se otraga na kolima pa sam se tako zajedno s njom odvezao do Cavendish Squarea.”

“Ali to je nama vrlo blizu, u blizini ulice Baker. Stanuje li gospođica ondje?”

“Ne, pohodila je jednog zubara koji tamo stanuje. Zove se Dan Harper.”

“Je li vadila zub ili stavljala plombu?” upita Sherlock Holmes, smiješeći se.

“Niti jedno ni drugo jer sa zubarom uopće nije razgovarala, nije ga bilo kod kuće.

Raspitao sam se o njemu, gospodine. Dan Harper ima mnogobrojne i to birane mušterije, to su uglavnom samo dame.”

“Tako,” reče Sherlock Holmes otegnuto, “dakle zubar koji se bavi specijalno ženskim zubima. To je čudnovato.

Koliko dugo je mlada dama ostala kod zubara Harpera?” upita Sherlock Holmes.

“Uopće nije kod njega ostala. Nakon što je jedanput uzalud pozvonila, izvadila je papir, te napisala na njega olovkom nekoliko riječi i bacila u sandučić što visi na doktorovim vratima.

Evo tog papira, gospodine Holmes”, nastavi Harry Taxon, predajući detektivu posjetnicu.

“Čim je dama otišla skočih do sandučića, otvorih ga ključem i izvadih

je.”

“Učinio si to kao prava šeptrlja”, odvrati Sherlock Holmes promatrajući zamišljeno posjetnicu. “Trebao si prepisati tih nekoliko riječi, a samu posjetnicu morao si ostaviti na njezinu mjestu, jer osobe koje promatramo, prije svega, ne smiju opaziti da tuđa ruka zadire u njihov život.

Ali daj da vidim što karta veli:

Samo šest riječi!” reče Sherlock Holmes:

“ ‘Sutra sigurno tisuću funti sterlinga, zaklinjem se.’ Gle, na drugoj strani karte je ime.

Ah, to je vrlo neoprezno. Odaje svoje pravo ime, odaje zubaru svoje pravo ime: gospođica Editha Brocks.

Harry, odnesi tu kartu odmah natrag i ubaci u sandučić doktora Harpera. I čekaj me večeras kod kuće.”

Harry Taxon ostavi brzo svoga gospodara, a Holmes ode prurušen u masku Charlesa Knoxa pješice do ulice Baker.

Usput se u svojim mislima bavio jedino obitelji Brocks koja kao da mu je najednom postala vrlo zanimljiva.

“Glava te obitelji je,” reče sam sebi Sherlock Holmes, “Edward Brocks, jedan od dvadeset i četvorice ravnatelja Engleske banke.

On je predstojnik odjela za zlato.

Njegov sin je tajnik Engleske banke.

Ali kći Editha, uostalom, divna mlada djevojka, održava nekakve odnose sa zubarom, doktorom Harperom, i ono malo riječi što mu ih je danas ostavila napisane na posjetnici svjedoče mi da se ti odnosi tiču i novca.

Novca, što ga valjda Editha hoće ili mora platiti zubaru.

Ali zašto tisuću funti sterlinga? Toliko zubi joj nije mogao plombirati da bi njegova usluga mogla toliko koštati. Uzevši u obzir to da gospođica Editha ima prekrasne zube.

Duguje mu dakle tih tisuću funti za nešto sasvim drugo.

Mislim da je obitelj Brocks zavrijedila da je pomno promatram. Sigurno ih neću zaboraviti.”

Holmes je došao do svoje kuće. Kad je ušao presrela ga je gospođa Bonnet i rekla mu: “Gore vas čeka jedna dama, gospodine Holmes.

Nije se nikako dala otpraviti već je zahtijevala da odmah s vama razgovara.

Kad sam joj rekla da ne znam kada ćete se vratiti, odgovorila mi je:
‘Čekat ću gospodina Sherlocka Holmesa pa bilo to do kasno u noć.’”

Munjevitom brzinom Sherlock Holmes baci sa sebe smeđi kaput i zagrne svoj kućni haljetak.

Zatim skine sivu vlasulju i obriše ručnikom, što mu ga je gospođa Bonnet pružila, s lica ljepilo pomoću kojeg se bio pretvorio u Charlesa Knoxa.

Stavio je na glavu kućnu kapu, zapalio kratku lulu i potrčao brzo na prvi kat prema svojoj kancelariji. Upravo kad je otvarao vrata stane na tren kao okamenjen. Ona dama koja je odlučila čekati ga do kasno u noć bila je Editha Brocks. Sada u elegantnoj odjeći. Stajala je nasred njegove sobe.

3. POGLAVLJE

Zamka

“Vi ste gospodin Sherlock Holmes?” upita mlada dama i zgrabi obje detektivove ruke, usrdno ih stisnuvši. “O, pomozite mi, spasite me... Inače sam izgubljena!”

“Gospodice, budite čvrsto uvjereni,” odvrati detektiv povukavši polagano svoju ruku natrag, “da ću učiniti sve što budem mogao.”

“Mogu li vam se dakle povjeriti, mogu li biti uvjerena da ćete ono što ću vam sada reći sačuvati kao duboku tajnu?”

“To iziskuje moje zvanje,” odgovori Sherlock Holmes, “te mogu mirne duše ustvrditi da nosim sa sobom tajne polovice Londona.”

“Ali to je tako strašna tajna da ju se jedva usuđujem izustiti. Radi se o mojem poštenju!

Ah, kad bi moj otac znao da sam kod vas, i kad bi naslutio što me k vama dovelo...”

“On to neće ni prije saznati niti slutiti, gospođice, dok mu to vi sami ne kažete. Ako se, dakako, niste već nekome drugomu povjerali.”

“Nisam, nisam. Još nitko ništa ne zna. Ali došla sam k vama, gospodine Holmes, da učinite kraj mutnom poslovanju jednog zločinca koji je sigurno više djevojaka unesrećio.”

“Pređite na stvar, gospođice. Pustite na stranu sve što bi umanjilo vašu iskrenost prema meni. Mogu vam samo onda pomoći, ako mi bude sve jasno. Prije svega, vi ste...?”

Sherlock Holmes je napeto gledao dražesno biće koje je pred njim stajalo s očima punim suza.

Znao je tko je, ne bi je dakle ni trebao pitati za ime, ali htio je čuti hoće li mu reći istinu.

“Zovem se Editha Brocks i kći sam Edwarda Brocksa, direktora Engleske banke.”

Nije dakle lagala, nije se barem pred njim krila. “Čime vam mogu pomoći?”

“Čujte, gospodine Holmes. Prošlog ljeta moj je otac unajmio malu kuću u Springfieldu, sigurno znate gdje je Springfield.”

“Selo kraj Temze, udaljeno od Londona nekih dva sata”, kaže Sherlock Holmes.

“Selo je vrlo dražesno i slikovito te onamo osobito rado dolaze imućne londonske obitelji na ljetovanje.

Tako je i moj otac želio poći tamo na ljetovanje. Kućica je dosta prostrana za našu obitelj, mene, moga oca i moga brata.

Ali otac i brat nisu mogli uvijek dolaziti u Springfield jer se nekih određenih dana u Engleskoj banci radi dulje od pet sati poslije podne pa se tako nije isplatilo dolaziti do Springfieldda. U te dane bila sam tamo sama s dvije služavke, koje su već dulje vrijeme u našoj kući.

U Springfieldu sam upoznala jednog mladog čovjeka. O, gospodine Holmes, ne nalazim riječi kojima bih vam priznala ono što mi danas ispunjava dušu stidom i kajanjem, ali mora biti, pomislit ću da sjedim pred slugom Božjim.”

“Ili pred liječnikom,” odvrati Sherlock Holmes, “to je možda još i bolje.”

“Da, vi ste liječnik duše, pa me stoga nećete ostaviti. Čujte dakle:

Ljubila sam tog mladog čovjeka, a i on je mene ljubio. Pa kad mi se kleo da ću postati njegova, tad sam mu se već u Springfieldu podala. Postala sam njegova ljubavnica.”

“Hm, u tome ne nalazim nikakav zločin. To je, doduše, nešto neoprezno, ali, nalazi se u ženskom biću.”

“Ali mogla sam znati da će naš odnos uroditi posljedicama.”

“Ah, to je već nešto gore. Niste li se jednostavno mogli povjeriti vašem ocu? Ako je taj mladić, što ga je vaše srce odabralo, bio vas vrijedan, vaš otac bi zacijelo dozvolio da sklopite s njim brak.”

“To je istina,” odgovori Editha nježno porumenjevši, “ali moj ljubavnik nije mogao zaprositi moju ruku, morale su se ukloniti neke zapreke. Ja znam, on me još i danas voli, a ipak, nisam mogla postati njegovom ženom.”

“On je, dakle, oženjen?” reče sam sebi Sherlock Holmes u taj čas, ali se

čuvao da tu svoju misao ne izreče glasno pred Edithom.

“A što ste onda učinili da sakrijete posljedice?” upita dalje.

Ali pri tome nije gledao u Edithu, jer je osjećao kako mu sigurno neće kazati istinu.

“To je upravo taj zločin koji sam počinila, gospodine Holmes, i koji mi se tako grozno osvetio”, šaptala je Editha sustalim glasom, a vrele su suze ronile niz njene obraze.

“Kad je moj ljubavnik čuo da se naša ljubav neće više dugo moći skrivati pred meni dragim ljudima, priopćio mi je neka se vratim u London.

Moj ljubavnik napisao mi je adresu nekog zubara.”

“Sada dolazi ono najvažnije,” pomisli Sherlock Holmes, “njezini odnosi s doktorom Harperom već su mi poznati. Hoće li možda protiv njega zazvati moju pomoć?”

“To je neki zubar po imenu Dan Harper”, nastavi Editha nesigurnim glasom. “Stanuje na Cavendish Squareu, u neposrednoj blizini vaše kancelarije. Mislim da je nužno, gospodine Holmes, da vam kažem kako izgleda njegova praksa.

K njemu dolaze samo mlade žene i djevojke, o, moj Bože, molim vas da ne govorim dalje, recite mi da ste shvatili. Ubija me stid.”

Editha zastre objema rukama lice, a Sherlocku Holmesu, koji ju je pažljivo promatrao, pričinilo se kao da se nije pretvarala, da nije stid i kajanje tek hinila nego je sve to i zbilja osjećala.

“Shvatio sam vas, gospođice Brocks”, reče. “Kad ste otišli od doktora Harpera, niste se više trebali bojati posljedica vaše ljubavi.”

Ona mu ne odgovori, glava s prekrasnim vlasima pala je na grudi. Oči su bile zatvorene, ali ispod njenih tamnih trepavica kapale su vrele suze.

Sherlock Holmes dade joj vremena da se sabere. Za to vrijeme bavio se punjenjem svoje lule.

Da joj nešto olakša, reče:

“Gospođice Brocks, nadam se da se nećete ljutiti što pušim. To je neka luda navika. Dakle, nastavite dalje.”

“Od onda sam nesretna,” vine se s Edithinih usana. “Od tada je ušao u moj život demon koji me upropaštava, pa će me nakon svega natjerati i na zdvojan čin.”

“Razumijem,” reče detektiv, “jer Harper iscrpljuje vašu tajnu - prijeteći da

će vas odati, a vi mu morate plaćati.”

“Jest, zbilja, tako je,” reče sada Editha, “on je najbestidniji zločinac na svijetu.

Ne pušta ni jednu damu iz svoje mreže. Nikako. Kad ju je jednom ulovio, a nasluti li da ima novaca, ili kad sigurno zna da bi ga preko nje mogao steći, onda priprema svoje sprave za mučenje... I muči ubogo srce dok ne svisne.”

“Zahtijeva li od vas veće svote?”

“Od mene je do sada primio tri tisuće funti sterlinga.”

“A od kuda vama taj novac?” upita sada Holmes tako brzo da se kasnije pokajao.

“Imala sam mnogo nakita koji sam naslijedila od svoje pokojne majke”, odvrati Editha. “Taj sam nakit prodala, sve do posljednjeg komada.

Ali Dan Harper je nezasitan. Sad je zatražio od mene svotu od tisuću funti. Pomislite, gospodine Holmes, tisuću funti, a ja mu ih moram dati sutra, ili će moj otac sve saznati.”

“Očekuje li da ćete mu tu svotu donijeti u stan?”

“Da, to očekuje. Zapravo sam novce već danas trebala predati, ali sam ga preklinjala da pričeka do sutra.”

“A vi taj novac ne možete pribaviti!”

“Kako bih to mogla, gospodine Holmes, od koga da dobijem tu veliku svotu?”

“No, možda od vašeg ljubavnika koji vas je doveo u taj položaj. Je li siromašan?”

“Ne znam.”

“Hoćete li mi reći njegovo ime?”

“Radije bih umrla, gospodine Holmes.”

“Znači, niste mu nikad otkrili da vas Dan Harper progoni, da ste upravo radi njega postali žrtvom toga ucjenjivača?”

“Nemojte govoriti o mom ljubavniku,” reče Editha naglo, “ne mogu vam reći ni imena, a ni bilo što drugo o njemu, ali ako mi hoćete pomoći, gospodine Holmes, onda se primite tog posla brzo i energično, uvjerite se još danas o tajni Harperove kuće.

Pođite pod kakvom izlikom k njemu, možda kao da želite izvaditi zub. Pustit će vas u svoju ordinaciju, ali onda nastojte da kroz vrata na lijevoj strani uđete u pokrajnju sobu. Tamo ćete bez sumnje naći dokaz na temelju

kojeg ćete ga odmah moći uhiti.”

“Dobro,” reče Sherlock Holmes zamišljeno, podbočivši rukom podbradak i uperivši pogled uporno i čvrsto na Edithu. “Ali, hoće li vam to pomoći ako Harpera bacimo u tamnicu? Pred sudom će odati sve tajne, a onda nećete biti kompromitirani samo vi, već, po svojoj prilici, i mnoge, mnoge druge londonske gospođe.”

“Pa, ako se to i dogodi,” odvrati Editha jakim glasom, “barem će toga zločinca stići zaslužena kazna. Zar ga se ne bi moglo spriječiti da progovori?”

Istražni sudac mogao bi sve spise držati tajnima jer sigurno neće htjeti tako lako proigrati poštenje tih mladih cura iz nekih boljih obitelji.”

“Sasvim pametna misao,” ustvrdi Holmes nakon male stanke, “stvar je dakle dogovorena, gospođice Editha. Večeras, između šest i sedam sati, poći ću do Dana Harpera.

Dakako da ću se prebući, tužeći se na zubobolju. Glavno je da me pusti u stan, onda ću već temeljito ispitati tog gospodina zubara koji se bavi tako čudnom praksom.”

“Vi ste moj spasitelj, gospodine Holmes”, poviče Editha veselo, pružajući detektivu ponovno ruku.

“Budite uvjereni da ću vam biti do vijeka zahvalna. Ali, vi ćete to sigurno već danas učiniti? Sutra bi moglo biti prekasno.”

“Večeras između šest i sedam bit ću kod Dana Harpera.

Samo se nemojte bojati, gospođice Brocks, možda mi uspije oteti tome lopovu njegove tajne. Mogao bih ga onda sasvim ušutkati kad bih mu dao da bira. Da bude smjesta uhićen, ili da mi izruči sve svoje papire, jer bez tih dokaza ne bi bio više u opasnosti.”

Roneći vruće suze, Editha zahvali još jednom Sherlocku Holmesu na njegovoj odluci kojom bi mogao postati njezin spasitelj, i zatim ode.

Kad su se za njom vrata zatvorila, Sherlock Holmes se nasmije nečujno i zadovoljno. Uz to je pucketao prstima, a u njegovim se očima odražavalo pravo veselje.

“Vrlo zgodno namještena zamka u koju bih trebao upasti”, reče sam sebi.

“Dakle, večeras, između šest i sedam sati trebao bih kod Dana Harpera biti učinjen smiješnim i nesposobnim, to mi je sada sasvim jasno.

Dražesna ispovijest gospođice Edithe je potpuna izmišljotina. Naprotiv, neosporna je činjenica da ta družba krivotvoritelja već zna da radim protiv

njih.

Možda su saznali da sam bio kod guvernera Engleske banke.

Stoga me žele odstraniti. Vrlo lijepo od njih, ali Sherlock Holmes im neće ispuniti tu želju. On se ne da tako lako svladati.

Ali to se mora reći, u tom poslu imam sreće, jer su mi članovi te družbe krivotvoritelja poznati.

Brocks mlađi, o tome ne dvojim, je u dogovoru sa svojom sestrom, dražesnom Edithom, zatim zubar Dan Harper i još nepoznati Edithin ljubavnik, koji je, čini se, predvodnik čitave te skupine.

Kazala je da stanuje u Springfieldu.

Vrlo je čudno kod tih zločinaca da kod sastavljanja svojih lažnih pripovijesti, nehotice, kod jednog ili drugog dijela priče kazuju uvijek istinu.

Zar je zbilja u Springfieldu leglo te kriminalne skupine koja svojim krivotvorenim novcem obasipa čitavu Englesku? O tome trebam još razmisliti.

Ali, vrijeme je za ručak. Ima još sat i pol do šest, a do tada stignem još štošta pripremiti.”

“Gospođo Bonnet, možemo li jesti?”

“Sve je gotovo, gospodine Holmes,” oglasila se odozdo glas detektivove gazdarice, “a upravo se i Harry vratio kući.”

“Onda, molim, donesite jelo, gospođo Bonnet, i recite Harryju da ga čekam.”

To izrekavši, Sherlock Holmes se vratio u svoju sobu, stane pred zrcalo i pogleda svoje zube.

“Nemam tako strašne zube,” reče poluglasno sam sebi, “uistinu niti jedan jedini zub nije oštećen, ali postoji i reumatska zubobolja.”

“Ah, evo već i juhe, i ti si već tu, Harry? Dobro, jedimo. Harry, možda je to moj posljednji ručak, jer ću za jedan sat biti u pandžama grabežljivih ubojica.”

Harryju je umalo ispala žlica od straha.

“No, nemoj se bojati dječaćke moj”, dodala Holmes. “Nije tako strašno. Mala pustolovina, kakvu smo već više puta doživjeli.

Dobar tek, Harry!”

Sherlock Holmes nastavio je jesti s vrlo dobrim tekom.

4. POGLAVLJE

Zubna operacija

Nakon što se najeo, Sherlock Holmes se odmorio još pola sata pušeći lulu, zatim je ustao i krenuo se preobučiti.

Na glavu stavi vlasulju koja mu je gotovo podarila izgled glupana. Kako se čini, htio se zamaskirati u irskog seljaka jer je obukao visoke nezgrapne čizme, uske hlače, šareni prsluk i seljački kaput sa srebrnim gumbima. Ovaj puta Sherlock Holmes nije stavljao bradu, ali je učinio svoje lice tako naboranim da je dobilo sasvim drugi izraz te ga ni njegov najbolji prijatelj ne bi mogao prepoznati.

Bio je to izraz neiskusnog glupana.

Pogledavši se u zrcalo bio je sasvim zadovoljan. Otvori zatim ladicu svoga pisaćeg stola i izvadi tamnocrveni komad tkanine koja se činila jako mekom.

“A što ćete sada?” upita Harry prateći pripremu svoga gospodara i majstora s najvećim čuđenjem jer je znao kako svaki put može nešto od njega naučiti. To blago karaktera i maski, što su Sherlocka Holmesa dovodili do njegova cilja, bijaše beskrajno.

“Pripazi dobro, dječaće moj,” odvrati Sherlock Holmes, “sada možeš naučiti stvari koje kod mene još nisi vidio jer mi još nikada do sada nisu bile potrebne.”

Holmes izreže škarama tamnocrvenu tkaninu u nekoliko komada i počne ih rukom gnječiti.

“Što to činite, gospodine Holmes?”

“Čepove”, odvrati on.

“Za boce?”

“Ne, za moj nos.”

I Sherlock stupa pred ogledalo i stavi u svaku nosnicu po jedan čep.

S pomoću pincete potisne čepove sve do vrha nosnica.

Harry Taxon kimao je začuđeno glavom.

Kod Sherlocka Holmesa ga doduše nije ništa čudilo, ali taj postupak ga je ipak zatekao.

“Razjasnite mi, gospodine Holmes, što s tim namjeravate, trpajući u nosnice te čepove”

“To je vrlo jednostavno”, odgovori Sherlock, kojem je glas zvučao nešto prigušeno i kao kroz nos.

“Želim u sljedeća četiri sata imati samo četiri osjetila, jer miris ne mogu osjetiti.

Sad ću si još i uši začepiti, ali samo toliko da ipak mogu čuti što se govori. Uostalom, mogu se osloniti i na svoje zube, koji kad ih stisnem, usnu šupljinu tako hermetički zatvaraju, da u nju ne može ništa prodrijeti.”

“Ali čemu sve to?” upita Harry.

“Sine moj,” uputi ga Sherlock Holmes, položivši ruku na njegovo rame, “ti su čepovi za nos najbolje sredstvo da se othraš pokušaju zločinca da te ne omami kojim narkotikom.

Namjeravam se, naime, sasvim mirno dati omamiti.

Uistinu jako želim sačuvati svoja osjetila, pa se nadam, da ću na taj način svašta zanimljivo čuti.

A sad slušaj, Harry. Idem na Cavendish Square k zubaru Danu Harperu, kod kojega si izvadio onu posjetnicu.

Po svoj prilici, neću odmah napustiti kuću. Zato ćeš pred vratima čuvati stražu i promatrati hoće li iz kuće iznijeti kakav duguljasti predmet, kovčeg, košaru, možda i lijes. U svakom slučaju moći ćeš biti prilično siguran da se u tom predmetu nalazim ja. Ne ukaže li se do sutra ujutro ništa takvog, obavijesti policijskog kapetana Forstera i reci mu da ga molim da provali u Harperovu kuću i pomno ju pretraži. Jesi li me razumio, Harry?”

“Sasvim, gospodine Holmes, učinit ću sve što ste naredili.”

“Za svaki slučaj, daj mi još moj revolver i bokser te španjolsku trstiku s bodežom. Dobro, dječake moj, sve je u redu, doviđenja!”

Bilo je šest sati i deset minuta kada je Sherlock Holmes napustio kuću.

Tama mu je dobro došla, jer je neopažen od prolaznika izašao iz kuće, potrčao niz ulicu Baker i zaokrenuo u ulicu Oxford, odakle je brzo pošao na

Cavendish Square. Sav taj put potrajao je desetak minuta.

Kuća u kojoj je stanovao zubar Harper bila je nastanjena i drugim stanarima.

Ipak se činilo da su u kući samo veliki stanovi, a stanari su morali biti imućni ljudi, koji su mogli tako raskošno i skupo živjeti.

Dok se Holmes penjao stubama, čitao je male kovane pločice pod zvoncima, ali nije opazio niti jedno poznato ime.

Zubar je stanovao na trećem katu.

Sherlock Holmes stajao je pred zatvorenim velikim vratima. Na desnoj strani je bilo zvono, a nad njim čvrsti metalni sandučić. Detektiv počne odmah snažno zvoniti i uz to namršti čelo. To mu je davalo neki glupi i priprosti izraz.

Tek kada je tri ili četiri puta pozvonio, začuje korake, a onda se otvore vrata. Sherlock Holmes je odmah vidio da je unutarnji dio vrata obložen, tapeciran debelom kožom.

Valjda taj čudni zubar nije želio da se bolni krici njegovih pacijenata čuju po stubištu.

Pred Sherlockom Holmesom ukazao se čovjek kojemu je vanjština odavala da vodi neobičan i tajanstveni život.

Bio je visok. Još za glavu viši od Holmesa, koji je i sam već dosta visok. Tijelo mu je bilo mršavo, ali je iskusni detektiv na prvi pogled opazio da su na njemu sami mišići, kao cijeli skovani od željeza.

Lice je Harperovo bilo gadno. A ipak, zacijelo je bilo mnogo žena koje su ga držale privlačnim.

Glava je bila ćelava svijetla ploha. Lice je bilo izrazito, iz kojega je poput orlova kljuna stršio zavinut nos. To lice je okruživala tamna brada koja je sezala sve do prsiju.

Oči tog čudnog čovjeka bile su zelenkasto sive, a odavale su Sherlocku Holmesu, koji je znao iz očiju ljudi čitati njihovu dušu, zlu savjest.

“Što želite?” upita Dan Harper oporim glasom. “Zašto tako trgate zvonce, nosite se odavde!”

“Oprostite, gospodine doktore!” zavapi Holmes plačljivim glasom. “Moji zubi! Moji zubi! Platit ću koliko god tražite, samo me oslobodite tih boli.”

“Želite li dakle, zbilja, da vam kao liječnik pomognem?” upita Dan Harper. “Ali ja nemam vremena, pođite k mojem prijatelju, zubaru...”

“Molim vas, iščupajte mi barem zub, ne mogu više izdržati, brzo, brzo.”

“Dobro uđite”, poviče Harper mahnuvši mu rukom i pusti Sherlocka da pokraj njega uđe u stan.

“Tamo, uđite kroz ona vrata,” reče, pokazujući na jedna od vratiju, “odmah ću doći.”

Detektiv otvori vrata i nađe se u ordinaciji koja je bila uređena na sličan način kao i svaka druga. Kad si pogledao tu prostoriju, morao si biti čvrsto uvjeren da Dan Harper mirno radi svoj zubarski posao i da ne misli ni na što drugo nego na vađenje zubiju i plombiranje.

Do jednoga je prozora stajala stolica na koju su sjedali pacijenti. Bila je tako podešena da se pacijent, koji bi na nju sjeo, mogao sasvim ispružiti u svaki mogući položaj.

Sherlock Holmes stane blizu vratiju, nasloni se na zid i ogleda se po sobi.

“Sasvim je jasno,” reče sam sebi, “da taj zubar Dan Harper zna, ustvari, tko sam ja. Zato sam ovamo i došao, vidjet ćemo tko će od nas dvojice u toj borbi pobijediti.”

Jedna se pokrajnja vrata otvore te uđe Dan Harper.

“Sjednite, dakle, u tu stolicu. Uvjerit ću se prije svega, što je s vašim zubima. Vi ste sa sela, kako se čini.”

“Jest, dragi gospodine, seljak iz Irske. Došao sam ovamo prodati svoju pšenicu, pa sam se pri tome nahladio. Imam strahovite bolove, ne mogu nikako dalje izdržati.”

“Gore ili dolje?” upita Harper kad se Sherlock namjesdo u stolici.

“Dolje i gore, gore i dolje”, jadikovao je detektiv.

“Ah, već vidim,” reče sada Dan Harper, “evo, ovdje na donjoj čeljusti nalaze se dva pokvarena zuba te ih moram bezuvjetno izvući, ali prijatelju, to će vas strahovito boljeti. Morat ću vas malo omamiti.”

“Činite sa mnom što god hoćete, gospodine doktore,” odvrati Sherlock Holmes, “tu sam sasvim ravnodušan, samo se želim riješiti tih bolova.”

“Dakle, onda se sasvim ispružite u toj stolici! Tako, sad ću vam na nos pritisnuti krpu, a vi ćete za nekoliko sekundi izgubiti svijest. Kad se opet probudite, bit će sve u redu.”

“Dajte samo, gospodine doktore, dajte samo, izvadite mi radije još jedan zub više, ali me samo oslobodite tih groznih bolova.”

Dan Harper stupi unatrag. Sam sebi stavi pred lice polumasku, zatim

nalije na platnenu krpu neku svijetlu tekućinu iz male bočice, pa skoči pravim tigrovim skokom na Holmesa, koji je mirno ležao na stolici, i pritisne krpu na njegovo lice. U taj čas Sherlock Holmes zatvori oči i stisne čvrsto zube tako da mu ni mrvica omamljujućeg sredstva nije mogla ući u usta.

Što se njegova nosa ticalo, čepovi su ga zatvorili, a i kroz uši nije ništa moglo doprijeti do mozga.

Prvih deset minuta Sherlock Holmes se nekoliko puta trznuo cijelim tijelom, a onda se ispružio, ležeći sasvim ukočen.

Dan Harper se pomakne korak unatrag, baci krpu u vruću peć u kojoj je gorjela vatra. Krpa je u trenu izgorjela. Zatim odloži svoju polumasku, potrči do vratiju i širom ih otvori.

“Uđite!” poviče. Odmah zatim na pragu sobe ukažu se dvije prilike. “Uspjelo je! Sherlock Holmes, naš najopasniji neprijatelj, u našim je rukama!”

5. POGLAVLJE

Novi tragovi

Sherlock Holmes je djelomično poznao osobe koje su sada ušle u sobu. Po glasu koji je sada govorio zubaru prepoznao je odmah gospođicu Edithu Brocks, a muški glas kojeg je nakon toga čuo, sigurno je, bez sumnje, pripadao njezinu bratu, tajniku Engleske banke.

Ali, treći mu je glas bio nepoznat.

Bio je to glas čovjeka u kojemu je Sherlock Holmes, iako ga nije mogao vidjeti jer je za sada još uvijek morao držati oči čvrsto zatvorene, prepoznao Edithinog ljubavnika, čovjeka iz Springfielda, o kojemu je ona kazivala da ju je zaveo.

Tomu je čovjeku moglo biti oko trideset godina.

Bio je zapravo zgodan čovjek, samo je njegovo blijedo umomo lice s malim plavim brkom odaslalo nestalnost njegovog lošeg karaktera.

Taj je čovjek bio elegantno odjeven, tako da je u prvi tren ostavio dojam neopasnog bića. Ali Holmes će uskoro upoznati njegovo pravo lice.

“Je li to uistinu on?” upita mladi stranac, primaknuvši se stolici na kojoj je ležao Sherlock Holmes.

“Sada nosi crvenu vlasulju ” odgovori zubar, “ali kad je strgnete s lica sasvim lako ćete ga prepoznati.”

Uz te riječi Harper ustane, strgne Sherlockovu vlasulju i baci je na maleni stolić koji je bio u blizini.

“Boga mi, to je Sherlock Holmes!” poviče nepoznati iz Springfielda. “To je on. Iako ga nisam nikada vidio, prepoznajem njegovo lice po slikama iz novina.

Maknuli smo s puta našeg najopasnijeg neprijatelja. Bez sumnje, zatočili smo izvrsnu lovinu.”

“A komu možemo zahvaliti za sve to?” upita Harper. “Samo Williamovoj snalažljivosti i obzirnosti.”

“Uistinu je tako!” izusti tajnik banke. “Moja zamisao je bila izvrsna. Da telefon s guvernerova pisaćeg stola podesim tako kako bih mogao u svojoj sobi telefonom prisluškovati svaku riječ koja se progovorila u kancelariji mog pretpostavljenog.

Djeco, velim vam, bio sam kao gromom ošanut.

Uveo sam glupana u guvernerovu sobu, čovjeka po imenu Charles Knox.

Zapravo sam podigao slušalicu samo zato da se naslađujem, jer sam htio čuti guvernerov gnjev dok će mu ta luda iznositi svoje pritužbe.

Ali, iznenada mi se sledila krv u žilama.

Ruke su mi silno drhtale jer sam čuo ove riječi, po prilici:

‘Ja sam Sherlock Holmes, molim da mi oprostite, gospodine guverneru, što vam svojom prisutnošću oduzimam vrijeme.’

Dakako, da sam odmah znao što mi je činiti. Prisluškovao sam čitav njihov razgovor.

Čuo sam sve, od prve do posljednje riječi, što su Holmes i guverner razgovarali.

Pomislite samo, Holmes je nagovorio guvernera da ga sutra tijekom noći zatvori u veliku škrinju koju bi odnijeli u podrum naše banke, i to u odjel za zlato. To je dokaz da on već poprilično naslućuje kakvo se nečasno poslovanje s krivotvorenim zlatnicima ondje zbiva.”

“Zar je to zbilja otkrio?” upita sada Harper. “O, to nije moguće, jer baš nitko na čitavom svijetu ne može doći na pomisao da krivotvorine što su sada u optjecaju u čitavoj Engleskoj, i što ih mi na vrlo sigurnom i skrivenom mjestu proizvodimo, sama Engleska banka stavlja u promet.”

“Do bijesa, Harperu, nemojte svojim brbljanjem odavati sve naše poslovne tajne”, poviče čovjek iz Springfielda. “Zar želite da nas on sad čuje?”

“Ah, ovaj nas neće čuti,” nasmije se zubar pogledavši podrugljivo Holmesa. “Dao sam mu prilično veliku dozu kloroforma, koja bi bila dostatna da omami jednog bivola.

Pogledajte samo, leži sasvim ukočen, oči su mu napola zatvorene, a zjenice okrenute gore.

Prste je čvrsto skvrčio, a sve su to sigurni znaci da kloroform

besprijeckorno djeluje.

Umirite se samo, dragi moji prijatelji, u tom će stanju Sherlock Holmes ostati najmanje jedan sat, ako ga prije ne probudim.

Vidite, dakle, grofe Ulmwoode, vaša zabrinutost nije na mjestu.

U toj sobi možemo bez brige govoriti o svim našim poslovnim tajnama, ne bojeći se, da će Sherlock Holmes čuti i jednu riječ.

Pa sve, da nas i čuje uvjeren sam, da nam neće više pobjeći. Oslobodit ćemo sve zločince od čovjeka koji je svima njima bio već odavna trn u oku.”

Sherlock Holmes je čuo svaku riječ toga razgovora.

I bez straha, detektiv je potajno čestitao samom sebi na tom svojem velikom lukavstvu, koje mu je takoreći izručilo čitavu tu zločinačku družbu.

Nije si doduše tajio da je njegov sadašnji položaj vrlo neugodan, ali on nije nikad mislio na sebe, kad se radilo o tom, da se postigne nekakav veliki cilj do kojeg bi ga dovela njegova nadarenost za kriminalistiku.

“Dajte, dakle, da vijećamo!” reče sada grof Ulmwood. “Sjednimo uz taj stol!”

6. POGLAVLJE

Zimsko putovanje u lijesu

Danas trebamo raspraviti veoma važne stvari!” nastavi Ulmwood.

“Dogotovili smo mnoštvo lažnih zlatnika. U svako doba ih možemo dopremiti u London, ali je pitanje, je li sada moguće prokrijumčariti ih u podrum banke? Što ti na to kažeš, Williame?”

“Mislim da će biti moguće”, na to će William Brocks.

“Editha će opet uporabiti prokušano sredstvo. Ocu će opet pozliti, pa će odrediti da ga zamijenim.

Velika je za nas sreća što naš otac ne želi nikako priznati da je već star.

Ponudili su mu umirovljenje, doduše, već više od deset puta, ali on ostaje tvrdokorno kod toga, da i nadalje posluje u banci.

Tako ostaje nadglednikom odjela za zlato, a ja ga svaki tjedan po nekoliko puta mijenjam.

Tada zamjenjujemo krivotvorene zlatnike što ih sami proizvodimo pravima koje nalazimo u željeznim trezorima Engleske banke.”

“Potpuno istinito, tako kako sam naslućivao”, pomisli Sherlock Holmes, kad je čuo te riječi.

“Kolika je svota što ste ju dogotovili?” upita Harper.

“Sto tisuća funni u zlatu, u komadima po pet sovereigna.

Izvršno su uspjeli, jedan komad kao drugi. A jednako su teški kao pravi!”

“Jedino morate nabaviti novi stroj za obrublivanje!” reče mu William. “Kad sam na telefon prisluškivao razgovor između guvernera i Sherlocka Holmesa, čuo sam kako je Holmes guvernera upozorio na to, da krivotvoreni zlatnici doduše izvršno izgledaju, ali da se kod točnijeg motrenja opaža da nisu obrubljeni kao pravi.

Taj se nedostatak mora svakako ukloniti, jer bi nas mogao odati.”

“Toga se otkrića ne trebamo bojati”, umirivala je Editha svog brata.

“A koliko novaca,” opet će Harper, “imate u skoro vrijeme dogotoviti?

Moj je savjet, naime, da ne smijemo prevršiti mjeru.

Ako me poslušate, onda zgotovite samo još jedanput sto tisuća funti sterlinga a to je lijepa svota. Zamijenimo li je opei pravim zlatnicima, i podijelimo tu svotu, imat ćemo svaki od nas pristojnu svoticu.”

“Sto tisuća funti je premalo!” usprotivi se Ulmwood. “Zašto da stanemo na pola puta?

Zaboravljate da moramo misliti i na one koji su upućeni u našu tajnu.

Prije svega župnika, crkvenjaka, Nijemca, koji nam je izrezao kalupe, pa Johna i Parkinsa, moje sluge koje su obično obavljale prijevoz, pomažući nam i inače sve do izrade samog novca.”

“Izračunajmo!” poviče Harper i uzme olovku. “Nas smo četvero, takoreći, glavni dioničari toga poduzeća.

Dakle, stoga tražimo i najveći dio.

Sa svoje strane, zadovoljan sam sa svotom od dvadeset i pet tisuća funti sterlinga, jer sam već, kao i svi vi, nešto uštedio i spremio.

Zgotovimo li za župnika, crkvenjaka, Parkinsa, Johna i Nijemca još daljnjih dvadeset i pet tisuća sterlinga, dobit će svaki od njih svotu od pet tisuća funti, a to je za te ljude sasvim dosta.

Savjetujem vam, dakle, učinite toj stvari kraj, jer nekako slutim da to neće više dugo potrajati.”

“Ah, a tko nas može izdati?” reče William. “Uvjeren sam da među nama nema ni jednog nepouzdanog člana!”

“Nijemac mi se ne sviđaodgovori Harper. “Nismo s tim mladcem nikada smjeli ništa započinjati jer je prkosan, svojeglav, te je već više puta natuknuo da ćemo ga kod čitavog tog posla prevariti i prikratiti.

Kad je posljednji put sa mnom razgovarao, izjavio mi je sasvim odlučno, da želi isto toliko koliko ćemo zaraditi i mi.

Ako se pravo uzme, reče mi on, izvršio je najglavnije, izradivši najfiniji posao.

Što mislite, Ulmvoode, što kažete o Nijemcu?”

“Prije svega, bila je za nas velika sreća,” odvrati grof Ulmwood, “što smo našli toga Franza Korbera, jer bez njega ne bismo mogli ni započeti čitavu radnju.

Trebali smo valjana rezbara kalupa. Čovjeka koji bi nam izradio kalupe, a to nam je taj Nijemac sve učinio tako vješto da bismo ga morali nazvati velikim umjetnikom.

Na žalost, doskora je saznao zbog čega mi te kalupe trebamo.

Ali taj nam je čovjek siguran, a onda računam i s njegovom zahvalnošću.

Nisam li ga pokupio gladna i promrzla na ulici u Londonu, nije li bio presretan kad sam ga zajedno s njegovom ženom poveo u Springfield, uredivši mu tamo mali posjed i davši mu toliko da je mogao pristojno živjeti?”

“U Nijemčevu se zahvalnost odviše ne pouzdajem,” doda Harper, “meni se taj čovjek nimalo ne sviđa.”

“Ali mi ga trebamo odvrati grof Ulmwood naglo, “ne možemo bez njega.

Uostalom, kad se jednom ovoga,” pokazivao je na Sherlocka Holmesa, “budemo riješili, tko bi nam još mogao biti poguban?”

Svi londonski detektivi zajedno nisu ništa drugo nego velika ništica i nisu dostojni ni da otruju prašinu s nogu Sherlocka Holmesa.”

“Baš stoga ga se moramo čim prije riješiti,” reče William Brocks, “pa ćemo se sada o tom posavjetovati, na koji način bismo mogli to učiniti.

Sada leži u narkotičkom snu. Kako bi bilo da taj san pretvorimo u vječni san? Dostajalo bi samo nekoliko kapi otrova ili snažan udarac bodežom.”

“Čuvat ću se toga da si u kuću naprtim lešinu”, odvrati Harper.

“Ali ja imam drugu zamisao.

Sherlock Holmes mora umrijeti, mora biti odstranjen, ali ne ovdje u Londonu, nego u Springfieldu!”

“Tim bolje!” pomisli Sherlock Holmes, kad je čuo te riječi. “Barem ću tom prilikom upoznati Springfield.”

“Već sam načinio nužne pripreme”, nastavi Harper.

“Ovako kako je sada, stavit ćemo ga u lijes koji sam već pripremio.

Taj ćete lijes, grof Ulmwoode, dati natovariti na vaša kola, i uzet ćete ga sa sobom u Springfield.

Lijes ćemo dobro zakucati čavlima a Sherlock Holmes se može onda mimo probuditi, jer nam neće moći više uteći!”

“Ugodno izgleda,” pomisli detektiv, “ali čekajte samo, lopovi, pomrsit ću vam račune.

Na svu sreću, ponio sam sa sobom svoje oruđe, pa mogu s unutarnje

strane lijesa u nuždi provrtati rupe.”

“U Springfieldu ćete, grofe Ulmwoode,” počne opet Harper, “taj lijes jednostavno zakopati. Župnik i crkvenjak će vam već kod toga pomoći. Kad Sherlock Holmes bude jednom ležao pod zemljom, a nad njim pristojan humak, onda ćemo vidjeti, može li uskrsnuti ili ne.

Jer koliko god je taj čovjek svim zločincima strašan živ, duh njegov th neće uznemiravati.”

“Tko zna”, pomisli Sherlock Holmes. “I poslije svoje smrti ću vas još uhititi i baciti u tamnicu, lopovi jedni!”

“Prijedlog je dobar,” reče Ulmwood, “pa ga bez daljnje rasprave prihvaćam.

Moja su kola pred vratima, to jest pred stražnjim izlazom iz ove kuće, a mislim da ni utovar lijesa neće prouzročiti odviše strke.”

“Ni najmanje”, odvrati Harper, “jer su nam potrebna samo tri koraka. Tko bi ga mogao vidjeti?

Dodi Wliame, pomози mi donijeti lijes da odmah položimo Holmesa u njegovo posljednje počivalište.

Ne bilo mu ležište, što mu pripravljamo, odveć tvrdo!”

Ne bi li koji drugi smrtnik, čuvši te riječi, skočio obraniti se, te strašnu sudbinu, koju su mu namjeravali pripraviti, spriječiti s nekoliko hitaca iz revolvera?

Ali, Sherlock Holmes nije na to ni trenutka pomišljao.

Baš naprotiv, izgleda da će na taj način doći u Springfield i tamo, po svojoj prilici, upoznati sve tajne krivotvoritelja novca. To ga je rješenje ispunjavalo nekom uistinu paklenom radošću, uza svu pogibelj, što je takvo putovanje u lijesu sa sobom nosilo.

Samo jedno ga je uznemiravalo. Lijes će biti odnesen kroz stražnja vrata, a na to Sherlock nije bio mislio.

Ali sve to nije smetalo.

Odluči da se za tu pustolovinu sasvim mirno drži i prikaže tako kao da narkoza još uvijek najdublje djeluje.

Stoga se nije ni onda micao kad su zubar i William otišli u pokrajnju sobu, a uz njega ostali samo Ulmwood i Editha.

To je dvoje jedva čekalo da budu sami.

Imali su si, po svojoj prilici, nešto važno za reći, jer se Editha baci u

naručje propalog grofa i šapne mu strastvenim i razdraženim glasom:

“Ostajemo dakle kod našeg dogovora, Lancelote ti ćeš sa mnom pobjeći!”

“Da, ljubljena Editho”, odgovori joj Ulmwood, “oboje smo jedno drugom vjerni, do bijesa, što nas se drugi tiču? Ne bismo li bili ljudi, kad bismo tu ogromnu svotu s drugima dijelili?”

Čim bude skovano sto dvadeset i pet tisuća funti sterlinga u zlatnim kovanicama, posljednji krivotvoreni novac koji ćemo proizvesti, uhvatit ćemo maglu. Nitko drugi osim nas dvoje neće ni zlatnika dobiti!”

“A ti me ljubiš. Hoćeš li me uvijek ljubiti, dragi moj?”

“Kakvo je to pitanje, Editho. To će mi zlato samo pomoći da tebi pružim lagodan život. Okruživat će te sva moguća raskoš i sjaj.”

“A kuda misliš sa mnom pobjeći?”

“Čuj me, Editho”, odvrati Ulmwood tihim glasom. “Bilo bi dobro, kad bi se ti pod nekom izlikom noćas sa mnom odvezla u Springfield.

Nijemac Franz Korber uvjeravao me da će se noćas moći započeti s kovanjem.

Budu li jednom pri poslu, neće dugo trajati, pa će čitava zaliha biti zgotovljena. Novac ću onda strpati u veliki kovčeg, i pod izlikom da ga nosimo u London, otputovat ćemo zbilja u London, ali ćemo još istog dana ostaviti Englesku i prevest ćemo se na kontinent.

U Parizu ćemo novac moći brzo staviti u promet, imam tamo svoje posrednike koji u jednom danu mogu svo zlato promijeniti u francuske novčanice.

A onda, draga, bježimo dalje na topli jug. Ostat ćemo neko vrijeme na Rivijeri. Zaprijeti li nam i ondje kakva opasnost, umaknut ćemo brzo preko u Afriku.”

“Zamisao je divna!” reče Editha. “Ah, daj da te zato poljubim, Lancelote, ti ne znaš koliko te ljubim. Ljubomora me posljednjih dana skoro dovela do ludila.”

“Ljubomora?”

“Jest, priznajem ti da sam postala ljubomorna na tebe. Kad sam posljednji put bila u Springfieldu, žena toga Nijemca gledala me nekako čudno. Lijepa je ta Nijemica, tko zna, ne voliš li je više nego mene?”

Sherlock Holmes tek je na pola otvarao oči. Opazi u taj čas da je Ulmwood promijenio boju lica, a i glas mu je sasvim drugačije zvučao kad

je odgovorio:

“Ti vidiš sablasti, dušice, ljubim samo tebe. Zaklinjem te, pođi noćas sa mnom, za dva dana smo već u Parizu.”

“Dobro, poći ću”, odvrati Editha naglo, onda pokaže glavom prema vratima jer je čula korake one druge dvojice.

Vrata se otvore. Harper i William polagano uđu, noseći veliki crni lijes.

“Ah, eto moga lijesa”, reče Sherlock Holmes sam sebi. “Na svu sreću, visok je i širok; neće biti u njemu baš tako neudobno.

I kako se svi ti lijesovi ne zatvaraju sasvim dobro, neće mi u njemu nedostajati zraka.

Uostalom, imam izvrsno svrdlo, te ću prvom prilikom provrtati nekoliko rupa za zrak.”

“Evo lijesa, Holmes”, reče podrugljivo Harper. “Stavimo ga odmah unutra, a onda, Ulmwoode, gledaj nestati.

Za dva sata mogli biste biti u Springfieldu, a savjetujem vam, da još danas obavite svečani Holmesov ukop na mjesnom groblju.”

“To će se i dogoditi,” reče grof Ulmwood, “međutim, on će se već prije ugušiti, tako da ga nećemo morati živa zakopati. Samo ga stavite unutra.”

Pola minute kasnije Sherlock osjeti kako su ga podigli.

Nastojao je da svom tijelu dade nužnu ukočenost, što mu je izvrsno i uspjelo, tako da nijedan od te četvorice koji su stajali oko njega nije ni najmanje posumnjao da kloroform na njega ne djeluje.

“Ukočen kao daska,” reče Harper, “neka se u tom stanju preseli u vječnost.

Zapravo bismo mu morali održati svečani nadgrobni govor.”

“Da, nadgrobni govor, nadgrobni govor!” poviču uz smijeh ostali. “Harperu, izreci posmrtni govor Sherlocku Holmesu!”

“Ali uz to trebamo šampanjac”, reče William i brzo donese bocu koju je zajedno s nekoliko čaša izvadio iz ormara.

Sherlock začuje pucanj šampanjskog čepa i zveckanje čaša kojima su se kucali.

On sam je već ležao u lijesu koji je bio položen na tri stolice.

A tad ustane Harper, uozbilji se i počne svečanim glasom:

“Poštovani žalobni zbore!

Velik je mrtvac, kojemu eto iskazujemo posljednju počast. Dok je još

živio, nazivali su ga najslavnijim svjetskim detektivom.

Nijedan zločinac nije bio pred njim siguran, a gospođa Justitia odabrala ga je da bude njeno najpouzdanije njuškalo i pseto.”

“Koje će vas još dobro ugristi za nogu”, mišljaše Sherlock koji se silom suzdržavao da se grohotom ne nasmije i ne zapucketa prstima.

“Gledajte što je ostalo od te luči pravednosti”, nastavi Harper. “Ugasnula je, a taj čovjek, komu su se divili na svim kontinentima svijeta, koga su ljudi obasipali hvalom i počastima, mora se sada zadovoljiti sa šest dasaka.

Umjesto da goni i hvata zločince, dat će se sada u lov na crve, ali, sve se bojim, da će crvi s tim slavnim detektivom brzo biti gotovi, a od njega neće ostati ništa više nego hrpa kostiju.

O, Bože, samilost me ovladala, i tako završavam svoj govor molitvom:

‘Neka nigda više ne uskrsne drugi Sherlock Holmes, koji bi tako nemilosrdnom energijom i tako velikom spretnošću progonio ubojice, provalnike, palikuće i krivotvoritelje, ukratko sve što stenje i uzdiše s onu stranu zakona.

Pokoj tvome pepelu a đavo neka štipa tvoju dušu.’ ” Jedva nakon što je Harper izrekao te riječi, pokriju oni lijes poklopcem, a Sherlock Holmes začuje kako uvrću vijke kojima su poklopac pričvrstili. “Laku noć, svijete!” reče detektiv i nasmije se. “Sad sam za te umro, ali očekujem svoje uskrsnuće, a na to po svojoj prilici neću dugo čekati.”

“Dignite lijes i odnesite ga dolje”, začuje Harperov glas.

“Evo, Williame, obuci stari ogrtač, turi na glavu kapu, da te ne prepoznaju.

I vi, Ulmwoode, obući ćete slično, ali pođite naprijed, a Parkinsa, što sjedi na boku, treba uputiti da se čim prije proveze kroz londonske ulice. Ej, Editho, što želite, imate li štogod za reći?”

Holmes nije mogao razumjeti što se sada šaputalo, ali je naslućivao da je Editha svome bratu objašnjavala kako iz nekog razloga mora pratiti Ulmwooda u Springfield.

Onda začuje prostački smijeh muškaraca i nekoliko riječi što ih je izrekao William svojoj sestri: “No, pa dobro, prevarit ću staroga da si pohodila neku prijateljicu koja je iznenada oboljela.

Zabavljaj se u Springfieldu, a kad se zasitiš, vrati se opet u London.”

Odmah zatim lijes bi dignut. Holmes je osjećao da ga nose.

“Sad idemo, dakle, u Springfield”, reče sam sebi Sherlock Holmes. “U moj grob. Samo naprijed, jadni prevaranti! Sherlock Holmes će vam dokazati da niste podobni ni pokopati ga.”

7. POGLAVLJE

Među grobovima

Nije čudno da se Sherlocku Holmesu pričinilo kao vječnost, ona dva sata, koliko je trajala vožnja iz Londona u Springfield.

Iako je detektivu uspjelo da jednu dasku neopaženo potisne, tako da je kroz nastali otvor prodiralo dosta zraka, ipak je boravak u tom uskom prostoru bio neugodan. A i najava da bi bio živ zakopan nije ga osobito smirivala.

Na svu sreću, lijes nije bio stavljen u kočiju, već na bok.

Kočijaš Parkins prekrio je lijes pokrivačem, i stao nogama na nj.

A baš je to bilo za Holmesa veoma zgodno, jer je mogao nesmetano raditi. Kola su štopotala po londonskome makadamu, pa kočijaš nije čuo to Holmesovo djelovanje.

Sherlock Holmes se dakle nije trebao bojati da će se ugušiti. Ali je ipak morao misliti na to, da čim prije izađe iz lijesa.

No, svakako je odlučio svladati se do dolaska u Springfield.

Bio je vrlo sretan kad su kola napokon stala, i kad je čuo grofov glas kako viče:

“Parkins, dozovi Johna, onda odnesite lijes kroz otvorenu ogradu na groblje, stavite ga tik do otkopana groba, koji je jutros iskopan za starog pijanicu Dunbara.

Ovog će čovjeka tek sutra pokopati, pa će mu iskopati drugi grob, njegov ćemo bolje upotrijebiti.

A ti, moja slatka Editho, pođi sa mnom u moj dvor. Prije nego što sa župnikom i crkvenjakom obavim ukop našeg živog mrtvaca, trebam te skloniti na sigurno i dobro mjesto.”

“Sire, lijes nije pretežak”, odvrati Parkins svome gospodaru. “Ako ga

natovarim na leđa, odnijet ću ga sam do groba. Hladna je i snježna noć. Onda bih pošao Johna probuditi.”

“Tim bolje,” odgovori grof. “Ali pripazi da ti lijes ne sklizne s leđa i padne, jer bi se mogao razbiti.”

“Budite bez brige, gospodine!” reče Parkins, svojom veličinom pravi gorostas, natovarivši lijes sa Sherlockom Holmesom na leđa kao da je to igračka, i koraknuvši tek neznatno prignut od tereta.

Sherlock Holmes bio je tih kao miš. Osjećao je, da će se uskoro osloboditi svoje tamnice, pa je bio spreman na svaki trenutak.

Kroz pukotinu je u lijes strujila studen.

Bila je zima, a posljednjih je dana palo neobično mnogo snijega, toliko da ljudi ni ne pamte takve mećave.

I sada je bjesnila snježna mećava, a sjeverac je urlao nad malim springfieldskim grobljem. Bio je tako snažan da se Parkins jedva kretao naprijed.

Ali sad je bio blizu cilja jer je oprezno spustio lijes, postavivši ga u visoki snijeg.

“Vraški je studeno noćas”, začuje Sherlock čovjeka kako govori, a onda kako si trlja ruke.

“Pa taj pasji život neće ionako više dugo potrajati; ovdje je u Springfieldu vrlo dosadno. Grof me uvjeravao da ćemo doskora dijeliti, a iz svega bih srca želio već imati svoje novce. Onda me ni deset đavola više neće zadržati u Engleskoj, jer tu mi već gori pod petama, pa ću nastojati čim prije moguće odmagliti.

Sad ću poći i obavijestiti župnika i crkvenjaka da grof želi s njima razgovarati. Prokleta družba, mi obavljamo teške poslove, a gospoda uživaju u krivotvorenom zlatu. Nad našim glavama uvijek lebdi pogibelj.”

Onda opet sve utihne.

Sherlock Holmes je naslutio da je Parkins otišao, iako je snijeg prigušio štropot koraka.

Ali detektiv je bio dosta oprezan, pa je još nekoliko trenutaka pričekao. Onda se tek dade na posao.

Iz džepa izvadi kliješta i oslabi njima vijke koji su pričvršćivali poklopac.

Bio je to mučan posao od nekih deset minuta.

Sherlock Holmes si je s pravom kazivao: “Ako mi sada ne uspije osloboditi se iz ovoga strašnog zatvora u koji sam svojevolumno ušao, kasnije mi neće biti moguće spasiti se.” Nije nikako smio na to čekati, da se ne vrata Ulmwood i njegovi ortaci.

Oni će onda bez okolišanja baciti lijes u otvoreni grob. A bude li grob jednom zasut, izgubljen je.

Radio je grozničavo, napinjući se svom snagom.

Tako nije dugo potrajalo te se na jednoj strani digao poklopac. Holmes se upre svom snagom i raširi otvor tako velik da se svojim vitkim, mršavim tijelom mogao provući.

Padne na visoku hrpu snijega i ostane nekoliko trenutaka na njoj mirno ležati.

Ah, kako mu je godio svjež zrak! Disao je kao nikad u životu. Upijao je zrak tako požudno kao da se želi opiti njime.

Onda se pridigao na koljena i pogledao uokolo.

Iza njega je zjapila duboka raka.

Klekne do njezina ruba i nije mnogo trebalo da se u nju strovali. Pred njim se prostiralo springfieldsko groblje, jedno ubogo groblje prekriveno snijegom.

Iz bijelog snježnog pokrivača stršali su bijedni drveni križevi, a tek nekoliko mramornih ploča kazivalo je da su i imućniji ljudi našli ovdje svoje posljednje počivalište.

Sherlock Holmes je zaključio da je sada najvažnije da krivotvoritelji ne opaze kako je izašao iz lijesa. Ni na koji način nisu smjeli naći prazan lijes.

Ali što da stavi u lijes umjesto sebe? Što bi, po prilici, imalo istu težinu kao on?

Jedan je čas pomislio na to da skine mramornu ploču s kojeg groba i da je stavi u lijes. Ali ploča je bila preširoka - ne bi to, dakle, išlo.

U taj tren Holmes opazi kroz noć da slabo svjetlo titra iz prozora neke malene kuće. Detektiv je odmah zaključio da se tamo nalazi mrtvačnica.

Kako god je brzo mogao, potrči tamo, ali cijelo vrijeme prignut, da ga netko slučajno ne bi opazio.

Kad je došao pred malu kuću, uspravi se i vidi da se nije prevario.

U malom, bijelo okrečenom prostoru, što ga rasvjetljava malo vječno svjetlo, ležao je na odru otvoren lijes. U lijesu je bilo tijelo čovjeka koji je

po svojoj prilici tek nedavno umro. To je morao biti pijanica Dunbar, o kojem je govorio Ulmwood, onaj čovjek koji bi sutra trebao biti pokopan.

Sherlock potrči do vratiju mrtvačnice, otvori ih bez muke svojim odupiračem, uđe, i ne čekajući ni trenutka, natovari pijančev leš na svoja leđa.

S njim na leđima potrči do groba, stavi tijelo u lijes iz kojeg je tek malo prije sam izašao i što čvršće ga zatvori.

Tek što je zavio posljednji vijak, začuje glasove.

Strelimice se sakrije za obližnji grob, legne u snijeg i zagrne njime svoje tijelo što je brže mogao, tako da je bio sasvim zastrt bijelim velom.

Samo su oči virile iz tog bjelila, ali to mu je bilo sasvim dovoljno, jer je morao promatrati što će se sada dogoditi.

“Vidi čuda,” reče sam sebi, “sad ću gledati svoj vlastiti ukop. Ha, ha, ha, ipak sam izvanredno biće, jer takve se stvari ne događaju bilo kojemu drugom smrtniku.”

Petero ljudi je koračalo kroz noć. Borili su se protiv vjetra koji im je prijetio rasparati ogrtače kojima su bili umotani.

Jedan od njih je nosio malu svjetiljku, druga su dvojica nosili lopate.

Kad su stigli do groba, Holmes prepozna Ulmwooda. Kraj njega je stajao čovjek glatko obrijana lica, po svojoj prilici župnik springfieldski te sjedokosi starac sa šubarom i krznenim kaputom. Nosio je svjetiljku, a to je očito bio crkvenjak.

Druga su dvojica bili, po svojoj prilici, Parkins i John, koji su kao sluge morali obavljati grobarske poslove.

“Brzo, brzo,” vikne Ulmwood, “donijeli smo iz Londona mrtvog čovjeka. Gospodine župniče, vi valjda dopuštate, da se pokopa na vašem groblju? Bio mi je prijatelj, pa bih ga htio imati u blizini, da katkad pohodim njegov humak.”

“Lažljivi lopovi”, pomisli Sherlock. “Župnik već odavna zna o čemu se radi, ta i on je član te krivotvoriteljske družine, pa će drage volje dopustiti da njihovog najljućeg neprijatelja, Sherlocka Holmesa, živog zakopaju.”

“Vrlo rado se odazivam vašoj želji, vlasteline springfieldski,” odvrati župnik svečanim tonom, “pa stoga neka tom čovjeku bude udijeljeno posljednje počivalište na našem ubogom groblju. Dajte, prijatelji moji, spustite lijes.”

Lijes bude dignut, postavljen na dva užeta i spušten u grob brzinom na kojoj bi im inače mnogi pozavidjeli.

Parkins i John zasuli su grob zemljom što su brže mogli. Zemlja se sve više dizala, tako da je doskora nastao priličan humak.

Ali ni s tim komedija nije bila gotova. Župnik još izmoli molitvu, a Ulmwood i ostali je završe i izuste: "Amen."

"Za samu tu bezbožnu molitvu," pomisli Holmes, "zaslužujete tamnicu, ali, doista nećete joj umaći, možda ćete već sutra biti iza čvrstih njezinih zidina."

"Pasja je to studen", reče Ulmwood, tresući se. "Vratit ću se čim prije u dvor, da popijem štogod toplo. Prijatelji moji, vi znate gdje ćemo se noćas svi sastati. Pođite naprijed, moram progovoriti još nekoliko riječi s prečasnim našim gospodinom župnikom."

Ostali se udalje, a Ulmwood ostane sa župnikom nasamo kod groba.

"To je zapravo zgodna prilika," reče Sherlock Holmes, "da ta dva psa ustrijelim, ali ipak moram biti na oprezu, jer ne znam nije li čitavo selo sa springfieldskim krivotvoriteljima u dogovoru. Ako župnik i crkvenjak tjeraju taj zločinački gadni zanat, onda se može očekivati da čitavo selo živi od krivotvorenja. Ispalim li dva hica iz revolvera, doći će mi sva rulja za vrat - dakle samo mirno i oprezno."

"Župniče, imam ti javiti strašnu vijest", izlance Ulmwood, kad je s tim "prečasnim" gospodinom ostao nasamo kraj groba. "Stoga sam pustio da drugi pođu naprijed, jer znam da si ti čovjek koji je na sve spreman ako može spriječiti kakvu nesreću."

"Što je, Ulmwoode, hvata me strah."

"Hoće nas izdati", šapne mu Ulmwood. "Samo s velikom mukom uspjelo mi je da na neko vrijeme zadržim izdaju, namamivši izdajnicu, Edithu, u svoj dvor."

"Edithu Brocks? Ha, jedva smo jednu nesreću svladali, pokopavši toga prokletoga Holmesa živoga, a sada..."

"Ponovno strepimo da bi mogli biti otkriveni i bačeni u tamnicu", odgovori Ulmwood. "Imam siguran dokaz da nas Editha hoće predati u ruke policiji. Još ih doduše nije obavijestila, ali napustit će sutra Springfield, otići u London, pa će nas sve zajedno upropastiti."

"Ali kakva ima razloga izdati nas? Nismo li uvijek s njom i njenim

bratom pošteno dijelili?”

“Editha ima novog ljubavnika”, reče Ulmwood. “On je također činovnik Engleske banke, i ona mu hoće pomoći da otkrićem krivotvoritelja popravi svoju karijeru. Ne smiješ zaboraviti, župniče, da je Engleska banka odredila visoku nagradu za otkriće prijestupnika. Ta nagrada trebala bi ujedno biti miraz što će ga donijeti svome izabraniku.”

“Prokleta bila lijepa vještica,” poviče župnik bijesno, “ali što da učinimo?”

“Pitaš što da radimo?” napadne Ulmwood, potegnuvši župnika na stranu. “Imaš li kod kuće kakvog jakog otrova?”

“Imam, to je istina, imam”, izusti župnik. “Ali taj otrov čuvam za sebe, u slučaju da me otkriju. Više bih volio smrt nego zatvor.”

“Znam bolju uporabu za taj tvoj otrov. Daj ga Edithi. Djeluje li brzo?”

“Nekoliko kapi u vino ili vodu, i smrt je nastupila, modrikava kiselina.”

“Mora tako biti, župniče,” silio je Ulmwood, “ne smijemo dopustiti da nas Editha upropasti - naš vlastiti život je na kocki - promisli. Pođi sa mnom u dvorac. Doveo sam te kao gosta na večeru, to neće biti napadno.

Dok večeramo s Edithom, saspi joj otrov u piće. Ja ću se već pobrinuti odvratiti njezinu pozornost. Saspi joj otrov u čašu i onda - ha, ha - još ćemo je noćas zakopati na groblju i riješit ćemo se izdajnice.”

“Odvratno mi je ubijati čovjeka.”

“Ludo!” poviče Ulmwood i uzme župnika ispod ruke. “Hoćeš li pričekati da ti zakrenu vratom?”

Ubij pa nećeš biti ubijen, to neka ti bude geslo ”

“Učinit ću to,” kaže župnik, “ali Ulmwoode, kako smo prijatelji od mladosti, ti kao mladi gospodar dvorca, a ja sin starog župnika, velim ti, pred Bogom ćeš ti za taj čin odgovarati.”

“S tom ću se mišlju već sprijateljiti”, nasmije se Ulmwood. “Vidiš, župniče, zagaziš li u mulj grijeha, treba po njemu i gaziti da ne propadneš.”

I obojica nestanu u noći i snježnoj mećavi.

8. POGLAVLJE

Trbuhozborčev majstorluk

Sherlock Holmes se strelimice uspravi. Snijeg, što je pokrivaio njegovo tijelo padaše s njega. Oko njega je zavijala bura, a on je zastao na trenutak s od studeni nakrivljenim licem i blistajućim očima. “Sada, lijepa Editho Brocks, sada tvoj život leži u mojim rukama”, ote mu se s usana. “Ti trebaš pasti žrtvom nečuvenog zločina. Muškarac kojemu si za volju postala razbojnicom, taj te hoće uništiti i ne spriječim li to, za pola sata si mrtva.

Možda mi uspije spasiti te. Moguće da strelicu uperenu na tebe okrenem prema njima. U svakom slučaju, htio bih sudjelovati na toj gozbi Borgia, gdje se pije otrov iz srebrnih kupica.”

I Sherlock požuri, koliko je god brzo mogao, za Ulmwoodom i župnikom.

Nije se trebao bojati da će ga vidjeti jer je skakutao preko grobova. Nije vidio njih dvojicu, no njihovo tiho šaputanje neprestano mu je označavalo mjesto gdje se zločinci nalaze.

Sada su prispjeli do ulaza u groblje. Ubrzo su izašli.

Sherlock Holmes pohita za njima. Kod željezne se ograde baci u snijeg i pričeka dok su lupeži prošli.

Krenuli su putem do starog dvorca koji je ležao na brežuljku nasuprot malene springfieldske crkve.

Cijelo je selo, očito, u to doba godine bilo vrlo slabo naseljeno: služilo je, zapravo, isključivo imućnim stanovnicima Londona za ljetno boravište, jer svugdje gdje se Holmes okrenuo, ležale su razasute malene vile, sasvim tamne i osamljene.

Između vila stiskale su se sitne, niske i siromašne kućice, gdje su i zimi stanovali pravi stanovnici Springfielda. Svjetlo koje je iz tih prozora padalo u noć, nije moglo ništa rasvijetliti, jer je snježna mećava bila prebijesna i noć

pretamna.

Velika građevina, prema kojoj su krenuli Ulmwood i župnik, bio je pravi gospodski dvorac.

Ovdje je nekoć nastalo bogato i časno pleme Ulmwooda koje je sada posve propalo. Sherlock se sjeti da je čuo kako je posljednji ogranak Ulmwooda igrač najgore vrste, koji je uz to imao sreću kod žena i djevojaka. Upotrebljavao je to u korist svog vlastitog džepa. Bio je u cijelosti propali plemić, kojemu nije ništa pripadalo osim te kuće gore na brijegu, a moguće ni ona, jer je sigurno bila prezadužena hipotekama.

Dvorac je bio ipak lijepa građevina. Sigurno je sadržavao mnogo velikih prostorija. O tom svjedoče veliki prozori s lukovima, od kojih su tri bila sjajno rasvijetljena.

“Za tim trima prozorima,” reče si Holmes, sada sakriven iza stabla brijesta gdje vidje grofa i župnika kako ulaze u dvorac, “leži blagovaonica. Oh, kad bih mogao gore, mogao bih dalje slijediti tu dramu.

A zašto ne bih mogao? Trebam tek nešto sreće i odvažnosti i ostat ću neopažen. Naprijed, dakle, sad. Ne može mi položaj biti gori od onoga maloprije u lijesu.”

Sherlock Holmes pojuri uz brijeg. Došavši do ulaza, uđe neopažen unutra.

Siroke hrastove stepenice vodile su na gornji kat. Detektiv stane na podnožju stepenica i osluhne. Sve je bilo tiho.

Iz prizemlja kuće dizao se jak miris pečenja. Ondje je valjda bila kuhinja, a Parkins i John pripravljahu večeru.

Detektiv se popne na kat, stepenicama pokrivenim debelim skupocjenim i jako starim sagom. Mekani sag prigušio je njegove korake.

Svojim osobitim oštroumljem, koje ga nikada nije izdalo, niti prevarilo, nađe odmah vrata što su vodila u prostoriju s ona tri rasvijetljena prozora.

Sad se radilo o tome: ako su se Ulmwood, Editha i župnik nalazili kod stola tada nije bilo otezanja, morao se otkriti, proglasiti ih uhićenima, i u borbi, koja bi nastala, pobijediti.

Ako nisu još kod stola, onda su, moguće, u nekoj drugoj sobi dvorca.

Ah, Sherlock je bio, kad se o tome radilo, vrlo darovit igrač, koji je sve stavljao na jednu kartu, i uvijek računao da ga sreća neće iznevjeriti.

I sreća ga te noći nije ostavila.

Brzo, ali tiho Sherlock Holmes otvori vrata i pogleda u sjajno rasvijetljenu blagovaonicu. Vidio je prekrasno prostrt stol, ali u cijelom prostoru ni žive duše.

Sve su pripreme za večeru bile dovršene. Skupocjeni porculan i srebro bili su na stolu; veliki bijeli stolnjak sezao je do poda. Sve je to bilo Sherlocku dokazom da je grof Ulmwood u posljednje doba barem neke obiteljske dragocjenosti, koje je prije odnio u zalagaonicu, opet otkupio, po svojoj prilici, krivotvorenim novcem.

Holmes nije dugo razmišljao o tome što mu je činiti. Prostrti stol privlačio ga je magnetskom silom.

Hitro se baci na pod, podvuče se pod stol, i stisne se ondje s čvrstom odlukom da dobro prisluškuje to troje ljudi, koji će se doskora ovdje skupiti, od kojih su dvoje skovali smrt trećega.

Sherlock Holmes nije dugo čekao. U sobi se pojave Ulmwood, Editha i župnik, te sjednu za stol.

“Kako je ugodno sjediti u toploj sobi”, radosno će Ulmwood smiješeci se. “Rado bih saznao je li dobrom Sherlocku Holmesu tako ugodno pri duši sada u hladnom grobu.”

“Tiho! Ne govori o njemu,” zausti Editha, “gotovo žalim što sam vam ga predala u ruke kad ste mu tako užasno okončali život - i vjeruj mi, prijatelju moj, da će u cijeloj Engleskoj biti silno uzbuđenje i komešanje, kad će ga ustrebati, a neće ga moći pronaći.”

“To držim i ja,” potvrdi župnik, “ali tko bi došao na pomisao da je Sherlock Holmes ovdje na malenom springfieldskom groblju živ zakopan. Da deset detektiva, od kojih je svaki vrijedan koliko sam Holmes, pođu u potragu za njim, ne bi mu ušli u trag.”

“Ah, evo Parkinsa s jelom”, prekine Ulmwood. “Tako valja, dječaće moj, stavi juhu na stol, vani su mi na groblju kosti promrzle. Tanjur dobre juhe će me ugrijati. Ne zaboravi, Parkinse, donijeti i nekoliko boca staroga vina iz podruma.

Potječe još iz slavnih vremena moje obitelji, pit ćemo ga u spomen na Holmesa.”

Sherlock se pod stolom teškom mukom mogao gibati kraj nogu to troje ljudi.

Osobito je Ulmwood daleko pružao svoje duge noge kako bi mu bilo

udobno, tako da je Holmes bio u neprestanoj opasnosti da će se sraziti s njima.

Ali to je morao izbjeći jer bi inače došlo do preranog otkrića nepozvanog gosta.

“Noćas ćemo raditi, zar ne?” započne Ulmwood, pošto je na brzinu pojeo juhu. “Jesi li razgovarao s Korberom? Što kaže? Jesu li kalupi dobri?”

“Zgotovio je nove kalupe, pa kaže da su kudikamo bolji od starih.

Zlatnike, što ćemo ih pomoću tih kalupa napraviti, nitko neće moći raspoznati.”

“Onda ćemo kovati cijelu noć. I sutra također. Naša će zaliha biti gotova”, dodaje Ulmwood.

Parkins se vrati i postavi na stol pečenu ribu, a zatim pred svoga gospodara dvije, paučinom prekrivene boce.

“Napuni čaše, Parkinse”, zapovijedi grof. “Rijetka je to kapljica, Editho, nadam se da će ti goditi.” Time lupež stisne Edithi ruku i namigne preko stola župniku, kao da htjede reći:

“Sada ćeš joj uliti tvoj otrov.”

“Riba je izvrsna”, reče Ulmwood. “Molim te, Editho, dodaj mi još jedan zalogaj! Dobro, Parkinse, pogledaj što je s pečenkom, za sada te ne trebamo.”

Jedva što se Parkins udaljio, Ulmwood počne grčevito kašljati.

“Bože moj, što ti je, što ti je?” poviče Editha uplašeno. “Posve si crven u licu!”

“Kost, riblja kost mi je zapela u grlu”, promuća Ulmwood. “Nadam se da će izaći. Bože moj - kao da ću se ugušiti - oprostite na tren.”

Ulmwood ustane držeći ubrus pred ustima, i kašljući naokolo, pohita do vratiju.

Župnik je shvatio naum svoga prijatelja, dobro znajući zašto se ovaj udaljio od stola.

“Pođimo za njim - možda nas treba,” na to će Editha, “s ribljom kosti nema šale.”

Tim se riječima Editha brzo udalji iz sobe za grofom, kojeg nađe kako sav porumenjen kašlje u predsoblju.

“Dobro je tako”, reče župnik. “Sad sam sam. Sad ću osladiti piće toj razbojnici.”

Brzo posegne u džep svoga kaputa, a kad je ruku izvadio, držao je u njoj

malenu bočicu napunjenu tekućinom.

Još jedan pogled na vrata, zatim se nagne preko stola, i otrov je bio pomiješan s vinom.

“Župniče! U ime Božje, župniče, izađite”, isti čas župnik jasno začuje Edithin glas.

Zlikovac se tako strese, da mu je gotovo ispala bočica iz ruke, ali još se toliko svladao, da je mogao turnuti stakleni čepić u otvor i oprezno spremi bočicu u džep.

“Za Boga, ta dodite gospodine župniče, ta umire mi u rukama!”

Župnik pohita što je prije mogao.

Da se Sherlock nije znao tiho smijati kao malo tko, župnik bi čuo zlobni smijeh nepozvanog gosta.

“Otišao je. Uistinu, dobro je znati govoriti iz trbuha, a k tome još tako da izgleda kao da je glas poznate osobe s udaljenog mjesta.

Ali sada brzo! Propasti, pođi svojim putem, i strijela neka udari u ove lopove.”

Tim riječima Holmes digne damastni stolnjak s jedne strane malo u vis, pridigne se, uhvati pehar koji je stajao pred Edithinom stolicom, i zamijeni ga s peharom iz kojega je pio Ulmwood.

Onda Sherlock kao duh nestane opet pod stolom i samo tiho pucketanje njegovih prstiju odavaše kako se raduje tom uspjelom planu.

Župnik je otrčao u predsoblje i bio je ne malo zabezeknut vidjevši Ulmwooda i Edithu kako stoje mirno, rukom pod ruku, a Ulmwood se smijao, baš kao da je pripovijedao i čuo dobru dosjetku.

“Ta u ime Božje, što je, gospođice Editho? Čuo sam vaše uplašene povike i požurio da vam pomognem.”

“Što ste čuli?” upita Editha. “Moje povike? Ali ja nisam zvala!”

“O, molim, gospođice Editho, vi ste me zvali, i koliko sam mogao iz vašeg uplašenog povika razabrati, bili ste vrlo zabrinuti za gospodina grofa. Da, vi ste vikali. Dapače, da vam umire na rukama!”

“Ako ste to čuli, župniče, onda moram primijetiti da ste malo zadrijemali i sanjali.”

Tim riječima pogledaše se Ulmwood i župnik znakovito i zatim krenu ponovno za stol.

“Izvadio sam kost iz grla,” reče Ulmwood, “ne osjećam više ni najmanju

neugodnost. Dopusti, Editho, da te opet povedem do stola.”

Sve tri osobe sjedoše na ista mjesta kao i prije. “Sada,” reče Sherlock Holmes sam sebi, “sad je konac drame - završava užasnom katastrofom.”

“Pijmo u čast moga spasa od velike opasnosti”, poviče Ulmwood. “Kucni se sa mnom, mila Editho, i ljubiš li me, iskapi čašu do dna! Pijem u tvoje zdravlje i za našu ljubav!”

Holmes najprije začuje kako čaše kucnuše jedna o drugu, začuje zatim srkanje i onda...

Neopisiv krik začuje se odajom, stolica padne i Ulmwood zaurla:

“Otrovan sam! Ne... Pakao gori u mojoj utrobi. Huljo! Tako dakle! To si smislio! Meni si taj otrov namijenio?”

Župnik i Editha skočili su sa stolica. Zaprepašteno su zurili u Ulmwooda, čije je lice postalo zeleno.

Crte lica bile su mu užasno nakrivljene, oči razrogačene.

Ponovno poviče groznim glasom:

“Otrovan! Umoren! Ha, lopove, to ćeš mi platiti!”

Stol se stao klimati, čaše i zdjele padnu potom na pod.

Editha vrisne, župnik mucaše neartikulirano, jer se Ulmwood bacio na njega i objema ga rukama davio.

“Jest, umirem,” poviče, “ali tebe, lopove, tebe ću najprije zadaviti. Još osjećam snagu u rukama. Tvoj otrov ne djeluje tako brzo, jedan tren, kako si rekao. Dobro, dakle, jedan će mi tren biti dostatan da te otpremim s ovoga svijeta.”

Težak pad. Obadvojica su se boreći srušila na pod i valjala se po sagu.

Editha je stajala kao skamenjena. Htjela je zvati u pomoć, no nije mogla. Ni riječi nije mogla izustiti.

Župniku se ote još jedan tihi hroptaj, onda je sve postalo tiho.

U isti se čas Ulmwood uspravi, dograbi se za stol i htjede ustati. No, nestane mu snage.

“Smrt,” hroptao je, “jest, smrt - to je smrt, osjećam - ah - i njega sam potjerao u pakao - ha, htio bih vas sve upropastiti. Sve. Sve. Smrt!”

Zatim se strovali unatrag. Glava mu udari o pod. Preko župnikovog leša ležao je grofov.

Editha htjede uteći.

Groza je spopadne kod pogleda na tu dvojicu s nacerenim licima,

staklenim očima i zgrčenim rukama. Neopisivom stravom potrči k vratima.

Najednom osjeti hladnu ruku na zatiljku. Pet prstiju uhvate njezin vrat i prisile je željeznom snagom da stane.

Praznovjerni strah.

Smrt! To je smrt, koja ju je slijedila. Ulmwood, kojega se bojala do posljednjeg trena, zar je on hoće povesti sa sobom u pakao?

“Ostavi me, Lancelote Ulmwood!” ote joj se s drhtavih usana. “Ostavi me, htjela bih... Živjeti.”

“To i hoćete, gospođice Editho Brocks,” odgovori joj strani glas, “ali u kaznionici.

Molim vas da me poslušate nekoliko trenutaka, gospođice Editho Brocks, stari sam vaš prijatelj - Sherlock Holmes!”

9. POGLAVLJE

Gnijeздо krivotvoritelja novca

Sherlock Holmes!” usklikne Editha i klone na koljena.

“Tiho, ni glasa, jer ću vam protjerati zrno kroz glavu”, poviče Sherlock. “Ustanite! A sada, gospođice, nas dvoje ćemo malo porazgovarati.

Znate li, da sam vam upravo sada spasio život?”

Zurila je u Holmesa bez razumijevanja. Sherlock ju pridigne i odvede do stolice.

“Jest, ja sam vam život spasio”, nastavi on. “Otrov, od kojeg je Ulmwood umro, bio je namijenjen vama. Moguće bi bilo bolje da ste vi ispili tu času otrova. Time biste si prištedili dugi niz godina što ćete proboraviti u zatvoru.

Ali nisam mogao dopustiti da vas jednostavno ubiju.”

“Zar me on htio ubiti?” otme se Edithi s usana.

“Jest, on vas se htio riješiti, valjda stoga jer je ljubio ženu onog Nijemca, Franza Korbera.

I vidite, tom ste me čovjeku predali u ruke. I zaista, nije vaša zasluga da sada ne ležim živ zakopan u lijesu, duboko pod zemljom.”

“Ha, vi, dakle, znate sve?”

“Sve. Znam i to, da pripadate družbi krivotvoritelja novca, i vi i vaš brat.”

“Svemogući Bože, mi smo izgubljeni...”

“Svakako da ste izgubljeni. Ali vaša će se kazna ublažiti ako ćete mi na moja pitanja sve istinito odgovarati.”

Editha uvidje da ovdje nema mjesta tajnama. Ona ispruži ruke, moleći prema Sherlocku Holmesu i poviče kroz suze:

“Smilujte mi se! Mene je zavela ljubav prema tom nesretniku. Zato sam postala zlom... Inače...”

“Znam to, zato i osjećam samilost prema vama u svom srcu. Ali, samilosti je vrlo malo.

Odgovorite mi, Editho! Gdje se kuje krivotvoreni novac?”

“Ovdje u Springfieldu.”

“To znam. Ali gdje, na kojem mjestu?”

Editha je zatezala s odgovorom.

“Ne kažete li mi vi, saznat ću to za jedan sat.”

“Dobro, dakle, čujte sve! Crkva u selu je mjesto gdje se krivotvori novac.”

“Ah, u crkvi? Nečuvena grehota! Ali, naravno, poštovani gospodin župnik i crkvenjak u savezu su s drugima. Krivotvori li se noćas u crkvi? I tko sudjeluje u tom prljavom poslu?”

“Cijelo selo. U Springfieldu su svi zajedno u dogovoru.

Vi ste izgubljeni, gospodine Holmes, naslute li oni i najmanje tko ste i što vas je ovamo dovelo.’

“Jesu li seljani sada skupljeni pri poslu?”

“Jesu.”

“U crkvi?”

“Jest, u crkvi. Sada se najviše proizvodi i kuje. Valjda se već svi čude kako Ulmwood i župnik još nisu stigli.”

“A gdje su Parkins i John?”

“I oni su pošli u crkvu.”

“Nalaze li se stražari kod crkve?”

“Jest, crkvenjak je na straži. On pazi na to da u crkvu nitko ne uđe.”

“Dobro je, sad znam dosta. Pružite mi ruke, gospođice Editha, stavit ću vam lisice. Moram vam i noge sputati, jer za sada ne smijete izaći iz dvora.

U tom neugodnom položaju ostavit ću vas samo jedan sat. Do onda će biti sve gotovo.

Ah, skoro zaboravih: ima li u Springfieldu telegraf?”

“Ima, ali sada nema nikoga ondje. Obično radi samo ljeti.”

“A postoji li telefonska veza?”

“Ne, ne postoji. Ljeti, kad uglednici iz Londona dođu ovamo, mnogi brzojavljaju iz Springfielda u London, a i mnogo telegrama prispjeva ovamo.”

“Gdje se nalazi sprava?”

“U malenoj kućici koju nastanjuju Franz Korber i žena mu, nalazi se tik

do crkve.

“Dobro, gospođice Editha, ove iskrene izjave bit će vam, ako su istinite, od koristi kasnije kod rasprave. A sada ovamo ruke. Nesretni stvore, otac vam je pošten čovjek, zašto niste i vi ostali na putu poštenja? Žena ne smije zbog ljubavi tako nisko pasti!”

Sherlock Holmes joj tim riječima sputa ruke, a zatim i noge. Editha se sada nije mogla ni dignuti sa stolice, nije dakle mogla dospjeti do prozora, da možda kroza nj poviče u noć i potraži pomoć.

Uostalom, ne bi joj to pomoglo, jer vani je bjesnjela snježna mećava, oko dvora je hujala bura, te bi svaku njenu riječ odnijela u daljinu, samo ne do ušiju onih kojima bi bila namijenjena.

Sherlock Holmes pohita, koliko je brzo mogao, preko do crkve.

Malena kuća Božja ležala je ogrnuta snijegom. Prozori su bili rasvijetljeni, i svatko tko bi onuda prolazio ne bi mogao ne primijetiti ljudsko biće s kopicom na glavi, koje se približavalo crkvi.

Holmes ga odmah prepozna, bio je to crkvenjak. Detektiv je saznao od Edithe da on čuva ključeve crkve.

Sherlock Holmes se oprezno stisne u udubinu kraj vratiju. Mirno je ovdje čekao da se crkvenjak približi vratima. U isti čas, crkvenjaku bljesne ususret revolver, i tihim ali oštrim glasom detektiv poviče na smrt uplašenom čovjeku:

“Zbori! Huljo! Želim znati što se krije iza zidova ove crkve!”

Crkvenjak poskoči unatrag. Zamahne velikim željeznim ključem kao oružjem u desnici i htjede se baciti na Sherlocka Holmesa. Ali, u isti čas zapuca pištolj i crkvenjak klone u snijeg, pogođen usred srca. Bijeli se snijeg zacrvenio od njegove krvi.

“Nova žrtva!” promrmlja Holmes. “Koliko još ljudskih života treba pasti dok se to razbojničko gnijezdo ne očisti? Ali, drugačije ne ide.”

Tim se riječima približi umirućemu, spusti se kraj njega na koljena i uzme mu ključeve.

Sad njegovim mozgom sine nova misao.

Naglo potrči oko crkve i uvjeri se da ima samo jedan jedini ulaz.

Ovaj je bio čvrsto zatvoren, a kroz visoke prozore bijeg je bio nemoguć.

Cijela družina bila je uhvaćena kao u mišolovki.

Nije mu više mogla pobjeći, posve mirno je mogao dozvati pomoć.

I Holmes se brzo uputi u kuću preko puta, gdje je stanovao Franz Korber sa svojom ženom.

Kuća je bila tiha i osamljena.

Korber i žena su sigurno također bili u crkvi, zabavljeni izradom krivotvorina.

Brzjavna sprava bila je ovdje i Sherlock sjedne do nje kako bi javio policijskom uredu u Londonu:

“Pošaljite odmah trideset policajaca pod punom spremom u Springfield.

Radionica krivotvoritelja otkrivena je. Cijela je družba u našim nikama.

Sherlock Holmes.”

Prošla su puna dva sata.

Sherlock je stajao obavijen olujom pred malenom crkvom i čuvao vrata.

Najednom opazi kako netko pokušava iznutra otvoriti vrata. Ali to nije bilo moguće.

Ključ od crkvenih vratiju držao je u ruci.

Netko pokuca iznutra, zovne crkvenjakovo ime, čule su se kletve, treslo se vratima, ali uzalud.

Deset sekundi kasnije netko je razlupao prozor crkve.

“Ha, ha, sad žele izaći kroz prozor!” poviče Sherlock Holmes. “Sad pozor, sad je uzbuna, dovraga, gdje je tako dugo ta londonska policija?”

Jedan se čovjek pojavi na prozoru crkve.

Sigurno su naslagali crkvene klupe pod prozor i na taj način uspjelo mu se uspeti do te znatne visine.

“Natrag, ili ću pucati!” poviče Sherlock Holmes u trenutku kad je čovjek htio skočiti s prozora u snijeg.

“Izdaja,” zaurla nepoznati, “u rukama smo policije!”

“Možda imaš pravo”, odvrati Sherlock smiješeći se. “Prvi koji se usudi skočiti s prozora, sin je smrti!

Ooo, ti se usuđuješ? Evo ti!”

Opet opali pištolj Sherlocka Holmesa, i čovjek se sunovrati u snijeg.

“To je Nijemac!” usklikne Holmes, sagnuvši se preko leša usred glave

pogođenog plavokosog čovjeka. “Držim, ostalima će proći volja pokušati uteći kroz prozor.”

Kad je hitac opalio, u crkvi se podigne bijesno urlikanje, ali miševi su bili u stupici, izlaza nije bilo.

U to dojure policajci na konjima, te u isti čas okruže crkvu.

Sherlock Holmes uđe na čelu dvadesetorice redarstvenika u crkvu i za četvrt sata bilo je uhićeno dvadeset i četiri muškarca i deset žena.

Gotovo čitavo selo sudjelovalo je u krivotvorenju novca.

Sherlock Holmes požurio je još istu noć u London.

William Brocks je bio uhićen ujutro, kad je htio izaći iz kuće te se uputiti u banku. Harper, zubar, pravodobno je pobjegao.

Krivotvoritelji su dobili manje-više velike kazne, jedino je Editha Brocks izbjegla istrazi suda. Izvršila je samoubojstvo.

Engleska banka je platila Sherlocku Holmesu, osim dogovorene, još jednu znatnu svotu, a britanski kralj mu je poslao vlastoručno pismo u kojem je pohvalno istaknuo smjelost i obzimosť, koju je Sherlock Holmes još jednom pokazao raskrinkavši londonske krivotvoritelje novca.

10. POGLAVLJE

Lija u stupici

Usprkos svemu, detektiv nije bio zadovoljan svojim uspjehom.

Kad je četiri nedjelje poslije tih događaja doručkovao s Harryjem Taxonom, najednom izvadi lulu iz ustiju, baci je nevoljko na stol i reče:

“Ipak sam šeprtlja, Harry. Glavni mi je krivac pobjegao, a to me silno ljuti.”

“Kako, glavni krivac?” zapita Harry Taxon. “Zar nisu Ulmwood i župnik platili taj zločin životom?”

“Bog ih pomilovao!” odvrati Sherlock Holmes ironično.

“No, varaš se, dječčače moj, ako misliš da su oni bili duša tog prljavog posla. Bio je to netko drugi. Bio je to vrsni zubar, Harper, kojemu imam zahvaliti što sam već za života trebao biti zakopan.

Ta hulja se još ne nalazi u rukama pravde. Đavo bi znao na koji je način saznao o događajima u Springfieldu. Svakako se jako žurio napustiti London. Jer, kad sam jutro iza mog povratka iz Springfieldda došao u kuću zubara Harpera kako bih ga uhitio, saznao sam, začudo, da je gospodin doktor odsutan, jer je na kratko otputovao.

Već poznajemo ta putovanja, Harry. Ha, ha, znam da se prokleti Harper neće nikada vratiti.”

“Ne žalostite se, majstore”, reče Harry Taxon, nastojeći utješiti detektiva Holmesa. “Ta hulja Harper neće izbjeći vješala, tko zna gdje su za njega već postavljena.”

“Jest, jest”, odvrati detektiv puneći lulu. “Ja ne običavam predviđati, ili bolje rečeno prepustiti stvari slučaju koje mogu sam srediti.

A zašto da ne uzmem stvar još jedanput u svoje ruke? Primjerice, s tim Harperom.

Moram još izravnati s njim neke račune i budi uvjeren, dječaće moj, da mi nije bilo baš ugodno tako dugo ležati u uskom lijesu na petnaest stupnjeva ispod ničice, i još k tome s lijepom namjerom da me živog zakopaju u zemlju. I sada znam, na kakav ljepak te ptice idu. Budi tako dobar, Harry, i odnesi ovaj oglas u upravu ‘Timesa’, ‘Daily Maila’ i ‘Gazette’.”

Tim riječima sjedne Sherlock za pisaći stol i za nekoliko sekundi daje Harryju tri cedulje. Na svakoj je pisalo sljedeće:

“Poduzetan gospodin, s malenim imetkom, želio bi sudjelovati u djelatnosti nekog poduzeća, ili u tvornici. Izvrstan je litograf i snuje uspješne špekulacije. Ljubazne ponude molim pod brojem 313 na upravu ovog lista.”

Kad je Harry Taxon otišao predati oglase u određene novine, detektiv si veselo protare mršave ruke.

“Jako bih se varao,” reče sam sebi, “kad bi me u tom slučaju moje staro iskustvo ostavilo na cjedilu.

Svaki se zločinac vraća svojoj specijalnosti.

Ako mu se pruži zgodna prilika da opet prihvati svoj stari zločinački zanat, on će je željeti uhvatiti.

Pročita li Harper oglas u novinama, znat će odmah da taj potječe od čovjeka koji ima želju krivotvoriti novac.

Potpuno sam uvjeren da će se zubar približiti tom čovjeku.

Čekajmo, dakle.”

Dva dana kasnije Harry Taxon je morao ponovno otrčati u uprave onih istih novina i kad se vratio detektivu, gotovo je stenjao pod teretom pisama koje je nosio.

“Oho!” poviče njegov gospodar i majstor.

“Vidim da je oglas bio vrlo izdašan. Položi cijeli svežanj na moj pisaći stol.

Ove ću noći sve razdijeliti i odabrat ću što mi se bude svidjelo.”

Znameniti detektiv zbilja je sjedio pola noći pred pisaćim stolom i naporno radio.

Otvarao je pismo za pismom i čitao sve ponude na oglas litografa s malenom imovinom, koje su mu stigle.

Prispjelo je, sve u svemu, 180 pisama.

160 je ležalo otvoreno, a da detektiv nije našao ništa osobito u njima.

Ali kod 161. pisma prene se, i promatrao ga je vrlo pozorno.

Pismo je sadržavalo tek nekoliko redaka, koji glase kako slijedi:

“Bio bih pripravan pristati na vašu ponudu. Potražite me u hotelu Kanal, u ulici Dover 83. Možete me pronaći od šest do sedam sati navečer.

John Trouble, mjernik”

Sherlock Holmes približi pismo nosu i ponjuši ga časak.

“To je parfem gospodina Harpera,” reče uz zadovoljni smiješak.

“Zubar se i nakon četiri tjedna nije riješio mirisa kloroforma, što ga je rabilo zbog svog zubarskog zvanja.

Nadalje, dobro sam promotrio kad sam Harpera posjetio da mi izvadi zub, da je ljevoruk.

Iako ti ljudi obično ne pišu lijevom rukom, desna im je ipak nevješta, te ima posve neobičan značaj u rukopisu.

Nijedan ljevoruki, kad piše desnom rukom, ne pritišće. Njegova su pisma blijeda i prozirna.

Sve je to i u tom pismu.

I konačno, da budemo u toj mjeri sasvim točni, Harper je iz prirodene štedljivosti uporabio stari list papira, koji potječe još iz vremena dok je bio zubar.

Tada je valjda primio papir krvavim rukama, odmah iza operacije, pošto se na papiru, ovdje u uglu, vidi malena krvava mrlja.

Sam sebe naziva John Trouble i stanuje u hotelu Kanal.

Dobro, sutra ću ga počastiti svojim posjetom”, doda detektiv nakon kratke stanke.

Sljedećeg dana u šest sati, kad se mrak već spuštao, ulicama velegrada prolazio je čovjek, koji je izgledao kao umjetnik kojemu sreća nije bila osobito naklonjena.

Duga, tamna brada, na kraju već prosijeda, padala mu je sve do prsiju.

Nosio je istrošeni kaput, a na glavi šešir sa širokim obodom.

Taj se čovjek kretao prema ulici Dover.

Stao je ispred hotela Kanal.

Bila je to uska dvokatnica, poznata u Londonu kao jeftin, no prilično pristojan hotel.

Ovdje upita vratara za gospodina Johna Troublea, i dobije obavijest da je dotični gospodin u svojoj sobi, broj 21, na drugom katu.

“Gospodin Trouble se tek nedavno uselio u hotel, zar ne?” zapita preodjeveni detektiv vratara.

“Stanuje kod nas osam dana.”

“Dobro, budite dobri i pošaljite poruku gospodinu Johnu Troubleu, da je gospodin Pother, litograf, ovdje, i da želi s njim osobno razgovarati, prema dogovoru.”

Sluga se odmah vrati s odgovorom, da gospodin Trouble čeka.

Sherlock Holmes se popne na drugi kat i pokuca na vrata broj 21.

Već poziv “Naprijed”, što se čuo iznutra, uvjeri detektiva da je našao pravog čovjeka. A kad je otvorio vrata, pred sobom vidje Harpera, s njegovim dugim, mršavim stasom, ptičjim licem i neiskrenim očima.

Zločinac nije, naime, našao za shodno, da se preobuče i preobrazi.

U isti čas, Sherlock Holmes se sjetio načina, kojim je uspjelo tome čovjeku izbjeći svim policijskim potragama.

On nije iz Londona niti otišao, jer je dobro znao da će u inozemstvu prije biti uhićen. Iz tog je razloga mirno ostao ovdje, ali boravio je samo po nekoliko dana u svakom hotelu i onda promijenio svoje prebivalište opet pod novim imenom.

“Jako me veseli što vas upoznajem, gospodine Johne Trouble”, reče detektiv, naklonivši se nekako nespretno duboko pri ulasku u sobu.

“Dolazim povodom pisma, što sam ga primio na osnovi moga oglasa.”

“Ah, vrlo lijepo”, odvrati Harper. “Molim sjednite.”

“Hvala, hvala lijepa, gospodine Trouble. Ne sjedim rado na sofi; sjest ću ovamo na stolicu, ako dopustite.”

Detektiv sjedne na stolicu pokraj pisaćeg stola, a Harper njemu sučelice, ali tako, da mu je zatvorio put do vratiju.

U taj čas detektiv pomisli u sebi:

“Lopov me prepoznao. Umjesto da ja njega, kako sam namjeravao, ulovim u stupicu, učinio je to on meni, naručivši me ovamo u hotel.

A to sam i očekivao!”

“Vi ste, dakle, litograf, dragi Pothere?” upita sada Harper. “Po svojoj prilici vrlo vješt litograf. A što namjeravate proizvoditi, ako vam se pruži nužni kapital? Slike, plakate ili što drugo?”

“Slike”, odgovori upitani.

“Osobito sam vješt u kopiranju, pa slike mogu tako vjerno izraditi da se original od kopije više ne da razlučiti.”

“A kakve biste slike odabrali?”

“Gospodine Trouble, naslućujem da ste pouzdan čovjek”, odvrati detektiv.

“O, svakako!” odgovori Harper, dok je oko njegovih usana titrao podrugljiv osmijeh.

“Jeste li možda za jednu cigaru, gospodine Pother?”

“Molim, molim lijepo, inače, doduše, strastveno šmrčem, ali katkad rado i zapušim dobru cigaru.” Uz te riječi, detektiv izvuče iz džepa svoga ogrtača jednostavnu kutiju duhana.

Harper pak donese veliku, i kako se činilo, do vrha napunjenu škrinjicu s cigarama, koja je bila, bez sumnje, izrađena za duge, u Engleskoj obljubljene, dockcigare.

“Dopustite da umjesto vas izaberem cigaru”, reče John Trouble detektivu.

“Imam raznih vrsta, ali bih vam rado izabrao najbolju, možda ovu ovdje.”

Uz ove riječi, Harper je otvorio škrinjicu, izvadiвши strelovitom brzinom iz nje maleni revolver.

Upravi ga u svog posjetitelja, koji je prividno sjedio sasvim uplašen.

“Ali, gospodine Trouble, za ime Božje, jeste li me ovamo domamili da me ubijete?” promuća detektiv prividnim užasom.

“Detektive Sherlock Holmes,” otme se u isti čas Harperovim ustima, “svoju si ulogu sada odigrao.

Ha, ha, ha, ti si me kanio nadmudriti; ali ja sam odmah vidio, pri samom oglasu, da je bio meni namijenjen, u svrhu da me namami u stupicu, te da me se domognete.

Umri, prokletniče, ovaj puta nećeš biti živ u lijes položen!”

Isti čas, kad je htio odapeti, zaurla kao da trpi grozne boli, a revolver mu ispadne iz ruke.

Harper se sruši u svoju stolicu i protare si oči iz kojih se cjedila neka

rijetka crvena tekućina.

Što se dogodilo?

U času kad je Harper htio opaliti iz pištolja, Sherlock Holmes je otvorio svoju burmuticu i sasuo fino tučenu papriku Harperu u oči.

Kako je od prije poznato, paprika je uzročnik, dođe li u oči, neopisive boli i trenutačne sljepoće, te je čovjek kojega ta neugodnost zadesi, neko vrijeme nesposoban za bilo što, a pogotovo je nesposoban za obranu.

Detektiv je znao da se zločinca više ne treba bojati. Strelimice se baci na njega i pričvrsti mu na ruke lisice.

Harper se branio poput divlje zvijeri, ali orijaškoj snazi detektiva Holmesa se nije mogao oduprijeti.

Čim su zločincu bile sputane ruke, detektiv ga udari tako jako da se srušio sa stolice. Duskora su mu i noge bile sputane lisicama, koje su ga priječile da se dignu s poda ili da se možda opre detektivu.

“Tako, dječčače moj,” zausti Sherlock Holmes, “sad te imamo, sad smo kvit.

Neću te staviti u lijes, kako si ti sa mnom učinio, nego u tamnicu, koja je, nadam se, gorča od lijesa.”

Zatim smjeli detektiv stupi do prozora i otvori ga.

Davši svojim rupčićem dolje znak, dotrče nekoliko policijskih detektiva koji su bili postavljeni u zasjedi na ulici zajedno s Harryjem Taxonom, čekajući pravovremeni poziv .

Harpera odvedu u tamnicu gdje mu je bila određena duga vremenska kazna.

Istoga dana, kad su osudili Harpera, Sherlock Holmes reče svojoj gazdarici, zadovoljno se smijući:

“Vi znate, gospođo Bonnet, da uvijek vama prepuštam izbor jela za ručak, ali danas bih sam nešto izabrao. Budite tako dobri, znam da ste u kuhanju vrlo vješti, priredite mi danas mađarski gulaš. Znao, onako čestito popapren.

To će me jelo podsjetiti na vrlo ugodan trenutak, kad sam se obračunao sa svojim grobarom, Harperom.”

Možemo zaključiti da je ručak toga dana bio vrlo ukusan, i da su Sherlock Holmes i Harry Taxon imali vrlo dobar tek uz mađarski gulaš, što ga je Holmes naručio, a kojeg je gospođa Bonnet vješto pripravila.

“Gospođo Bonnet”, reče detektiv kad je ustao od stola i pripalio svoju

lulu:

“Priredite mi češće Harpergulaš, jer od sada ćemo tako pri našem stolu nazivati to jelo, taj bivši mađarski gulaš!”

[1](#) William Shakespeare: Historije, svezak prvi; Henrik VI. dio drugi, 3.2, Matica hrvatska, Zagreb, 2006. Preveo Mate Maras

[2](#) Sovereign - osnovna jedinica britanskog financijskog sustava na zlatnom standardu

ARTHUR CONAN DOYLE

PUSTOLOVINE
**SHERLOCKA
HOLMESA**

Sherlock Holmes, najpoznatiji svjetski detektiv, izišao je iz pera sir Arthura Conana Doylea, škotskog liječnika i književnika, između 1880. i 1914. godine.

Zamišljen je kao majstor prerašavanja i logičkog raščlanjivanja koji se često koristi suvremenim tehnikama forenzičke znanosti i kemijskim analizama. Ideja je bila toliko snažna i originalna da je inspirirala brojne pisce, filmske i kazališne redatelje te crtače stripova koji već više od stoljeća posvećuju tom liku svoja djela.

Zanimljivo je da su još u vrijeme Conana Doylea i drugi autori pisali o detektivu iz maglovitog londonskog Baker Streeta 221b, koji su se uglavnom bavili razdobljem prije nego je Holmes sreo dr. Watsona te postizali veliki uspjeh.

Neke od njihovih najboljih priča naći će se i u ovoj uzbudljivoj knjizi.

ISBN 978-953-252-175-7



9 789532 521757

19,90 kn

zg-naklada.hr znanje.hr